

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a jejich role v prevenci sociálně patologických jevů

Bc. Kamila Bartošíková

Diplomová práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Kamila Bartošíková**

Osobní číslo: **H13974**

Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a jejich role v prevenci sociálně patologických jevů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblastí nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, sociální pedagogiky a sociálně patologických jevů.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovorů.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi, diskuse.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BARTOŇOVÁ, Marína, Peter KADLEČÍK, Juraj ŠANDOR et al. Nízkoprahové programy pre deti a mládež: Úvod do problematiky. Bratislava: alfaPrint, 2005. ISBN 80-969348-0-5.
BRNULA, Peter. Sociálna práca: dejiny, teorie a metódy. Bratislava: IRIS, 2013. ISBN 978-80-89238-77-4.

ČÁMSKÝ, Pavel, Jan SEMBDNER a Dagmar KRUTILOVÁ. Sociální služby v ČR v teorii a praxi. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0027-7.

ČECHOVSKÝ, Jan. Nízkoprahově orientované sociální služby pro mládež. Hradec Králové: Gaudeamus, 2004. ISBN 80-7041-283-6.

ČERNÁ, Iva, Marie FOULÍKOVÁ, Jiří HORECKÝ et al. Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, 2011. ISBN 978-80-904668-1-4.

HERZOG, Aleš, Jan SYROVÝ, Martina ZIMMERMANNOVÁ et al. Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Praha, 2008.

PRŮŠA, Ladislav. Ekonomie sociálních služeb. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-255-6.

TOMEŠ, Igor. Úvod do teorie a metodologie sociální politiky. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-680-3.

Vedoucí diplomové práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.

Ústav pedagogických věd

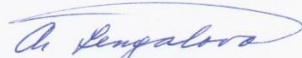
Datum zadání diplomové práce:

7. ledna 2015

Termín odevzdání diplomové práce:

17. dubna 2015

Ve Zlíně dne 7. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 10.2.2015

Barbora Kotoňová

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce je zaměřena na nízkoprahová zařízení pro děti a mládež a na jejich roli v prevenci sociálně patologických jevů. V teoretické části práce jsou objasněny pojmy související nejen s problematikou nízkoprahových zařízení, ale také s oblastí sociálně patologických jevů. V této části práce je také objasněn vztah daného tématu k sociální pedagogice. Cílem výzkumu je zjistit, zda mají nízkoprahová zařízení vliv na své uživatele v prevenci sociálně patologických jevů a zda si případně sami uživatelé tento vliv uvědomují. Data sesbíraná při rozhovorech s uživateli nízkoprahově orientovaných služeb byla zpracována metodou zakotvené teorie.

Klíčová slova: Cílová skupina, nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, sociálně patologické jevy, sociální služby, zakotvená teorie.

ABSTRACT

The thesis is focused on low-threshold facilities for children and youth and their role in the prevention of social pathology. In the theoretical part of the thesis explains the concepts related not only to the issue of low-threshold devices but also with areas of social pathology. In this part of the work is also illustrated by the relationship of the topic to the social pedagogy. The aim of the research is to determine whether the threshold facilities impact on its users in the prevention of social pathologies and to choose, where users themselves are aware of this influence. Data collected during interviews with users of low-threshold-oriented services were processed using grounded theory.

Keywords: Target group, drop-in centers for children and youth, social pathology, social services, grounded theory.

Na tomto místě bych chtěla velmi poděkovat doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce a děkuji rovněž svému manželovi a rodině za podporu a trpělivost při psaní mé diplomové práce i při celém studiu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Komukoli prospěti můžeš, prospívej rád, možno-li celému světu.

Sloužiti a prospívati je vlastnost povah vznešených.

(Jan Amos Komenský)

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM.....	12
1.1 O STAVU VÝZKUMU V DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ A CIZOJAZYČNÉ LITERATUŘE.....	12
1.2 VZTAH TÉMATU K SOCIÁLNÍ PEDAGOGICE.....	14
1.3 K ZÁKLADNÍM POJMŮM.....	18
2 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ A JEJICH ROLE V SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PRÁCI S KLIENTY	27
2.1 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ V SYSTÉMU SOCIÁLNÍCH SLUŽEB V ČESKÉ REPUBLICE	30
2.2 SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKA JAKO JEDEN ZE ZPŮSOBŮ ŘEŠENÍ SOCIÁLNĚ PATOLOGICKÝCH JEVŮ	33
2.3 METODY SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY UŽÍVANÉ V NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍCH PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	44
3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ.....	50
3.1 NZDM V ČESKÉ REPUBLICE	50
3.2 NZDM VE ZLÍNSKÉM KRAJI	61
3.3 NZDM TULIP UHERSKÉ HRADIŠTĚ	62
II PRAKTICKÁ ČÁST	70
4 METODIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI	71
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÝ CÍL.....	71
4.2 FORMULACE VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	71
4.3 POJETÍ A METODY VÝZKUMU	72
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	73
5 ANALÝZA DAT A JEJICH INTERPRETACE.....	78
5.1 POSTUP TVORBY ZAKOTVENÉ TEORIE.....	78
5.2 ROZBOR OTÁZEK POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU	79
5.3 ANALÝZA ROZHovorŮ	80
6 SHRnutí VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	128
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	128
ZÁVĚR	130
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	131
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	135
SEZNAM OBRÁZKŮ	136
SEZNAM TABULEK.....	137
SEZNAM PŘÍLOH.....	138

ÚVOD

Cílem předložené diplomové práce je zmapovat informace o nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež v České republice. Důvodem pro výběr tématu je ten, že pracuji jako sociální pracovníce právě v takovémto druhu zařízení. Práce mne velmi baví a vidím ji jako smysluplnou a užitečnou nejen pro naše uživatele, ale také pro celou blízké okolí.

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou v naší republice institucí poměrně novou, etablovanou se zhruba od poloviny devadesátých let minulého století. K velkému rozvoji došlo zejména na konci devadesátých let, především v letech 1999 až 2002. Tato zařízení začala původně vznikat kolem roku 1996 jako Centra volného času s nabídkou zájmových kroužků pro nudící se mládež. Následně se jejich podoba začala profilovat do podob nízkoprahových zařízení, až zcela získala nízkoprahový charakter. Přestože některé kluby fungují již kolem 20 let, laická veřejnost často o takovýchto typech zařízení stále neví, popřípadě má o nich zkreslené informace. Není výjimkou, že se setkáváme s dotazy, zda k nám do nízkoprahových zařízení chodí pouze Romové a postižení či zda fungujeme pro sociálně slabé nebo děti z dětských domovů. Veřejnost má často neúplné informace a není výjimkou, že jejich představy o takovýchto zařízeních nejsou pěkné, naopak často poškozují a negativně označují uživatele těchto služeb i celkově zařízení. To má následně vliv na rozhodování se potenciálních uživatelů, tedy těch, kterým by služba mohla být prospěšná, zda službu využijí či ne, popřípadě ovlivní rozhodování jejich rodičů popřípadě jiných zákonných zástupců, zda vůbec dovolí svým dětem nízkoprahová zařízení navštěvovat. Takováto pověst je velkou překážkou ve využití služeb. Tuto bariéru je poté těžké odstraňovat a jedná se o běh na dlouhou trať, během které bychom mohli pomoci určitému množství dospívajících.

Ve skutečnosti jsou nízkoprahová zařízení určena pro všechny dospívající, jež splňují věková kritéria a kteří potřebují pomoc v konkrétní oblasti, v níž mohou mít problémy. Do klubu chodí romské i české děti, bohatí i chudí, zdraví i s handicapem, děti z úplných i neúplných rodin, z dětských domovů i děti, které nevychovávali jejich vlastní rodiče. Klub je určen pro všechny, kteří se ocitli v problémové situaci a chtějí ji s pomocí pracovníků řešit a vyřešit. Může se jednat o problémy v různých oblastech, například v oblasti rodiny, školy, vztahů, práce, mohou být v konfliktu se společností apod. Pracovníci nízkoprahových zařízení se snaží pomáhat uživatelům vyřešit tyto problémy, snaží se

zmírnit jejich dopady a pokud možno problémům předejít, čímž jim usnadňují ne vždy lehké období dospívání. Výsledky jsou poté patrné jak u uživatelů těchto služeb, tak ve společnosti. Nicméně tyto výsledky nejsou viditelné a často se pak může zdát, že k ničemu vlastně nedošlo, protože prevence není vidět. Tím, že se problému předešlo, neví se, že na tom vlastně zásluhu někdo má a nízkoprahová zařízení tak bývají často nedoceněna.

Cílem teoretické části je popsat nízkoprahová zařízení, jejich typickou podobu, poslání, historii těchto zařízení a legislativní vymezení služby. Teoretická část je rozdělena do tří kapitol. První kapitola se snaží zmapovat stav literatury k danému tématu práce, dále zkoumá vztah tématu k sociální pedagogice a následně definuje nejvýznamnější pojmy z oblasti nízkoprahově orientovaných služeb. Druhá kapitola je zaměřena na vymezení nízkoprahových zařízení v systému sociálních služeb, dále se zabývá problematikou sociálně patologických jevů a popisuje metody sociální pedagogiky užívané v nízkoprahových zařízeních. Poslední kapitola teoretické části se věnuje konkrétně nízkoprahovým zařízením, v prvním případě obecně v České republice, následně nízkoprahovým zařízením ve Zlínském kraji a ve třetím případě popisuje konkrétně Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež TULiP v Uherském Hradišti. Cílem praktické části je formou kvalitativního výzkumu, který proběhl formou rozhovoru zjistit, zda působí tato zařízení preventivně v oblasti sociálně patologických jevů a zda si uživatelé uvědomují vliv těchto zařízení na svou osobu. Záměrem výzkumné části je popsat průběh zakotvené teorie, která byla pro tuto diplomovou práci využita.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A POJMŮM

Záměrem první kapitoly je podat úvodní informace, které předchází hlavnímu tématu této diplomové práce. První kapitola bude rozdělena do tří podkapitol, přičemž ta první popíše stav výzkumu v domácí, zahraniční a cizojazyčné literatuře. V ní se pokusíme charakterizovat dostupnost literatury k nejvýznamnější oblasti diplomové práce, kterou jsou nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. Druhá podkapitola bude zaměřena na vztah těchto zařízení se sociální pedagogikou. Poslední podkapitola shrne nejdůležitější pojmy vztahující se k naší diplomové práci.

1.1 O stavu výzkumu v domácí, zahraniční a cizojazyčné literatuře

Cílem úvodní podkapitoly je zmapovat dostupnost odborné literatury české, zahraniční a cizojazyčné vztahující se k tématu předložené diplomové práci, která se zabývá problematikou nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

O stavu výzkumu v domácí literatuře

Publikací, které by se věnovaly problematice nízkoprahových zařízení pro děti a mládež není v České republice mnoho, vzhledem k poměrně krátké historii těchto zařízení. Tyto texty jsou ovšem běžně dostupné a snáze sehnatelné. Danému tématu se věnuje prozatím málo odborníků. Nejvíce se na odborných publikacích podílí zejména specialisté z České asociace streetwork, která má v této oblasti velmi významný vliv, ale dostupné jsou rovněž publikace autorů nezapojených přímo do tohoto sdružení. Mezi nejznámější a nejdostupnější knihy z oblasti nízkoprahových služeb patří především díla těchto autorů: *Bednářová Zdena a Pelech Lubomír*, kteří se spolupodíleli například na publikacích *Sociální práce na ulici – streetwork* (Bednářová, Pelech, 2000) a *Slabikář sociální práce na ulici – supervize, streetwork, financování* (Bednářová, Pelech, 2003). V dané oblasti jsou významní také autoři *Čechlovský Jan, Herzog Aleš, Klíma Petr, Racek Jindřich, Zimmermannová Martina* ad., kteří se spolupodíleli na vydání tří na sebe navazujících knih *Kontaktní práce*, které pro velký úspěch vyšly vždy zaktualizované v letech 2007, 2009 a 2010. *Herzog Aleš* a *Zimmermannová Martina* se spolu s *Petrem Syrovým* a jinými autory podíleli také na publikaci *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež* (Herzog, Syrový a kol., 2008), přičemž tato brožura je hojně využívána přímo nízkoprahovými

zařízeními, ale je také velmi často citována ve studentských absolventských pracích. Historií nízkoprahových zařízení se zabývá např. autorka *Gulová Lenka* v knize *Sociální práce pro pedagogické obory* (Gulová, 2011) a také již zmínění autoři *Bednářová, Pelech* (2000), *Čechlovský, Racek, Zimmermannová* (2007) atp.

Všichni výše zmiňovaní autoři usilují zejména o popis nízkoprahových služeb, dále charakterizují poslání těchto služeb, shrnují jejich historický exkurs. Texty poskytují plnohodnotná vodítka a podněty pro současnou práci a usilují o kvalitní rozvoj tohoto druhu práce a upřesňování znalostí a vědomostí pracovníků v oblasti nízkoprahových služeb.

O stavu výzkumu v zahraniční literatuře

Ze zahraniční literatury o nízkoprahových službách jsou u nás dostupné zejména texty, publikace německých a rakouských autorů, jimž jsou česká nízkoprahová zařízení nejvíce podobná a snaží se navzájem mezi sebou spolupracovat. Česká nízkoprahová zařízení se inspirují ale taktéž anglicky psanou literaturou. Dostupnost zahraniční literatury o nízkoprahových službách nepovažujeme za dostačující a to z toho důvodu, že texty jsou špatně dostupné. V oblasti nízkoprahových služeb patří mezi nejznámější zejména níže uvedení autoři, přičemž někteří z nich jsou rovněž částečně propojeni prací s Českou asociací streetwork. Jedná se například o autory: *Klatezki Thomas, Rössler Jochen* a *Winter Hagen* s dílem *Životní fáze mládeži – prohrát, aniž jsem poražen* (Klatezki, Rössler, Winter, 2007), dalším zahraničním autorem je např. *Specht Walther*, jenž napsal např. knihu s názvem *Kriminalita mladistvých a mobilní práce s mládeží* (Specht, 1979) a *Horečka ulice* (Specht, 1991).

O stavu výzkumu v cizojazyčné literatuře

S dostupností cizojazyčných textů je v naší zemi situace velmi obdobná jako s literaturou zahraniční, nejsou jednoduše dostupné a je komplikovanější se k nim propracovat. Jedná se například o autory *Ditrich Irene* a *Wurr Rüdiger* s publikací *Straßensozialarbeit und Jugendgewalt: Erfahrungen und Schlußfolgerungen aus Modellprojekten in Schleswig-Holstein* (Wurr, Ditrich, 2000), dále autoři *Klose Andreas* a *Werner Stefan*, kteří napsali knihu *Streetwork und mobile Jugendarbeit in Europa – Europäische Streetwork-Explorationsstudie* (Klose, Werner, 1997), *Miltner Wolfgang*, jenž se věnoval problematice streetworku např. v publikaci *Street Work im Arbeiterviertel* (Miltner, 1982), *Robertson Sue* s knihou *Youth clubs association, participation, friendship and fun* (Robertson, 2005),

Wolfers Dieter se článkem *Streetwork* v sociologickém časopise *Sozial Extra* (Wolfers, 2012), dále také autor *Young Kerry*, který napsal např. knihu *The Art of Youth Work* (Young, 1999) ad. Zajímavou je také publikace *Good Practice – Czech and foreigner experience from low barriers and easy contact services* (kol. autorů, 2011), která vyšla v česko-anglickém vydání. Popisuje příklady z praxe v České a Slovenské republice ve srovnání s Belgií a Nizozemskem.

1.2 Vztah tématu k sociální pedagogice

Sociální pedagogika je aplikovaná pedagogická disciplína, která se zabývá širokým okruhem problémů, které jsou spjaté s výchovným působením na rizikovou a sociálně znevýhodněnou skupinu dětí, mládeže a dospělých. (Průcha, Walterová, Mareš, 2001, s. 217)

Přesto, že zvýšený zájem o předmět sociální pedagogiky je záležitostí především porevolučního období, sociální pedagogika není zdaleka disciplínou novou, naopak své historické počátky má již ve starém Řecku např. u Platóna (427 – 347 př. n. l.) či u Aristotela (384 – 322 př. n. l.), kteří zdůrazňovali myšlenku, že výchova musí zohledňovat a akceptovat zájmy společnosti. Významný vliv pro sociální pedagogiku přinesla také renesance a humanismus (14. – 17. století) a odklon dané společnosti od Boha k člověku, kdy je ve výchově zdůrazňován přirozený rozvoj lidské individuality. V této souvislosti nelze opomenout J. A. Komenského (1592-1670), který poukazuje na potřebu poskytnout výchovu a vzdělávání všem bez rozdílu příslušnosti, zabezpečení a pohlaví. Filozofická východiska sociální pedagogiky lze hledat především v osvícenství v 18. století, jehož základem byla idea dobra a spravedlnosti, snaha odstranit nedostatky a změnit mravy. Za velmi významnou osobnost sociální pedagogiky je považován J. H. Pestalozzi (1746-1827), který svými teoretickými pracemi i praktickou výchovnou činností, kdy např. založil ústav pro výchovu chudých dětí a útulek pro sirotky, položil základy sociální péče a někteří autoři jej proto pokládají za zakladatele sociální pedagogiky. Jiní naopak považují za zakladatele německého filozofa a pedagoga P. Natorpa (1854-1924), který zdůrazňuje ideu všelidské solidarity a věří, že pod vlivem výchovy a morální koncepce se bude celý svět postupně zdokonalovat. Počátky české sociální pedagogiky bývají spojovány s osobností G. A. Lindnera (1828-1887), který vyzvedal společenské poslání výchovy, jež má člověka připravovat pro život společenský, ne pouze pro konkrétní povolání. Usiloval o

demokratizaci výchovy a o co nejširší zpřístupnění školy a vzdělání všem. (Kraus, 2008, s. 9-12)

Vývoj názorů na sociální pedagogiku načrtla v pěti směrech Z. Bakošová (1994, s. 6), v nichž jsou uvedeni pouze někteří představitelé, nejedná se tedy o vyčerpávající výpočet autorů, kteří se zabývali sociální pedagogikou.

1. směr – **sociální pedagogika**

a/ praktický (J. H. Pestalozzi, R. Owen, Tešedík, S. Ormis)

b/ teoretický (filozofický – P. Natorp, H. Spencer, G. A. Lindner; experimentální – F. L. Play, P. Bergman)

2. směr – **sociologická pedagogika** (G. Roum)

3. směr – **pedagogická sociologie**

a/ starší koncepce, která je spekulativní

b/ novější koncepce, empirická (E. Durkheim)

4. směr – **sociologie výchovy** (H. Radlinská, F. Znaniecki)

5. směr – **sociální pedagogika** (R. Wroczyński, M. Přadka, O. Baláž)

Obor sociální pedagogiky prošel velmi složitým a pestrým vývojem. Nechal se inspirovat filozofií, sociologií, pedagogikou, teorií výchovy i příklady z praxe pomoci druhým. (Procházka, 2012, s. 61) Uvedený výčet není zdaleka kompletní, osobností, které se zabývaly sociální pedagogikou po celou dobu existence této disciplíny, je mnoho. Přestože usilovali o vymezení pojetí sociální pedagogiky, jednotné vymezení této oblasti nicméně ani v současnosti prozatím neexistuje. Vymezení se liší jak v jednotlivých zemích, tak rovněž jednotliví autoři daných zemí podávají nejednotné definice. Vliv na nejednotnost definicí může mít právě pestrý a složitý vývoj dané disciplíny.

Například Matoušek vymezuje sociální pedagogiku jako odbornou disciplínu, která se zabývá rozpoznáváním sociálních činitelů ohrožujících vývoj člověka, a uplatňováním postupů, které vyvažují jejich nepříznivé působení. Zaměřuje se jak na ovlivňování ohroženého dítěte, dospívajícího či dospělého, tak na ovlivňování prostředí, v němž se ohrožená osoba pohybuje. Dle tohoto autora se v německy mluvících zemích sociální pedagogika do určité míry překrývá se sociální prací, v jiných západních zemích a v USA

je pedagogika sociálně handicapovaných viděna jako samostatný podobor pedagogiky. Někteří evropští autoři tento termín vyhrazují pro mimoškolní výchovu ohrožených dětí a mládeže se zdůrazněním prevence sociálního selhání a termín sociální práce rezervují pro práci s dospělými. V současnosti se v odborné literatuře objevuje nejčastěji názor, že sociální pedagogika a sociální práce mají společné historické kořeny a nyní konvergují, tedy sbíhají se k původní jednotě. (Matoušek, 2003, s. 210-211)

Dle Bakošové (1994, s. 6,10) vznikla sociální pedagogika na přelomu 19. a 20. století jako reakce na starou tradiční školu a převládající psychologické koncepce, které považovali člověka za biologickou a psychickou bytost, na jejíž vývoj nemá společenské prostředí zásadní význam. Výše zmíněná autorka považuje sociální pedagogiku za hraniční vědní disciplínu mezi pedagogikou a sociologií, jež patří do soustavy pedagogických věd. Tato věda zkoumá vztahy mezi sociálním prostředím a výchovou, formy sociální pomoci a péče o děti, mládež a dospělé, zkoumá tedy člověka v sociálním prostředí. Sociální problémy, které sociologie popisuje, identifikuje a charakterizuje, má sociální pedagogika řešit v souvislosti s osobností a jejím poznáním. Úkol sociální pedagogiky by měl spočívat v hledání optimálních forem pomoci člověku v jeho životní dráze v různých typech prostředí, utvářet výchovné hodnotné podněty v prostředí a kompenzovat nedostatky.

Sociální pedagogika se zabývá celou řadou situací a událostí. Jejím předmětem se zabývala např. Poláčková (Poláčková, Řezníček, 2004 in Procházka, 2012, s. 68) a charakterizovala následující oblasti zájmu sociální pedagogiky. Sociální pedagogika:

- „zkoumá propojenost bio-psycho-sociálních jevů ovlivňujících sociální integraci jedince,
- snaží se zařazovat do výchovného procesu zvládnání životních situací jedince a rozvíjení kvality jeho života,
- zaměřuje se na každodennost života jedince a vede ho ke spoléhání se na sebe sama, na hledání vlastních cest,
- zdůrazňuje proces sebe-rozvoje a sebe-poznání a rozvíjí proces svépomoci,
- snaží se působit na jedince při respektování jeho potřeb a zájmů a vést ho zároveň k pochopení povinnosti a práv i k tvořivé akceptaci dané společenské reality, vytváří předpoklady k úspěšnějšímu reagování na vnitřní i vnější konflikty, k efektivnějšímu řešení vlastních problémů.“

Sociální pedagogika je jednoznačně řazena mezi obory, které jsou označovány jako pomáhající profese. Její humanistická orientace je založena na potřebě pomáhat druhým lidem a je založena také na respektování individuálních potřeb klienta. Přestože není profese sociálního pedagoga v současné společnosti jasně a zřetelně vydefinována, lze najít společné funkční znaky, které jsou pro tuto profesi charakteristické. Jedná se o funkci integrační a rozvojovou.

Integrační funkce obsahuje defenzivní nebo statický model. Reflektuje, do jaké míry může sociální pedagog zastavit a zeslabit sociální problémy jedince a nakolik je mu schopen zajistit nebo zprostředkovat odbornou pomoc či podporu.

Rozvojová funkce obsahuje moment prevence, v podobě primární prevence se dotýká prakticky celé populace. Jedná se především o zajištění optimálních podmínek pro realizace optimálního životního způsobu a hodnotného naplnění volného času. (Tuggener, 1995 in Procházka, 2012, s. 73)

Pokud bychom shrnuli výše uvedené informace a pokusili se o stručné definování sociální pedagogiky, jedná se tedy o vědu, která se zabývá ovlivňováním ohroženého jedince a také působením na prostředí, v němž se daný jedinec pohybuje. Sociální pedagogika zkoumá vztahy mezi sociálním prostředím a výchovou, dále se zabývá formami sociální pomoci a péče o děti, mládež a dospělé. Úkolem sociální pedagogiky je hledat optimální formy pomoci člověku. Snaží se působit na jedince tak, aby dokázal řešit svou životní situaci, zaměřuje se na každodennost jedince a na rozvíjení kvality jeho života. Zabývá se tedy předcházením problémů a řešením již vzniklých problémů, což je hlavním cílem činnosti nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, na něž se zaměřuje tato diplomová práce. Společným tématem sociální pedagogiky a nízkoprahových zařízení je prevence, tedy snaha předcházet problémům a hledání řešení na již vzniklé problémy.

Dané odvětví pedagogiky se zabývá zejména výchovným působením na rizikové skupiny mládeže a dospělých. Toto vymezení plně koresponduje s posláním nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice. Hlavním obsahem práce sociálních pracovníků v nízkoprahových zařízeních, tedy sociálních pedagogů, je dlouhodobé výchovné působení na dospívající a mladé dospělé. Konkrétně NZDM TULiP, je určeno pro cílovou skupinu ve věku od 12 do 26 let z Uherského Hradiště a blízkého okolí. Tato věková skupina se velmi často nachází v situacích, které nejsou pro ně ani pro jejich okolí nejlehčí.

Někteří autoři, ale i laická veřejnost, toto období nazývají jako kritické, ovšem věk samotný nezaručuje jakousi kritičnost. Velký vliv, jak bude dospívající toto období prožívat, má nejen povaha a jiné osobnostní předpoklady konkrétního jedince, ale také to, v jakém prostředí žije a vyrůstá. Děti, které vyrůstají například v nevhodném prostředí, si osvojují špatné návyky, které začínají brát za běžný způsob života a následně tak také jednají a vychovávají své děti. Jedná se velmi často o začarovaný kruh, který, dokud někdo nepřeruší, bude stále pokračovat. Pro dospívající, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci, slouží právě nízkoprahová zařízení, která usilují o pozitivní výchovný vliv na své uživatele. Nízkoprahová zařízení jsou určena například dospívajícím, kteří tráví svůj volný čas pasivně, nacházejí se v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženi a mají zájem o podporu a pomoc při řešení svých problémů. Svými činnostmi se nízkoprahového zařízení snaží působit na své uživatele preventivně a usnadnit jim ne vždy jednoduché období. Pracovníci svým výchovným působením usilují o aktivní a samostatný přístup uživatelů v řešení jejich situace a o získání správných životních návyků.

Tím, že služba usiluje o preventivní působení na své uživatele, spatřujeme velký význam pro celou společnost. Ačkoli společnost často nedovede ocenit význam takovýchto zařízení a považuje je naopak za zbytečná, smysl neodmyslitelně mají. Významný vliv nespočívá v tom, že si pracovníci se svými uživateli celý den „pouze hrají“, ale zejména v tom, že jim poskytují bezpečný prostor k trávení jejich volného času a učí je, jaké jsou možnosti legálního a zajímavého způsobu trávení této části dne, ve kterém se často nenásilně rozvíjí. Pracovníci řeší s mladými lidmi jejich každodenní starosti a problémy, na které se snaží najít smysluplné a pro uživatele přijatelné možnosti řešení. Tím, že dospívající najdou i mezi dospělými nějakou spřízněnou duši, která je neodsoudí, ale snaží se jim poradit, se cítí jistěji a častěji se odhodlají k řešení nebo k nápravě svých kroků. Předejdou tak spoustě komplikací, na které se často nabalují problémy další.

1.3 K základním pojmům

V následující kapitole si vydefinujeme nejdůležitější pojmy, s nimiž se pracuje v oblasti služeb nízkoprahových zařízení pro děti a mládež. Cílem je ujasnění si konkrétních pojmů, se kterými budeme v následujících částech práce operovat. Pojmy jsou seřazeny abecedně. Výčet pojmů není vyčerpávající, nicméně jej považujeme pro účely této práce za dostačující.

Velmi významný pojem v sociálních službách je **individuální plánování služby** a je často tzv. „strašákem“ těch, kteří jsou v přímé práci s klienty. Dle § 88 zákona o Sociálních službách je totiž povinností poskytovatele sociálních služeb plánovat průběh poskytování sociální služby dle osobních cílů, potřeb a schopností osob, jimž poskytují sociální služby. Dále je povinností vést písemné individuální záznamy o průběhu poskytování sociální služby a hodnotit průběh poskytování sociální služby za účasti těchto osob, je-li to možné s ohledem na jejich zdravotní stav a druh poskytované sociální služby, nebo za účasti jejich zákonných zástupců či opatrovníků. Pracovníci jsou povinni zapisovat hodnocení a jeho výstupy do písemných individuálních záznamů. (Česko, 2006a)

Jedná se o tedy proces kontraktování, dojednávání toho, jakým způsobem a s jakým zaměřením bude sociální služba ve formě podpory a péče konkrétnímu uživateli poskytována. Tento proces obsahuje dva důležité prvky a to plán jako uvědomělý postup, opak chaosu, nahodilosti, nepředvídatelnosti a proces dojednávání jako partnerské zapojení uživatele sociální služby do procesu jejího plánování, jako opak přehlížení názorů uživatele, vnucování postupů a způsobů poskytování služby, udržování uživatele v roli podřízené a závislé osoby. Plánování služby zahrnuje pravidelný, předem sjednaný cílený dialog tzv. klíčového pracovníka a uživatele služby, ve kterém vyhodnocují průběh poskytování služby a plánují, jakým způsobem bude způsob jejího poskytování reagovat na aktuální cíle a potřeby uživatele. (Haicl, Haiclová, 2011, s. 26)

V kontextu nízkoprahových zařízení pro děti a mládež se rozumí procesem individuálního plánování dlouhodobá kontinuální práce s uživatelem služby, která začíná se všemi uživateli uzavřením dohody, smlouvy o užívání služeb. Výstupem individuálního plánování je individuální plán, pro který se používá zkratka IP, a má ústní nebo písemnou podobu. Může být vytvořen pro krátkodobé i dlouhodobé zakázky uživatelů. IP je vázán na zakázku uživatele a končí naplněním cíle. Je třeba jej pravidelně hodnotit, případně revidovat. (Pojmosloví, 2008, s. 10)

Významným pojmem, který se denně používá v nízkoprahových službách, je také **intervence**, kterou se rozumí v nejširším smyslu slova jakýkoli zásah do procesu za účelem ovlivnit jej, změnit. V užším smyslu slova jde o cílený, předem promyšlený zásah, který je zpravidla zaměřený na zmírnění tíživé situace uživatele. Jedná se také o jakýkoli postup, techniku, jež směřuje k přerušení, zamezení nebo úpravě probíhajícího procesu.

(Hartl, Hartlová, 2009, s. 213) Služby sociální intervence jsou poskytovány osobám, které se přechodně ocitly nebo žijí v mimořádně obtížných poměrech a jedincům, jejichž životní způsoby vedou ke konfliktu se společností, k překonání jejich nepříznivé sociální situace. Tyto služby slouží také k ochraně společnosti před vznikem a šířením negativních jevů. Jedná se o činnosti preventivního charakteru, činnosti poskytující okamžitou a nezbytnou pomoc a pomoc při začleňování do společnosti. (Matoušek, 2003, s. 202) K intervenci dochází nejčastěji mezi klíčovým pracovníkem a konkrétním uživatelem (individuální intervence), případně s více uživateli (skupinová intervence), ale nemusí to být pravidlem. K intervenci dochází také mezi pracovníkem, který není klíčovým pro daného uživatele služby.

Klíčový pracovník je osoba pověřená individuálním plánováním služby, odpovědná za individuální průběh poskytované služby. Slovo klíčový v tomto spojení označuje důležitost, ústřední roli pro daný úkol, nepostradatelnost. Takovýto pracovník je klíčový ke svému uživateli, nikoli k zaměstnavateli. Klíčový pracovník by měl být v pravidelném a relativně častém kontaktu s uživateli. Nejvíce klíčových pracovníků nalezneme mezi pracovníky v sociálních službách, hned za nimi následuje pozice sociálních pracovníků. Funkce klíčového pracovníka se odvíjí od typu poskytované sociální služby. (Horecký, 2011, s. 107)

Využívání služeb zařízení bývá označováno pojmem **kontakt**, případně **kontaktní práce**. Kontaktem se rozumí pobyt v zařízení, kdy dochází k interakci mezi uživatelem služby, pracovníkem zařízení nebo zařízením a to v otvírací době zařízení, nebo v pracovní době pracovníka. Interakce je ohraničená časem, lze určit začátek a konec. Kontakt neboli pobyt v zařízení by měl přesahovat časovou dotaci 5 minut. Znaky kontaktu jsou ohraničení v čase, záměrnost, sdílený obsah. Kontakt vede ke zvědomování a zažití reálných příležitostí uživatele, tzn., že připravuje prostor k poskytnutí intervence. Během kontaktní práce pracovník cíleně navazuje rozhovor, jinou interakci s uživatelem za účelem společného hledání cíle využití služby. (Pojmosloví, 2008, s. 12-13)

Pracovníci zařízení musí pracovat v souladu s **metodikou** dané organizace. Pod tímto pojmem se rozumí vnitřní pravidla obsahující pracovní postupy, které podrobněji upravují

postup zaměstnanců při řešení některých typických provozních situací, a také standardizují postupy při řešení netypických, nouzových, havarijních, krizových a mimořádných situací. Úkolem metodik je přehledně standardizovat a optimalizovat postupy a činnosti typické i netypické, které v procesu poskytovaných služeb vznikají jak opakovaně, tak nahodile. Ve smyslu kritéria standardů kvality představuje určitý koncentrát dokumentace k poskytované sociální službě. Dokumenty jsou vnímány jako prostředek poskytovatele určený uživatelům, ale také jako nástroj kontroly, přičemž mají význam rovněž pro proces registrace a inspekce. (Čámský, 2011, s. 85)

Nejdůležitějším a nejčtenějším heslem v předkládané práci je nepochybně pojem **nízkoprahové zařízení pro děti a mládež**, jehož vymezení nemůžeme opomenout. Pro tato zařízení je v České republice již poměrně vžitá zkratka NZDM. K vydefinování můžeme použít například definici Zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který tato zařízení definuje jako ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem této sociální služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik, která souvisí se způsobem života této věkové kategorie. Cílem je umožnit jim lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně. (Česko, 2006a)

Nízkoprahová zařízení slouží k rozvoji samostatnosti a společenské spoluzodpovědnosti dětí a mládeže. (Bednářová, Pelech, 2003, s. 94) Zařízení tohoto druhu mají v České republice podobu komunitních center. Jsou určena nejen dětem a mládeži, ale slouží také pro matky s dětmi, seniory, uživatele návykových látek, osoby bez přístřeší apod. Nazývají nízkoprahová denní centra a jsou vymezena § 61 zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách. (Matoušek, 2003, s. 126)

Uživatelé, kteří se dostávají do těchto typů zařízení, se velmi často nacházejí v **obtížné sociální situaci, životní události**. Jedná se o nepříznivý stav, souhrn nepříznivých podmínek a okolností, které se vztahují k určité osobě nebo skupině společně posuzovaných osob a vlivů, které se jich bezprostředně či zprostředkovaně dotýkají. (Matoušek, 2003, s. 133) Situace, ve které se osoba těžce orientuje a která je obtížně řešitelná jejich vlastními silami. Mezi obtížné životní události u uživatelů NZDM patří

zejména rozpad rodiny, partnerské problémy rodičů, životní krize, sexuální debut, problémy s volbou školy a povolání, rozpad vlastních partnerský vztahů, partnerské problémy, zajištění obživy a bydlení, těhotenství, zneužívání, obtíže ve vztazích, v rodině, ve škole a mezi vrstevníky aj. (Pojmosloví, 2008, s. 16)

Uživatelé nízkoprahových služeb, jež se nacházejí v obtížných životních situacích, využívají zejména **poradenství**, které je jim povinno nízkoprahové zařízení poskytnout. Poradenství v obecném smyslu spočívá v poskytování rady jednoho subjektu druhému. Je založeno na vztahu pomoci, pomáhání s cílem zlepšit stav, řešit problém, vyrovnat se s ním. Pojmu poradenství se užívá ve významu činnosti, profese, instituce, vědy a teorie. V sociální práci je vymezováno jako poskytování pomoci lidem, tj. jednotlivcům, skupinám či komunitám v nepříznivé sociální situaci, kterou nejsou schopni řešit vlastními silami. Je poskytováno formou podpory při sociálním začleňování a využívání společností nabízených příležitostí, zprostředkováním přístupu ke zdrojům. (Schneiderová, 2008, s. 8-10)

Poradenstvím se rozumí poskytování informací, které si klient vyžádá a jež potřebuje k řešení svého problému. **Sociální poradenství** se dělí na základní a odborné. **Základní sociální poradenství** poskytuje informace o postupech vyplývajících z předpisů o důchodovém a nemocenském pojištění, státní sociální podpoře, sociální pomoci, zaměstnanosti a sociálně právní ochraně. Zprostředkovává osobám v obtížné sociální situaci informace o formách sociální pomoci. Jeho součástí je i tzv. občanské poradenství, které pomáhá k řešení všech životních situací občanů. **Odborným poradenstvím** se rozumí specializovaná odborná činnost zaměřená na zjištění rozsahu a charakteru obtížné sociální situace, zjištění příčin jejího vzniku, poskytnutí informací o možnostech řešení a usměrnění osoby při volbě a uplatňování forem sociální pomoci. Prostřednictvím odborného sociálního poradenství získává osoba dostatek informací o možnostech a způsobech řešení její obtížné sociální situace, o subjektech, které sociální pomoc poskytují, o podmínkách poskytování pomoci a jednotlivých formách, včetně sociálních služeb. (Matoušek, 2003, s. 151, 212)

Služby nízkoprahových zařízení zajišťují **poskytovatelé služeb**. Jedná se o subjekty provozující státní nebo nestátní sociální služby. (Matoušek, 2003, s. 94) Poskytovat

sociální služby může právnická či fyzická osoba, která má oprávnění poskytovat sociální službu. Je vedena v Registru poskytovatelů sociálních služeb. Poskytovatelem sociální služby nejsou rodinní příslušníci nebo jiné osoby, jež pečují o své blízké či jiné osoby v domácím prostředí. (Haicl, Horecký, Tajanovská et al. 2011, s. 221)

Jednotlivcům nebo rodinám, které se nacházejí na spodní hranici příjmového žebříčku nebo pod určitou úroveň sociálního minima, bývají za určitých podmínek, dle určitých kritérií a průzkumu majetkových poměrů, poskytované peněžní nebo věcné dávky a služby. Ty lze zastřešit pod jednotný pojem, kterým je **sociální pomoc**. Sociální pomoc může být organizovaná či nařízená, povolená (např. právo žebrat) nebo podporovaná (např. příspěvky na činnost nestátních organizací). (Matoušek, 2003, s. 212) Cílem sociální pomoci je vrátit dezintegrované občany do stavu sociální suverenity a nezávislosti, tj. ovlivnit způsob jejich života tak, aby nebyl v rozporu s obecnými zájmy společnosti, vyjádřenými v právních normách, ani s tradicemi a zvyklostmi, jejichž nerespektování vede k sociální izolaci. Dále je nutno ovlivňovat je tak, aby svým způsobem života neohrožovali své zájmy a zájmy osob na nich závislých, usilovat o minimalizaci negativních důsledků takového způsobu života, jak pro občana samotného, tak pro společnost. (Tomeš, 2010, s. 274)

Významným pojmem, se kterým souvisí téma této práce, je samozřejmě **sociální práce**. Jedná se o společenskovední disciplínu i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů, kterými je např. chudoba, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění a pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. (Matoušek, 2003, s. 213)

Zvláštním druhem sociální regulace je **sociální prevence**. Zahrnuje činnosti směřující k ochraně člověka v jeho přirozeném sociálním prostředí před tím, aby z něho nevypadl z důvodu úrazu, nemoci, reorganizace či restrukturalizace ekonomické činnosti nebo jeho zaměstnavatele apod., aby si vytvořil pro budoucnost podmínky pro rozvoj v tomto pro něj přirozeném prostředí (veřejné zdravotnictví, vzdělání, školení apod.), aby vytvořil

podmínky setrvání v pro něj přirozeném prostředí (rekvalifikace, bydlení apod.). (Tomeš, 2010, s. 332-335)

Dalším významným pojmem, který souvisí s problematikou nízkoprahových zařízení, je **sociální služba**. Službou rozumíme systematickou činnost ve prospěch osob neschopných si pomoci sami. Sociální služba je druhem sociální péče, ale také sociální práce. Je poskytována konáním státní (obecní) instituce ve prospěch občanů v sociální nouzi, a to soukromoprávní nebo veřejnoprávní instituce za podpory veřejnoprávní instituce. Sociální služby se mohou vytvářet ve všech soustavách sociální ochrany jako náhrada dávek nebo jako jejich doplněk, přičemž místo peněžních dávek se poskytují tam, kde je to sociálně efektivnější. (Tomeš, 2010, s. 38) Jsou poskytovány na smluvním základě, kde účastníci, kterými jsou poskytovatel služby a zájemce, vyjednávají podmínky poskytnutí. Povinností poskytovatele je dodržovat tzv. standardy kvality sociálních služeb, které budou definovány následně. (Čámský, 2011, s. 17)

Dle naléhavosti se zpravidla rozlišují informační, intervenční, podporující, pečovatelské služby. Podle druhu uspokojované sociální potřeby, v nejjobecnější podobě se třídí na služby ochranné, poradenské, krizové, asistenční, terénní a pečovatelské, ambulantní, pobytové. Služby mohou reagovat na více potřeb a více způsoby, avšak pro systémové třídění se vždy vychází z potřeby hlavní, na niž je služba zaměřena, a na hlavní způsob řešení této potřeby. (Tomeš, 2010, s. 342-343) Sociální služby je možné rozlišovat v tzv. širším anebo užším pojetí, přičemž v České republice jsou vnímány a chápány spíše v užším pojetí. V **užším pojetí** lze definovat **sociální služby** jako služby, které jsou vykonávány, garantovány a regulovány státem, respektive veřejnou správou a které vedou k udržení či získání lidské soběstačnosti a důstojnosti, předchází sociální exkluzi a vedou k sociální integraci. Naopak v tom **širším pojetí** jsou **sociální služby** chápány jako služby poskytované veřejnosti státem, kam patří např. oblast školství, péče o děti, přidělení bytu v domě s pečovatelskou službou atp. Takovéto chápání je používáno jak Evropskou unií, tak v některých jednotlivých evropských státech. (Horecký, Tajanovská, 2011, s. 16)

Jak jsme zmínili již výše, povinností poskytovatele sociálních služeb je dodržovat tzv. **standardy kvality sociálních služeb**, které bývají praxi označovány zkratkou SQ. Slouží jako nástroj kontroly při výkonu inspekce, pomocí nichž se ověřuje kvalita sociálních

služeb. Jedná se o soubor kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociálních služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a uživateli. Tyto standardy kvality jsou základním kritériem, měřítkem, jímž si stát pomocí zvláštního orgánu, jímž je inspekce kvality, ověřuje, zda jednotliví poskytovatelé splňují podmínky, které jim pro výkon ukládá zákon o sociálních službách a další obecně platné právní předpisy. Na standardy nelze ovšem pohlížet pouze jako nástroj kontroly, ale také jako na velmi důležité vodítko, významný zdroj informací, který umožňuje přesněji pochopit úmysl zákonodárce vyjádřený v zákoně. Standardy poměrně podrobně popisují, na co se má poskytovatel ve své činnosti zaměřit, čemu věnovat zvýšenou pozornost a dohled. Informují také o tom, jakým způsobem může poskytovatel prokázat, doložit, že postupuje v souladu se zákonem. (Čámský, 2011, s. 24-25)

K působení sociálního pracovníka mezi rizikovými jednotlivci a jejich skupinami dochází také v přirozených podmínkách a prostředí jejich života, přičemž tento typ práce bývá nazýván jako **terénní sociální práce**. (Hofbauer, 2004, s. 95) Speciální typem je práce na ulici, tzv. **streetwork**. Jedná se o vyhledávací, doprovodnou a mobilní sociální práci s nízkoprahovou nabídkou sociální pomoci. Je zaměřena na jednotlivce a skupiny s rizikovým chováním, které sociální pracovník kontaktuje v době a místech jejich spontánního pobývání a setkávání. Jsou to zejména děti a mladiství trávící svůj volný čas bez dozoru a smysluplné náplně na ulici, příslušníci rodin s nízkou sociokulturní úrovní, členové skupin vyznačujících se negativně a agresivně, osoby experimentující s drogami, uživatelé drog, osoby závislé na drogách, osoby žijící na ulici, osoby trávící mnoho času hrou na hracích automatech, mladiství provozující prostituci apod. (Matoušek, 2003, s. 242)

Uživatel, klientem se rozumí subjekt, tedy osoba, které je sociální služba poskytována. (Čámský, 2011, s. 258) Jedná se o fyzické nebo právnické osoby, které mají zvláštní potřeby, na něž služby reagují. Může to být osoba, rodina, skupina i komunita. Protože výraz klient navozuje představu pasivního a závislého postoje, dávají někteří soudobí autoři přednost výrazům uživatel, respektive konzument služeb, zákazník, jako je tomu například ve Francii či v Německu. V České republice zatím vysoce převládá označení

klient, nicméně v kontextu nízkoprahových zařízení se nejčastěji používá právě pojem uživatel. (Matoušek, 2003, s. 90-94)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež využívá tato cílová skupina ve svém volném čase, nesmíme proto opomenout ani na definici tohoto pojmu. **Volný čas** definuje Hofbauer (2004, s. 13) jako čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště pak z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy bývá vymežován jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Přesnější a úplnější je ovšem jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Hlavní funkcí volného času je *odpočinek* (regenerace pracovní síly), *zábava* (regenerace duševních sil) a *rozvoj osobnosti* (spoluúčast na vytváření kultury). Komplexně vymežil funkce a možnosti volného času německý pedagog Horst W. Opaschowski, který za základní funkce považuje *rekreaci* (zotavení a uvolnění), *kompensaci* (odstraňování zklamání a frustrací), *výchovu a další vzdělávání* (sociální učení), *kontemplaci* (hledání smyslu života a jeho duchovní výstavba), *komunikaci* (sociální kontakty a partnerství), *participaci* (podílení se, účast na vývoji společnosti), *integraci* (stabilizaci života rodiny a vrůstání do společenských organismů), *enkulturaci* (kulturní rozvoj sebe samých, tvořivé vyjádření prostřednictvím umění, sportu, technických a dalších činností). (Opaschowski, 1976 in Hofbauer, 2004, s. 15)

2 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ A JEJICH ROLE V SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PRÁCI S KLIENTY

Nízkoprahové kluby, odborně nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, pro které je již od konce 90. let 20. století vžitá zkratka NZDM, jsou zařízení, která jsou určena dětem a mládeži, jež tráví svůj volný čas na ulici, v partě či jinak neorganizovaně. Navštěvovat tato zařízení mohou všichni od „jedničkářů“ přes „skejtáky“, vyznavače alternativního způsobu života, až po „pětkaře“ a „průšviháře“. Nízkoprahové kluby jsou volnočasovou alternativou k zájmovým útvarům a jiným organizovaným aktivitám, kde ale navíc poskytují poradenství a sociální servis. Přístup do těchto klubů není omezen financemi, zájmem, ani časem příchodu či odchodu. Návštěvníci mají svobodnou volbu při pohybu v prostoru klubu, v chování i ve volbě vykonávaných činností. Pracovníci zařízení umožňují dětem a mládeži popovídat si nebo se svěřit se svými problémy, které mohou za jejich pomoci vyřešit. Vytvářejí pro děti chráněný prostor, v němž najdou své místo, které jim mnohdy mimo klub chybí. Mládež je během pobytu v zařízení zároveň chráněna a pod dozorem zkušených a pro tento účel školených pracovníků. V každém klubu platí přesná pravidla zajišťující bezpečnost provozu, mimo jiné zakazující užívání alkoholických nápojů, drog, násilí, rasismus či šikanu. Nízkoprahové kluby dospívajícím nabízejí mnoho programů a vybavení, zásadní význam klubů je však v jejich poradenské a preventivní činnosti. (Česká asociace streetwork, © 2014)

Poradenství v sociální práci se zaměřuje na nepřizpůsobivé, či nepřiměřené chování a na obtíže v rozhodování. Oblast, se kterou poradenství pracuje, je především normalita¹, ale zabývá se taktéž jedinci s vadami, poruchami psychickými, smyslovými, zdravotními a sociálními. V sociální práci se dělí poradenství na základní a odborné. Obojí má charakter

¹ Normalitu popisuje Matoušek (2003, s. 127) jako „stav souladu s normami, které jsou v určité době a společnosti platné. Jedním z vymezení normality je statistické pojetí – soulad s míněním nebo chováním většiny. ... Norma může být deklarovaná (např. zákonem) nebo mít podobu více či méně závazné zvyklosti. V lidských skupinách se dodržování norem vynucuje, jejich ignorování vyvolává sankce; některé normy jsou tak významné, že jejich překročení vede k sociálnímu vyloučení. Opakem normy je anomie, případně deviace čili odchylka od normy.“

pomoci člověku při řešení jeho problémů na interpersonální úrovni, přičemž zásahy jsou směřovány na odstraňování subjektivních i objektivních překážek.

Základní sociální poradenství je založeno zejména na poskytování informací o nárocích, službách a možnostech řešení.

Odborné sociální poradenství poskytuje konkrétní pomoc klientům prostřednictvím přímého působení na změny v jejich chování a prožívání, na interpersonální vztahy. (Schneiderová, 2008, s. 20)

Za ústřední téma sociální práce s mládeží považuje Kaplánek (2008, s. 82) zejména prevenci sociálně patologických jevů. Preventivní činnosti, výchovné a pedagogické programy jsou vytvořeny dle specifických potřeb cílové skupiny a dané lokality. Preventivními programy jsou myšleny tzv. programy specifické prevence. Může se jednat o programy prevence užívání drog, program prevence gamblerství, sexuálního zneužívání aj. Tyto programy obsahují předávání informací ať ústně, formou letáčků či nástěnek. Jedná se také o besedy pro uživatele, probírání a nabízení tématu při kontaktní práci, program rozvoje schopností a dovedností. (Pojmosloví, 2008, s. 7)

Sociální pedagogika je odborná disciplína, která se zabývá rozpoznáváním sociálních činitelů ohrožujících vývoj člověka a uplatňováním postupů, které vyvažují jejich nepříznivé působení. Zaměřuje se jak na ovlivňování ohroženého jedince, v rámci NZDM tedy na ovlivňování ohrožených dětí a mládeže, tak na ovlivňování prostředí, v němž se ohrožená osoba pohybuje. Pojem sociální pedagogika má v různých zemích různé vymezení. Například, jak bylo uvedeno již výše, v německy mluvících zemích se pojem sociální pedagogika překrývá se sociální prací, v USA je sociální pedagogika viděna jako samostatný podobor pedagogiky. Někteří evropští autoři sociální práci rezervují pro práci s dospělými a sociální pedagogiku vymezují pro mimoškolní výchovu ohrožených dětí a mládeže se zdůrazněním prevence sociálního selhání. (Matoušek, 2003, s. 210-211)

NZDM tedy zaujímají významnou pozici v sociálně pedagogické práci. Široká, ale ne zcela přehledná škála působnosti sociálního pedagoga není v naší republice dostatečně institucionálně zakotvená činnost, taktéž pozice a prestiž dané profese není odpovídající a vysoká. Sociální pedagog řídí a organizuje na profesionální úrovni výchovný proces a působí na děti, mládež i dospělé ve směru jejich optimálního osobnostního rozvoje, především ve volném čase a ve směru integrace osob nacházejících se v krizové situaci, kteří potřebují odbornou pomoc. Pracovní činnosti sociálního pedagoga mají povahu:

- výchovného působení ve volném čase,
- vytváření nabídky hodnotových volnočasových aktivit,
- poradenské činnosti na základě diagnostiky,
- sociální analýzy problému a životní situace, v níž se vychovávaný nachází,
- reedukační a resocializační péče,
- terénní práce (depistáž),
- činnosti zaměřené na děti, mládež, dospělé i na seniory,
- činnosti organizační, manažerské, koncepční, výzkumné.

(Pojmosloví, 2008, s. 4)

Pracovní činnost a funkce sociálního pedagoga je takřka shodná s činnostmi a cíli NZDM. Hlavní funkcí sociálního pedagoga je funkce integrační a funkce rozvoje.

Integrační funkce se týká osob, tj. klientů, jež potřebují odbornou pomoc a podporu, kteří se nacházejí v krizových situacích, v psychickém, sociálním, či psychosociálním ohrožení. V této oblasti je cílem NZDM zabezpečit podporu pro zvládnutí obtížných životních událostí, snížit sociální rizika vyplývající z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování. Dále je cílem zabezpečit podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace aj.

Funkcí rozvoje se rozumí žádoucí rozvoj osobnosti ve směru zdravého životního stylu, užitečného naplnění volného času, což v sobě zahrnuje moment prevence a týká se celé populace. V NZDM je v této funkci cílem zvýšení sociálních schopností a dovedností, podpora sociálního začlenění do skupiny vrstevníků i do společnosti, zapojení do dění místní komunity. Dále si nízkoprahová zařízení kladou za cíl zlepšovat kvalitu života svých klientů, zabezpečit nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během pobytu v zařízení, podmínky pro realizaci osobních aktivit aj. (Sociální pedagogika, 2010, s. 7 a Pojmosloví 2008, s. 4)

2.1 Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež v systému sociálních služeb v České republice

Následující podkapitola se zabývá charakteristikou legislativního vymezení služby nízkoprahových zařízení. Pracuje se dvěma nejvýznamnějšími legislativními dokumenty, kterými jsou Zákon o sociálních službách č. 108/2006 Sb. a Vyhláška č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení tohoto zákona.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou legislativně zakotvena na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, který nabyl účinnosti k 1. 1. 2007. Konkrétně § 62 tohoto zákona definuje NZDM jako zařízení poskytující ambulantní, případně terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let² ohroženým společensky nežádoucími jevy a sociálním vyloučením. Tato sociální služba je určena rizikovým a neorganizovaným dětem a mládeži, jež jsou ohroženy sociálně-patologickými jevy nebo si vybraly vyhraněný životní styl, který není akceptovatelný většinovou společností. (Česko, 2006a)

Cílem těchto zařízení je zlepšit kvalitu života svých uživatelů předcházením či snižováním sociálních a zdravotních rizik, které souvisí s jejich způsobem života, dále je cílem umožnit jim lépe se orientovat v jejich prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Součástí služby jsou výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, sociálně terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí. Služba je poskytována bezúplatně. (MPSV, 2015)

NZDM, spadají pod služby sociální prevence, přičemž zákon o sociálních službách rozlišuje ještě dva typy sociálních služeb a to sociální poradenství a služby sociální péče. Typy sociálních služeb jsou následující:

² Dítětem se dle Úmluvy o právech dítěte rozumí každá lidská bytost mladší 18 let, pokud dle právního řádu konkrétní země nedosahuje zletilosti dříve. Mladí lidé ve věku od 15 do 26 let se pokládají za mládež, osoby ve věku od 18 do 26 let bývají také nazýváni jako mladí dospělí. Společným pojmem výše uvedeného je mladá generace. (Hofbauer, 2004, s. 22)

Služby sociální prevence napomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou ohroženy pro vlastní krizovou situaci, životní návyky, způsob života, jenž vede ke konfliktu se společností, dále pro sociálně znevýhodňující prostředí a ohrožení práv a oprávněných zájmů trestnou činností jiné fyzické osoby. Cílem tohoto druhu služeb je napomáhat osobám k překonání jejich nepříznivé sociální situace a chránit společnost před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. Mimo NZDM k službám sociální prevence patří také nízkoprahová denní centra, raná péče, telefonická krizová pomoc, tlumočnické služby, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizová pomoc, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi nebo pro seniory a osoby se zdravotním postižením, dále sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy a sociální rehabilitace.

Povinností všech poskytovatelů sociálních služeb je zajistit vždy **sociální poradenství**, které se dělí na základní a odborné. Základním sociálním poradenstvím se rozumí poskytování potřebných informací přispívajících k řešení nepříznivé sociální situace osob, odborné poradenství je zajišťováno v jednotlivých typech poraden. Jeho součástí je rovněž půjčování kompenzačních pomůcek. Cílem sociálních služeb je zajistit osobám jejich fyzickou a psychickou soběstačnost a umožnit těmto osobám v co nejvyšší možné míře zapojení do běžného života společnosti.

Ke službám **sociální péče** patří osobní asistence, pečovatelská služba, tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, podpora samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením nebo pro seniory, domovy se zvláštním režimem, chráněné bydlení a sociální služby poskytované ve zdravotnických zařízeních ústavní péče. (Pruša, 2007, s. 64-66)

Nízkoprahová zařízení jsou určena dětem a mládeži, kteří se ocitli v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženi a nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Posláním těchto zařízení je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v jejich životním způsobu. Jde o navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odborné pomoci, podpory a tím jejich pracovníci usilují o předcházení jejich sociálnímu vyloučení. Dále jde o tvorbu podmínek pro začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života a to formou ambulantní, případně terénní. Cílem je lepší orientace v sociálním prostředí dětí a mládeže a vytváření podmínek vhodných pro řešení jejich nepříznivé sociální situace. (Pojmosloví, 2008, s. 3-5)

Vyhláška č. 505/2006 Sb.

NZDM jsou legislativně zakotvena také ve vyhlášce č. 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Konkrétně v § 27 jsou blíže popsány úkony těchto zařízení. Základní činnosti v nich se zajišťují v rozsahu těchto úkonů:

- a) Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti:
 1. zajištění podmínek pro společensky přijatelné volnočasové aktivity,
 2. pracovní výchovná činnost s dětmi,
 3. nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních schopností a dovedností,
 4. zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání,
- b) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, tj. aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí,
- c) sociálně terapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporujících sociální začleňování osob,
- d) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí:
 1. pomoc při vyřizování běžných záležitostí,
 2. pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou a pomoc a podpora při dalších aktivitách podporujících sociální začleňování osob. (Česko, 2006b)

Financování

Sociální služby jsou dle zákona poskytovány bez úhrady nákladů nebo za částečnou nebo plnou úhradu nákladů. Výše úhrady vychází ze smlouvy, kterou uzavře poskytovatel s klientem. Nízkoprahová zařízení jsou poskytována bez úhrady nákladu, jako také například sociální poradenství, raná péče, krizová pomoc, sociálně aktivizační služby, terénní programy, sociální rehabilitace, sociální služby v kontaktních centrech aj. V pobytových službách klienti hradí ubytování, stravu a péči poskytovanou ve sjednaném rozsahu. Maximální výše úhrady za ubytování a stravu je stanovena prováděcí vyhláškou č. 505/2006 Sb. Poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapsáni v registru poskytovatelů sociálních služeb, bývají poskytovány dotace ze státního rozpočtu. Tyto

dotace by měly být poskytovány prostřednictvím rozpočtů jednotlivých krajů k financování běžných výdajů souvisejících s poskytováním sociálních služeb v souladu se zpracovaným střednědobým plánem rozvoje sociálních služeb. Dotaci by mělo poskytovat MPSV na základě žádosti předložené příslušným krajským úřadem, jejíž součástí musí být střednědobý plán rozvoje sociálních služeb včetně ekonomické analýzy v plánu identifikovaných potřeb a způsob jejich finančního zabezpečení. (Průša, 2007, s. 67, 77-78)

2.2 Sociální pedagogika jako jeden ze způsobů řešení sociálně patologických jevů

Podkapitola druhá se zabývá popisem jednotlivých typů sociálně patologických jevů, jimiž nejvíce ohroženou skupinou jsou právě děti na prahu dospívání. V tomto období kromě hledání identity mají přirozeně zvýšenou zvědavost, chtějí vyzkoušet něco nového, mají silnou touhu po neobvyklých zážitcích a dobrodružství, potřebují překonat sociální plachost, najít si nové místo v sociálním prostoru. Abychom mohli dětem a mladým lidem pomoci překlenout toto rizikové životní období, je na místě hovořit o určitých opatřeních, které nazýváme prevencí či preventivními opatřeními. (Kunák, 2007, s. 33)

Prevence je jedním z hlavních cílů sociální pedagogiky. Dle Krause (2008, s. 42 in Procházka 2012, s. 63) by se měla sociální pedagogika v pohledu na podstatu sociální pedagogiky jako vědy o deviacích sociálního chování, „zaměřovat na odchylky sociálního chování, měla by sledovat konformitu s normami a poskytovat sociálně integrační pomoc. Předmětem sociálně pedagogické činnosti by měly být sociální aspekty výchovy a rozvoje osobnosti člověka. V tomto kontextu se hovoří o sociálně patologických jevech, o sociálních deviacích a nově též o vlivu sociálního prostředí na formy rizikového chování. Cílem sociální pedagogiky je vytváření preventivních opatření a realizace takových zásahů do výchovy a socializace jedince, které by se systematicky věnovaly především ohroženým a sociálně znevýhodněným skupinám. Sociální pedagogika by tak měla vést ke svépomoci, k nastartování snahy o zlepšení sociálních podmínek, v nichž ohrožený jedinec či skupina žije.“ (Kraus, 2008, s. 42 in Procházka 2012, s. 63)

Sociálně pedagogická a poradenská práce s dětmi a dospívající mládeží v obtížných situacích je specifická zejména v tom, že si tato cílová skupina často neuvědomuje potřebu odborné pomoci. Ačkoli je život těchto dospívajících provázen množstvím

komplikovaných událostí, málokdy si uvědomují potřebu odborné pomoci a nevyhledávají tedy běžně obvyklé a standardní formy služeb. Rozdíl mezi dospívajícími a dospělými je často v tom, že když se v problémové situaci nachází dospělí, jsou obvykle schopni pod tlakem situace sami nalézt profesionální pomoc, spolupodílet se na porozumění problémům a na získávání poznatků o sobě a bývají obvykle také ochotni participovat na hledání cest k řešení. Naopak děti a mladiství velmi často nemají zájem podílet se na takovýchto procedurách. Dospělí jsou mimoto schopni snáze identifikovat svou sociální potřebu a rozhodnout se, která z možného spektra nabídek jim bude vyhovovat. (Jedlička, Klíma, 2007, s. 11)

V případě dětí a dospívající mládeže je vzájemné míjení se potřeb a nabídek způsobeno i tím, že nedovedou či nemohou rozpoznat službu vhodnou a přiměřenou pro jejich situaci. Častokrát ale ani nechtějí, nebo se přímo vyhýbají zájmu a pozornosti jakýchkoliv institucí. Značný vliv na jejich neproduktivní postoj má mnohdy to, jakým způsobem bývají služby koncipovány, jak se prezentují a jakou přinášejí ve skutečnosti nabídku. Mnohdy je také složitou otázkou to, jaká nabídka může tyto dospívající a předčasně dospělé děti adresně oslovovat. Navázání osobního kontaktu, který se nazývá kontaktní práce, je nezbytnou podmínkou odborné činnosti. V systému sociálních služeb je kontaktní práce přímo vymezena jako samostatný typ přístupu k potenciálním klientům. Jedná se o soubor nízkoprahově organizovaných psychosociálních služeb, jejichž cílem je vytvářet podmínky pro navázání kontaktu – vztahu a konkrétní práci s jednotlivci a sociálními skupinami, kteří se vyhýbají či nevyhledávají standardní institucionální pomoc a u nichž je důvodný předpoklad potřebnosti a účelnosti této pomoci. (Klíma, Jedlička, 2007, s. 11)

Sociálně patologické jevy

Zdá se, že v posledních letech je stále více poukazováno na rostoucí počet patologicky jednajících lidí. Sociálně patologické chování vnímáme jako nechtěné, nežádoucí nebo také nepřijatelné. Každý takovýto jev má svoji míru společenské nebezpečnosti, přičemž čím je míra škodlivosti a nebezpečnosti vyšší, tím je větší také zájem o jejich řešení. Tyto jevy nejsou problémem pouze České republiky, ale jedná se o celosvětově závažné otázky. Jestliže by současný trend vývoje těchto nežádoucích jevů z hlediska kvantitativního i kvalitativního pokračoval, došlo by zcela jistě k ohrožení vývoje celé společnosti a jednotlivců, kteří v ní žijí.

Pojem sociální patologie slouží jako souhrnné označení nezdravých, abnormálních a obecně nežádoucích společenských jevů, na jejichž studiu a popisu jevů se podílí řada vědních disciplín, zejména sociologie, psychologie, medicína, etopedie a další. Tyto vědní disciplíny se zabývají studiem a rozbořením příčin a faktorů, které vedly ke vzniku konkrétních sociálně patologických jevů, zabývají se analýzou zdrojů a příčin, jež umožňují existenci ve společnosti. Stanovují a aplikují také preventivní a korektivní doporučení a postupy, jejichž společným cílem je obecně jejich eliminace. (Fischer, Škoda, 2009, s. 13-14)

Sociálně patologické jevy jsou kulturně a historicky podmíněny. To, co bylo v jiných letech považováno za sociální patologii, nemusí být dnes již většinovou společností považováno za patologické. Stejně tak tomu může být i naopak. Například na počátku 20. století byly mezi sociálně patologické fenomény řazeny mimo alkoholismus, kriminalitu, narkomani, sebevražednost aj. také homosexualita, nezaměstnanost a válka. (Sobotková 2014, s. 49)

Problémové chování, které nevykazuje nebezpečnost trestného činu, nicméně porušuje normy dané společností, může velmi snadno přejít do chování sociálně patologického, posléze až delikventního. Delikventní chování je závažnější. Jedná se o činnost, která porušuje zákonné a jiné normy chování a způsobuje společnosti či jednotlivci újmu. Takovýto druh jednání je společensky či kulturně nepřijatelný až zakázaný. Pojem delikventní chování se nejčastěji používá pro označení trestné činnosti adolescentů, pro závadné chování mladistvých osob, tedy ne plně trestně odpovědných. Jevy, které si následně popíšeme, nazývá Sobotková (2014, s. 39-40) nadřazeným pojmem rizikové chování.

Rizikové chování v adolescenci je široce zkoumaným pojmem vývojové a sociální psychologie, zabývá se jím také kriminologie, sociální pedagogika a další vědy o člověku a společnosti. V oblasti rizikového chování existuje velká rozptýlenost v terminologii, která je způsobena různými teoretickými východisky či zdůrazňováním zdravotního, sociálního či normativního kontextu. Dle Šafářové (2002 in Sobotková 2014, s. 39) bývá chování, které nevykazuje nebezpečnost trestného činu, ale porušuje normy dané společností, označováno jako rizikové chování, problémové chování, delikvence, predelikventní jednání, poruchy chování. Naopak jednání, které je společensky nepřijatelné, až zakázané bývá označováno jako antisociální chování, asociální chování, disociální chování, sociálně patologické jevy, delikvence, kriminální chování,

maladaptivní, návykové či nepřizpůsobivé chování. Pojem rizikové chování chápe Sobotková (2014, s. 40) jako nadřazený k pojmům problémové, delikventní, antisociální, disociální chování, sociálně patologickým jevům atd. Jako kritická pro rozvoj rizikového chování se ukazuje raná adolescence, tedy 11 let, kdy dochází ke strmému nárůstu všech forem rizikového chování. Po dosažení dospělosti většinou problémové chování odezní.

Mezi rizikové chování u adolescentů řadíme převážně:

- záškoláctví a útěky z domova, dětských domovů nebo diagnostických ústavů,
- agresivitu, agresivní a násilné chování,
- šikanu, kyberšikanu,
- suicidiální jednání, sebepoškozování,
- kriminální jednání, vandalismus,
- zneužívání návykových látek,
- hraní počítačových her, gambling,
- rizikové sexuální chování,
- nezdravé stravovací návyky,
- extremismus,
- xenofobii, rasismus, intoleranci, antisemitismus, aj. (Sobotková, 2014, s. 40-41)

Záškoláctví a útěky z domova, dětských domovů nebo diagnostických ústavů – záškoláctví je forma útěku dítěte ze školy, přičemž dítě rodičům předstírá, že školu navštěvuje. Tato problematika je právně ukotvena, nicméně v praxi je ve většině případů vyřešena vzájemnou domluvou rodičů dítěte a školy. Kromě úteků ze školy lze u dětí a mládeže zaznamenat taktéž útěky z domova, dětských domovů či diagnostických ústavů. Nejčastějšími příčinami úteků jsou rodinné poměry, tedy sociálně patologické prostředí, např. rozvod, rozluka rodičů, příchod nevlastního rodiče, fyzické týrání dítěte. U funkční rodiny to je nejčastěji přílišná zaměstnanost rodičů, kdy dítě poté pocítuje prázdnotu a nudu, dále vysoké nároky rodičů, strach z nesplnění požadavků. Mimo již uvedené může být důvodem k útekům osíření, opuštění dítěte, mimomanželský původ, vady domácího prostředí v bydlení, ve stravě, v nedostatečném dohledu, závady ve společenských institucích, tj. ve škole, v ústavu či v systému sociální péče, vliv vrstevníků, sourozenců,

spolužáků, party, vliv příkladů z ulice, vliv filmu a televizních programů, médií, zaměstnávání dětí aj. (Procházka, 2007, s. 155)

Agresivita, agresivní chování – problém agrese je v posledních letech stále více diskutován v důsledku vzrůstající tendence agresivního chování stále mladších jedinců. Jedná se o sociálně patologický jev, který má své společenské příčiny. Dispozice můžeme nalézt samozřejmě také v nitru jedince. Biologické, genetické, osobností či zdravotní faktory však nepůsobí izolovaně, ale projevit se mohou teprve ve spolupůsobení například dědičnosti a sociálního prostředí. Sklon agrese se rozvíjí učením, které má vliv na to, zda dojde k utlumení agresivních dispozic nebo se naopak rozvinou. Kromě dědičnosti a sociálního prostředí na rozvoj agresivity působí rovněž sociokulturní prostředí, tedy jak se společnost dívá na agresi, do jaké míry se s ní ztotožňuje či jak striktně ji naopak odmítá. Velký vliv na děti má působení televize. Dítě je při sledování sugestibilnější a hůře rozlišuje symbolickou rovinu filmu od reality. Vnímá příběh jako součást skutečnosti, vnímá to, co se děje v televizi jako zcela reálné a je poté na základě učení nápodobou schopno dopustit se obdobného činu. Studie dokazují, jak vysokou škodlivost mají média, ve kterých je každodenně servírována hrubost, násilí a intolerance. Přestože je o problematice násilí v médiích vedena spousta diskuzí a připisuje se jim nárůst počtu agresivního chování u dětí a mládeže, je tento problém stále nevyřešen. (Procházka, 2007, s. 156-157)

Šikana, kyberšikana – šikanou se rozumí týrání v kolektivech, jehož pachatelé i oběťmi jsou osoby se stejnou formální pozicí ve skupině, často vrstevníci. Může být reakcí na monotónní prostředí instituce, z níž není úniku. Mezi „legráckami“ a šikanou je velmi tenká hranice. Dopouštějí se jí osoby s dispozicí k agresivitě, osoby egoistické, neschopné soucitu. Oběťmi se stávají jedinci nějakým způsobem disponovaní k roli „otloukánka“, nejčastěji osoby s fyzickým, smyslovým handicapem, s podivným chováním. Oběť se někdy brání formou tzv. identifikace s agresorem, považuje jej za svého kamaráda, snaží se ho napodobovat. Důsledkem dlouhodobého šikanování může být i nezvratné poškození psychického zdraví či trvalé tělesné poškození, případně i smrt zabitím či sebevraždou. Nejlepší prevencí je práce s malými skupinami a těsný kontakt odpovědného pracovníka se všemi členy dané skupiny. (Matoušek, 2003, s. 236)

Kyberšikana má podobu zneužití informačních komunikačních technologií, zejména pak mobilních telefonů a internetu. Záměrem takového druhu činnosti je ohrozit oběť, ublížit jí. Stejně jako u šikany se jedná o úmyslné chování, kde je oběť napadena útočníkem,

popřípadě útočníky. Předpona kyber- značí prostředí, v němž se šikana odehrává, tedy kybernetický svět počítačů, mobilních telefonů, přičemž může probíhat i přes jiné komunikační prostředky, např. pagery, které ovšem u nás nejsou tolik rozšířeny a využívány. Takovýto prostor je dostupný komukoli. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana mnohem větší dosah. Svědkem, ale i útočníkem může být i několik desítek tisíc lidí. (Esynergie, © 2014) S kyberšikanou souvisí také rizikové chování dětí a dospívajících na internetu. Navštěvují nevhodné či nelegální stránky, nechrání si své soukromí, dochází k oslovení cizími osobami, tráví příliš času online. Osobám, které se takto chovají na internetu, hrozí vyšší riziko, že se stanou obětí kyberšikany. (Sobotková, 2014, s. 40)

Suicidiální jednání, sebepoškození – suicidiálním neboli sebevraždným jednáním se rozumí akt chování, kterým člověk poškozuje své zdraví se záměrem se usmrtit. Tento záměr může být více či méně vědomý a závažný. Přesná čísla sebevražd neexistují, protože jsou některé nerozpoznány. Sebevraždné jednání je pravděpodobnější u starších lidí, osaměle žijících, tělesně či psychicky nemocných a také u osob závislých na návykových látkách. Takovéto jednání je častější rovněž u nezaměstnaných a společensky izolovaných osob. (Matoušek, 2003, s. 197-198) Velmi častým jevem u dnešních dospívajících je sebepoškození a to nejčastěji ve formě řezání se žiletkou nebo nožem do předloktí spjaté s módní vlnou emo či gothic, resp. s psychickou labilitou. Filozofií tohoto sebeubližování je přehlušit duševní strádání fyzickou bolestí. Někdy je výrazem psychického traumatu, ale mnohdy se jedná o napodobování módního trendu. (Nejedlý, 2014, s. 12)

Sebepoškození bývá definováno jako přímá a záměrná destrukce nebo poškození vlastních tělesných tkání bez vědomého suicidiálního záměru a bez záměru sexuálního či dekorativního. Může se objevovat v jakémkoli věku u žen i mužů, nejčastěji se však vyskytuje u adolescentů okolo čtrnáctého roku života. V České republice se údajně v běžné populaci sebepoškozuje až 20 % dětí, nejčastěji k tomu dochází při přechodu z prvního na druhý stupeň a obvykle to trvá až jeden rok. (Sobotková, 2014, s. 48)

Kriminální jednání, vandalismus – nejčastější trestnou činností mladistvých je násilí proti jednotlivci či skupině, opilství a výtržnictví, neoprávněné užívání motorového vozidla, rozkrádání, vandalismus, toxikomanie, prostituce, gamblerství, trestná činnost páchaná prostřednictvím internetu aj. Dle Gjuričové (1998 in Sobotková, 2014, s. 50) kopíruje kriminalita mládeže trend všeobecného nárůstu kriminality v současné společnosti. Roste brutalita a bezohlednost, zvyšuje se podíl prvopachatелů. Vandalismus

se projevuje ničením architektonických památek, poškozováním budov, památných a pietních míst, soukromého majetku, přírody. Častým projevem vandalismu je subkultura graffiti neboli sprejerství. Příčiny kriminálního chování a vandalismu jsou těžko prokazatelné, neboť není nijak výrazně motivován. Lze jen obtížně identifikovat klíčový motiv, jeví se společnosti značně iracionálně. Právě iracionalita vyvolává ve společnosti obavy a znepokojení. Za hlavní příčinu jsou považováni rodiče. Jestliže dítě zanedbávají, chovají se cynicky k přírodě a okolnímu světu, dítě poté nápodobou získává stejný pohled. Psychoanalytici zastávají názor, že kdo nemůže tvořit, musí ničit. Je proto nutné u dítěte rozvíjet kreativitu. Další příčinou jsou osobnostní rysy a vliv na jedince ze strany vrstevníků. (Procházka, 2012, s. 162)

Zneužívání návykových látek – návykovou látkou se rozumí jakákoli látka vyvolávající u lidí závislost. Může jít o alkohol, léky, potraviny, látky připravené jen proto, aby byly užívány jako drogy aj. Rizikové chování je v adolescentním věku nejvíce zastoupeno právě konzumací alkoholu, kouřením cigaret³ a zkušenostmi s drogami, zejména s marihuanou.⁴ Rychlost vzniku návyku a jeho síla závisí na typu drogy a na individuální vnímavosti vůči droze. Některé drogy jsou společností tolerovány, ale ne všechny tolerované jsou neškodné (např. alkohol, tabák), jiné jsou tabuizovány a jejich užívání je kriminalizováno, i když jejich užívání nemusí mít ani pro konkrétní osobu, ani pro společnost závažné následky (např. látky připravované z konopí). Závislost na alkoholu, psychofarmakách, kokainu,

³ Na konzumaci alkoholu, tabáku a drog probíhají různé výzkumy, které však dávají pouze přibližná čísla. Ty jsou i tak děsivé. Podle jednoho z nich má v České republice zkušenost s nelegální drogou 45 % šestnáctiletých, alkohol vyzkoušelo přes 98 % stejně starých a 73 % vypilo více než pár doušků již před dovršením třináctého roku. 60 % šestnáctiletých pije pravidelně a celá čtvrtina této věkové skupiny každodenně kouří tabák. Dnešní dospívající jsou už od základní školy vystaveni častým protidrogovým programům, které je nabádají „řici drogám ne“ a i přesto se spousta z nich tohoto hesla nedrží a alkohol a další drogy užívají. Mladiství s drogami většinou experimentují nebo je užívají příležitostně a naštěstí projdou dospíváním bez následků. Přesto se najde spousta takových, kterým se experimentování vymkne z rukou a začnou alkohol či drogy nadužívat a ubližovat jak sobě, tak svému okolí. (Rosenbaum 2007, s. 3-30)

⁴ Dle výsledků americké agentury z roku 2012, která sestavovala žebříček neštěstí v 57 státech z celého světa, se umístila Česká republika na prvním místě ve spotřebě alkoholu, na druhém místě v užívání drog, na pátém místě v kouření cigaret a na dvacátém místě v hraní na automatech. (Sobotková 2014, s. 47)

opiátech, halucinogenech, čichání těkavých látek může vést, a také často vede, ke změnám osobnosti, později k životu na okraji společnosti, k nevratnému poškození zdraví a často také ke smrti. (Matoušek, 2003, s. 119-120 a Sobotková, 2014, s. 47)

Alkohol, tabák, kofein, volně prodejné léky a léky na předpis jsou všude kolem nás. Naléháme na dospívající, aby žili bez drog, ale přitom jsme neustále bombardováni sděleními, která nabádají, abychom pili to či ono a léčili se těmi či oněmi látkami. Pijeme alkohol na oslavu, pro uvolnění a někdy i k medikaci. Užíváme kofein, abychom dobili energii, léčiva, aby se nám zlepšila nálada, aby nás zbavily depresí, pomohly nám pracovat, studovat, psát. Dospívající se stále častěji setkávají s tím, že jejich rodiče užívají léky proti depresi, aby se vypořádali s životními problémy. Vina za užívání drog dospívajícími se často připisuje tlaku vrstevníků, nicméně užívání drog spíše reflektuje současnou náklonnost celé společnosti k užívání psychotropních látek. Drogy jsou neoddělitelnou součástí života. Drogou je každá látka, ať legální či nelegální, jejíž požití vyvolává změny v myšlení, v pocitech nebo v chápání světa. (Rosenbaum 2007, s. 3)

Hraní počítačových her, gambling – rizikovou formou trávení volného času je hraní počítačových her. Zejména násilné počítačové hry mohou mít na děti a dospívající vliv a to jak okamžitý, bezprostřední nárůst agresivity po odehrání hry, tak dlouhodobý. Dlouhodobí hráči jsou více nepřátelští a častěji vstupují do sporu s autoritami i se spolužáky. Násilné hry mohou podporovat agresivní chování a to zejména u chlapců. (Sobotková, 2014, s. 48) Jinou formou závislostního chování mohou být návykové a impulsivní poruchy, které jsou charakterizované opakovanými činy, jež nemají žádnou jasnou racionální motivaci, nemohou být ovládnuty a obecně působí svým nositelům poškozování zájmů vlastních i zájmů jiných lidí. Chování je spojeno s impulzy k činnosti, přičemž příčina není pochopitelná. K těmto poruchám patří patologické hráčství (gambling), patologické zakládání požárů (pyromanie), patologické kradení (kleptomanie) a porucha vytrhávání si vlasů (trichotillomanie). (Mezinárodní klasifikace nemocí, 2009, s. 231)

Gambling, neboli patologické hráčství, je závislost na hazardních hrách. Má řadu společných rysů se závislostí na návykových látkách. Sklon k této závislosti částečně disponuje s dědičností, dále ke vzniku přispívá nuda, nedostatek zajímavější životní náplně a touha snadno vydělat peníze. (Matoušek, 2003, s. 78)

Rizikové sexuální chování – jedná se o soubor projevů chování, jež doprovází sexuální aktivity a současně vykazují rizika v oblasti zdravotní, sociální aj. Takovéto chování přesto může být ve společnosti relativně častým jevem, např. nechráněný pohlavní styk při náhodné známosti, promiskuitní chování, rizikové sexuální praktiky apod. Sexuálně rizikovým chováním se rozumí taktéž kombinace více typů rizikového chování, např. kombinace užívání návykových látek a rizikového sexu. Novým trendem je také zvyšující se riziko v oblasti sociální, např. zveřejňování intimních fotografií na internetu, jejich zasílání mobilním telefonem nebo nahrávání na video. Takovéto aktivity přinášejí vysoké riziko zneužití tohoto materiálu. (Prevence Praha, © 2014)

Objevování vlastní sexuality je důležitým aspektem života adolescentů. Nejčastějším zdrojem informací o sexualitě jsou kamarádi a média, rodina a škola jsou jako zdroj informací nedostačující. Jako rizikové pro adolescenty je kromě výše zmíněného také riziko sexuálního zneužívání. Tato zkušenost negativně ovlivňuje vývoj osobnosti dítěte. (Sobotková, 2014, s. 52) Aktéři těchto forem násilí se nejčastěji vyskytují přímo v rodině oběti, v blízkém rodinném kruhu, v sousedství či v blízkém kruhu přátel. Jestliže se v rodině vyskytuje tato rodinná patologie, je vysoce pravděpodobné, že se objeví i v rodině prokreační. (Procházka, 2012, s. 163)

Nezdravé stravovací návyky – pokud jde o tělesné zdraví, jedná se o nejvýraznější rizikové chování. Nezdravé stravovací návyky jsou spojeny především s mentální anorexií a bulimií. Mentální anorexie spočívá v odmítání potravy, je doprovázena zkreslenými představami o svém těle. Bulimie spočívá v nutkavém, záchvatovitým přejídání a následném vyprazdňování žaludku pomocí zvracení, spojeném s pocity viny. Tento problém se týká v převážné většině dívek, ale nevyhýbá se také chlapcům. Rozdíl mezi pohlavími spočívá zejména v tom, že častějším cílem dívek je být štíhlá, zhubnout, udržet si nízkou váhu, naopak chlapci usilují nejčastěji o nabrání váhy a tím pocitu zmužnění svého těla. K tomu až nezdravě mění svůj jídelníček, přehnaně sportují a nepřetržitě trpí pocity, jak dosáhnou vytouženého cíle. Velké nebezpečí spočívá v tom, že tyto poruchy jsou často spojené s dalším rizikovým chováním jako sebepoškozování, sebevraždnost, abúzus drog a alkoholu aj. (Sobotková, 2014, s. 45-46)

Extremismus – Matoušek (2013, s. 68) popisuje jako krajní politický postoj obvykle klasifikovaný na škále od levicového po pravicový. Extremismus představuje výrazné odchýlení se jednotlivce či skupiny od zavedených norem. Častokrát bývá spojován

s politickými názory a hnutími. Vznik je datován do souvislosti s nevyhovující sociální situací. (Kajanová, 2009, s. 91)

Krajně extremistické skupiny se pokoušejí řešit společenské problémy radikálně a nekompromisně, některé při tom překračují hranici zákona. *Pravicový extremismus* vychází z autoritářství, krajního nacionalismu, rasismu a xenofobie. V současnosti pravicoví extremisté upouštějí od podoby skinheads 90. let 20. století a začínají spíše vzezřením splývat s ostatními, tj. delší vlasy, sportovní nebo trendy oblečení, sportovní obuv nejlépe tmavé barvy. Pod nenápadným zevnějškem se často skrývá tetování s nacistickou symbolikou. V současnosti se také objevuje výrazný příklon k antisemitismu, začíná se objevovat výrazný sklon k násilí, hlavně na fotbalových zápasech. Přiklánějí se k častým bojům s levicovými extremisty. Jedná se například o skupiny Dělnické mládeže, Antiantifa, Národní odpor apod. Politická ideologie *krajní levice* směřuje k vytvoření naprosté sociální rovnosti, odstranění všech forem sociální hierarchie. Krajní levice nemá zdaleka takovou podporu mezi mladými, jako je tomu u pravice. „Levičáci“ se snaží na první pohled odlišit se od zbytku společnosti např. účesem (dredy, barevné vlasy), záměrně zanedbaným oblečením, výraznými náušnicemi, piercingy, tetováním. Jedná se např. o skupiny Československé anarchistické federace, Komunistický svaz mládeže, Svaz mladých komunistů Československa apod. Hlavním představitelem násilné extrémní levice v ČR je Antifašistická akce (Antifa). Skupiny krajní pravice i levice se nevyhýbají vzájemným násilným střetům. (Sobotková, 2014, s. 52-54)

Xenofobie, rasismus, intolerance, antisemitismus – vznik těchto extremistických skupin je podmíněn různými ideologiemi, nicméně přesto se vyznačují společným znakem, kterým jsou krajně vyhrocené, nepřátelské postoje k demokratickému systému a dále odmítání konformity společnosti. Tyto skupiny se snaží změnit nastavení demokratického systému v totalitní a autoritářský režim, anebo naopak požadují opačný extrém, tedy anarchii. *Xenofobie* se projevuje jako nedůvěra ke všemu cizímu, strachem z cizinců a nenávistí k nim. *Rasismem* se rozumí nadřazenost lidských ras a etnických skupin, nenávist k jedincům určité rasy. *Antisemitismus* je náboženská, národnostní a rasová nesnášenlivost, která se projevuje nenávistí vůči Židům. (Poláčková, Kraus, 1998 in Procházka, 2012, s. 164)

Možné příčiny všech výše zmíněných rizikových jevů se pokusili vyjmenovat citovaní autoři Kraus (2012), Matoušek (2013), Nešpor (2001), Procházka (2012), Sobotková (2014), ad. Významný vliv na vznik těchto typů chování má zejména dědičnost, působení

rodiny, ze které dítě pochází, způsob trávení volného času dětí a mládeže, vztah dítěte ke škole, vliv vrstevníků, kteří jsou v dospívání skupinou zvláště významnou, dále média aj.

Výbava po předcích, s níž jedinec přichází na svět, může v dobrém i špatném život ovlivňovat. Neuplatňuje se však automaticky, ale v kombinaci s dalšími vlivy. Více než dědičnost má vliv rodina, kde dítě vyrůstá. (Nešpor, 2001, s. 44-46) Rodina představuje vysoce významný faktor při vzniku bezpečného či naopak rizikového chování. Rozhodující roli hraje pozitivní rodičovský model a styl výchovy. Jestliže rodiče zkombinují adekvátní kontrolu chování dítěte, jasná pravidla, která má dítě respektovat a stálou otevřenost k dialogu, pak se rodič stává projektivní postavou. (Sobotková, 2014, s. 43-44)

Rodina jako primární sociální skupina je pro rozhodující většinu dětí prvotním prostředím volnočasového života a výchovy, který se zásadně podílí na formování jejich osobnosti. Na volný čas dětí v rodině působí jako zdroj pozitivních i negativních vlivů zejména objektivní podmínky života a výchovy dětí v rodině, velikost a úplnost rodiny, pozdější zakládání rodiny apod. Vliv má také realizace volného času uvnitř rodiny, která je podmíněna především způsobem jejího života, postoji, výchovnou praxí nebo časovými a hmotnými předpoklady vytvářenými pro volnočasovou činnost. Připravenost rodičů umožňuje, aby nepůsobili ani jako činitel direktivně, ani aby neponechávali volný průběh živelnosti. Měli by být spíše inspirátorem, iniciátorem či spoluorganizátorem aktivit svých dětí a celé rodiny. (Hofbauer, 2004, s. 56-57)

Další významnou oblastí zasahující do života dospívajících je škola. Zde dospívající tráví mnoho času a testuje zde své schopnosti v mnoha úkolech, které jsou důležité jak v přítomnosti, tak do budoucnosti. Důležitý je pocit spokojenosti se školou, pocit pohody a zážitek z úspěchu. Dospívajícím, kteří chodí rádi do školy, mají dobré známky a vnímají školu pozitivně, hrozí menší riziko zapojení se do nějakého rizikového chování. (Sobotková, 2014, s. 43-44)

Problematika prevence

Prevenčí se ve vztahu k sociální práci rozumí soubor opatření, kterým se předchází sociálnímu selhání, a to zejména takovému typu selhání, které ohrožuje základní hodnoty společnosti, tj. kriminalita, prostituce, toxikomanie, xenofobie, rasismus, násilí aj., viz výše zmíněné rizikové chování. (Matoušek, 2003, s. 164) Sociální prevence se zaměřuje na předcházení potenciálnímu ohrožení sociálně patologickými jevy a ochranu před nimi. (Matoušek, 2003, s. 164 a Kraus, 2008, s. 148) Je ovšem třeba připustit, že ani sebe lépe

organizovaná a sebeefektivnější prevence výskytu deviantních jevů bohužel nikdy stoprocentně nezamezí. (Kraus, 2008, s. 148)

Základní členění prevence je následující:

Primární prevence, která se snaží předcházet sociálně deviantnímu jednání v situacích a prostředích, kde daný jev prozatím nenastal. Tato prevence je cílená na celou populaci, tzv. nespecifická prevence, případně na určitou skupinu, tzv. specifická prevence v době, kdy se očekávaný problém této skupiny prozatím nemanifestoval.

Sekundární prevence působí na osoby, které jsou z hlediska sociální patologie rizikové nebo se již deviantního chování dopustily. U těchto osob se prozatím nedá míra selhání identifikovat. Tato prevence bývá dle Matouška některými autory označována jako prevence indikovaná.

Terciární prevence se provádí u osob, u kterých již došlo k sociálnímu selhání. Usiluje o zabránění recidivě např. rozdávaním sterilních injekčních stříkaček drogově závislým.

Sociální prevenci lze klasifikovat také podle jiných kritérií, např.:

Podle rozsahu na prevenci *plošnou* (v rámci celé společnosti), *skupinovou* (zaměřenou na určité skupiny, např. mládež) či *individuální* (práce s konkrétním jedincem).

Podle specifikace na prevenci *specifickou* (týká se jednotlivých sociálních deviací, např. prevence šikany, kriminality, drogové závislosti aj.) a *nespecifickou* prevenci (zaměřuje se např. na celkové formování osobnosti ke zdravému životnímu stylu, aby byla osobnost schopna sama odolávat nejrůznějším negativním vlivům, ohrožením a nástrahám. V nespecifické prevenci je největší pole působnosti sociální pedagogiky.).

Situační prevence spočívající např. ve využívání kamerových systémů v rizikových prostorách. (Matoušek, 2003, s. 164 a Kraus, 2008, s. 148)

2.3 Metody sociální pedagogiky užívané v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež

Výchovnou metodou rozumíme určitý postup, jímž chceme realizovat konkrétní výchovný záměr a v daném směru ovlivňovat osobnost vychovávaného. Hlavním cílem práce s mládeží je podpora osobnostního rozvoje jedince prostřednictvím sociální výchovy. Rozhodující součástí sociální výchovy je naučit mladé lidi převzít osobní odpovědnost

za vlastní jednání, orientovat je na společensky akceptovatelné aktivity a na zdravý způsob života. Sociální výchova má přispět k posílení schopnosti mladých lidí řešit konflikty bez agrese, nenásilným způsobem, vypořádat se s těžkostmi konstruktivním způsobem, tedy nevolit v problémových situacích únikové strategie, kterými může být zejména užívání alkoholu, drog a agresivní jednání. U mladých lidí je důležité podpořit takové způsoby seberealizace, uvolnění nahromaděné energie a využívání volného času, které jsou společensky přijatelné a žádoucí. Pro sociálně výchovnou činnost má zásadní význam metoda rozhovoru. Kromě něj zaujímá v nízkoprahových zařízeních silné místo také metoda organizování neboli pedagogizace prostředí, práce se skupinou, dále metoda situační, inscenační, režimová, animace, mediace aj. (Kraus, 2008, s. 173)

Metoda rozhovoru

Rozhovor neboli interview, je základní technikou práce v pomáhajících profesích, která je užívaná zejména v poradenství, psychoterapii a v různých formách sociální práce. Jedná se o dorozumívání dvou či více osob, sdělování poznatků, sdílení pocitů, jenž vytváří most, po němž se k sobě dostávají často rozdílné světy zúčastněných. Cílem je, aby se komunikující vzájemně pochopili, podepřeli se, poskytli si zpětnou vazbu. (Matoušek, 2003, s. 192)

Sociální pedagog musí být pro správné vedení rozhovoru vybaven především schopností aktivně naslouchat a reagovat, aby měl vychovávaný jistotu, že je pochopen a že může očekávat dostatečnou zpětnou vazbu. K tomuto přispívá např. i udržování očního kontaktu. Sociálně pedagogický přístup dává přednost otevřeným otázkám před uzavřenými. Otevřené otázky poskytují vychovávanému větší prostor k vyjádření jeho pocitů a pravděpodobněji dojde k osvětlení kontextu. Sociální pedagog by se neměl nechat vyprovokovat, nesmí skákat do řeči, ani se snižovat k ironii. (Kraus, 2008, s. 174) Během rozhovoru by měl profesionál umět parafrázovat klientovy pocity vlastními slovy, a to stručněji než klient. Ve vodný okamžik je žádoucí shrnout dosavadní obsah sděleného a formulovat volby či navrhnout priority. Profesionál musí ovládat také dovednost problematizovat klientovy názory, to ovšem může nastat až poté, co si vysloužil klientovu důvěru. (Matoušek, 2003, s. 192)

Metoda organizování (pedagogizace) prostředí

Pedagogizovat znamená využít prostředí jako výchovného prostředku, jde o cestu vedenou zdánlivou oklikou. Vychovávající mění prostředí a tím pro vychovávaného navozuje

podnětné podmínky. Pedagogizací lze zasahovat jak do věcně-prostorové složky prostředí, tak do složky osobnostně-vztahové. Ze strany vychovatele je nutná značná aktivita, kreativita a vynalézavost. Vhodné je také např. při vysvětlování a nabádání používat v komunikaci s vychovávanými podmiňovací způsob: „*Měli byste, bylo by třeba, bylo by správné atd.*“ (Kraus, 2008, s. 77, 175)

Prostředí, v němž probíhá výchova, má ve výchovném procesu významnou roli, přičemž tyto role, funkce jsou dvě a to funkce situační a výchovná.

- a) **Situační funkce** – každá výchovná situace, výchovný zásah se odehrává vždy v nějakém konkrétním prostředí, které vytváří vnější podmínky pro výchovu, jakousi kulisu (po stránce věcné, prostorové i osobnostně-vztahové), jež působí ve směru výchovného úsilí, tedy pozitivně, tj. v souladu s výchovnými cíli. Poměrně často však působí v rozporu s těmito cíli, tedy negativně, tj. proti záměrům vychovatele nebo zůstává víceméně irelevantní a působí neutrálně.
- b) **Výchovná funkce** – konkrétní prostředí významně ovlivňuje jednání a podílí se výrazně na rozvoji osobnosti. Jednání osob se mění podle toho, jak střídají prostředí. Navzdory individuálním rozdílům vykazuje chování jedinců v daném prostředí určitou shodu. Mnoho experimentů prokázalo závislost mezi zlepšováním podmínek v prostředí a zlepšením výkonu. (Kraus, 2008, s. 76-77)

Práce se skupinou

Prací se skupinou se rozumí sociální práce s malými skupinami, jejímž cílem je zlepšení kvality života celé skupiny nebo podpora individuálních potřeb členů skupiny (navození změny v chování, rozvoj sociálních dovedností, posílení sebevědomí apod.). K očekávané změně má dojít v sociálním fungování skupiny nebo v běžném životě každého účastníka. (Matoušek, 2003, s. 201) Podstatou této metody je využití skupinového mínění, tlaku na jednotlivé členy, případně na skupinu jako celek. Skupinové mínění, tedy názory, postoje mohou být důležitým výchovným prostředkem, pokud ho vychovatel dokáže využít. Na formování těchto postojů mají největší vliv tzv. názoroví vůdci (leaders), jedinci s největší prestiží ve skupině. Jestliže přichází vychovatel s nějakým záměrem, požadavkem, je vhodné přesvědčit o správnosti záměru názorové vůdce nebo alespoň dosáhnout jejich neutrálního postoje. Poté je vysoká pravděpodobnost, že dojde k úspěšnému uskutečnění záměru. Využití této metody vyžaduje znalost vztahů uvnitř skupiny, k čemuž může napomoci např. sociometrické šetření. (Kraus, 2008, s. 177)

Metoda situační

Výchovnými situacemi se stávají životní situace, které vychovatel usměřňuje v souladu se stanoveným záměrem. Všechny situace mají svou strukturu. Ti, kteří je vytvářejí, jsou buď přímými aktéry, nebo pouze pasivními účastníky. Každá situace má nějaký obsah a individuálně vnímaný, interpretovaný smysl a každá situace víceméně připravuje vznik dalších. Návaznost mezi nimi vytváří jejich kontinuitu (řetězec). Z hlediska průběhu má každá výchovná situace uzlové body, tj. určitá stádia, momenty, které mají pro její další vývoj rozhodující význam. K dovednostem vychovatele patří ovlivňovat situaci právě v těchto uzlových bodech. (Kraus, 2008, s. 178)

Uzlové body jsou dle Řezníčka (1999 in Kraus, 2008, s. 178) následující:

- 1) Krystalizace – počáteční fáze, kdy lze situaci poměrně dobře regulovat a usměřňovat v souladu s výchovnými záměry.
- 2) Vyhranění – nastává při pokračování situace a může probíhat více způsoby:
 - a) Vzniká pod vlivem výchovného působení – vychovatel má situaci pevně v rukou a neobjevují se žádné problémy, tj. většinou v případech, kdy jsou cíle vychovatele a potřeby vychovávaných v souladu, jsou symetrické.
 - b) Začnou převažovat nezáměrné vlivy, které ohrožují stanovené cíle, postupně vznikají nesrovnalosti mezi záměry vychovatele a neformálními vlivy, avšak vliv vychovatele je natolik silný, že se daří řešit nesrovnalosti ve vzájemné dohodě a odlišné pozice se sejdou při spolupráci.
 - c) Vychovateli se nepodaří vhodnými zásahy situaci usměrnit, objevují se stále častější střety a spolupráce je zásadně narušena. Vychovatel s klientem se ocitají v kritickém uzlovém bodu.
- 3) Otevřený konflikt – neexistuje jednoduchá cesta k nápravě a spolupráci, zvláště v případě přítomnosti asociálního prvku. Navrhnout a uskutečnit zásah, který by tuto situaci převedl do roviny spolupráce je velmi obtížné.
- 4) Poslední uzlový bod:
 - a) Může nastat hned po stádiu druhém, kdy se situace nevyhrotí v konflikt, poté ho označujeme jako zánik situace.

- b) Jestliže se situaci nepodařilo zvládnout, ale události nepředstavují zřetelný konflikt, nastává fáze rozpadu situace.
- c) Dojde-li k otevřenému konfliktu, pak hovoříme o rozbití situace.

Z pedagogického hlediska má význam posoudit, za jakých okolností, tedy ve kterém uzlovém bodu lze ze situace odstoupit a přestat být jejím aktérem či pasivním účastníkem. (Kraus, 2008, s. 177-180)

Metoda inscenační

Tato metoda představuje cílevědomé ovlivňování uměle navozené, zinscenované, modelové situace. Inscenační metoda předpokládá rozdělení rolí a jejich hraní. Přijetí role nutí účastníky porozumět prožitkům a jednání partnerů a vede je k hlubšímu chápání mezilidských vztahů i k alternativnímu řešení problémů. Mimořádný význam mají rozhodovací procesy, při nichž vychovatel musí předvídat důsledky svého rozhodnutí a uvažovat o alternativách postupu. Zpětná vazba pomáhá vychovateli posoudit, zda zvolená strategie odpovídá průběhu situace, nutí ho reagovat na aktuální změny. Této metody se dá využít zejména v preventivních programech, v nichž se účastníci učí odmítat nabízená řešení, reagovat na různé ohrožující situace apod. (Kraus, 2008, s. 180)

Metoda režimová

Režimem se rozumí způsob, jímž je organizován a řízen životní proces v určitém čase a místě, jde o časové uspořádání určitých činností. Každý režim je charakterizován souborem norem, které stanovuje zpravidla instituce, která režim uplatňuje. Vždy by měl uplatňovat určité hygienické, pedagogické a společenské principy. K pedagogickým principům náleží uplatňování hlediska věkových a individuálních zvláštností, pozitivní ladění, zajištění života beze strachu a úzkostí nebo střídání činností. Ke společenským principům patří závaznost režimu pro všechny bez výjimky, nezbytnost dodržování daných norem. Z hlediska doby trvání lze rozlišit režimy epizodické, krátkodobé, dočasné a trvalé. Mezi nejčastější chyby při uplatňování této metody patří režimová arytmie, narušování pravidelnosti, nedůslednost, nejednotnost, přemíra emočních podnětů, nezdravý soucit, útlocitný vztah apod. (Vaněk, 1972 in Kraus, 2008, s. 181)

Metoda animace

Metoda animace je hojně využívána především ve výchovném ovlivňování volného času a v nízkoprahově orientované práci zaujímá významné místo. Jedná se o nedirektivní

způsob povzbuzování, o hledání vlastní cesty řešení situací, přičemž se uživatelům předkládá množství přiměřených a zajímavých možností seberealizace. Důraz je kladen na dobrovolnost a možnost volby. Vytváří se prostor pro iniciativu vychovávaných. Při této metodě je nutné, aby pracovník zvážil možnosti účastníků. (Kraus, 2008, s. 181-182)

Metoda mediace

Mediací se rozumí vyjednávání a uzavření dohody s pomocí vyškoleného zprostředkovatele, tzv. mediátora. Používá se při mimosoudním řešení občanských sporů, při řešení komunitních problémů, občanských sporů, právních sporů, ale i mimo ně. Mediátor programově nestrání žádnému účastníku, ale pomáhá všem, aby našli to, v čem se mohou shodnout. Proces mediace by měl vyústit přijetím uskutečnitelné dohody, přičemž všichni účastníci by měli považovat přijatelné řešení za nejlepší možné. (Matoušek, 2003, s. 105) Základem mediace je, že mezi znesvářené strany vstoupí nezávislá třetí osoba, která je prostředníkem ke smírnému, kompromisnímu řešení sporných otázek. Jde o postup, který lze úspěšně uplatnit při řešení různých sporů. Vede osoby od negativních prožitků k pozitivnímu chování. Napomáhá vzájemnému porozumění a samostatnému rozhodování, učí nést odpovědnost a uvažovat o budoucnosti. Mediátor musí být nezaujatý, bez předsudků k účastníkům, musí zachovávat neutrální postoj a nezávislost a dávat oběma stranám stejný prostor v hledání řešení. (Kraus, 2008, s. 183)

3 NÍZKOPRAHOVÁ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Poslední část předložené diplomové práce pojednává o nejvýznamnějším tématu této diplomové práce, kterým jsou Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. První podkapitola seznamuje čtenáře obecně s nízkoprahovými zařízeními v České republice, následující podkapitola se zabývá těmito zařízeními ve Zlínském kraji a poslední část je věnována Nízkoprahovému zařízení pro děti a mládež TULiP, který sídlí v Uherském Hradišti. V tomto zařízení proběhl výzkum, jenž je uveden v praktické části této práce, která navazuje na část teoretickou.

3.1 NZDM v České republice

Jak jsme zmiňovali již výše, nízkoprahová zařízení jsou určena dětem a mládeži, kteří se nachází v obtížné životní situaci nebo jsou jí ohroženi a nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče. Úkolem těchto zařízení je usilovat o sociální začlenění a pozitivní změnu v jejich způsobu života. V klubu dochází k navázání a udržování kontaktu, poskytování informací, odborné pomoci a podpory, čímž jejich pracovníci usilují o předcházení sociálnímu vyloučení. Dále dochází k tvorbě podmínek pro začlenění a pozitivní změnu ve způsobu života a to formou ambulantní, případně terénní. Posláním takovýchto druhů zařízení je lepší orientace v sociálním prostředí dětí a mládeže a vytváření podmínek vhodných pro řešení jejich nepříznivé sociální situace. (Herzog, Syrový, Zimmermannová, 2007, s. 3-5)

V českých podmínkách se stal termín nízkoprahovost určitým zaklínadlem, které u našich zahraničních sousedů nenajdeme. Stále se setkáváme s neznalostí či mylnými představami nejen laické veřejnosti, ale čas od času také s nedostatečnou znalostí pracovníků o nízkoprahových klubech. Zeptáme-li se některých pracovníků, co znamená nízkoprahová služba, častokrát zní odpověď, že služba je pro všechny, je anonymní či zadarmo. Tyto parametry sice mohou pomoci udělat si představu, nejsou však přesné a samy o sobě nejsou zárukou skutečně nízkého prahu pro cílovou skupinu. (Herzog, 2007, s. 177) Základním kritériem pro fungování nízkoprahových zařízení je dostupnost, to znamená minimum překážek a omezení pro vstup a pohyb. Metaforou se stává nízký

vstupní práh, pro který Petr Klíma vytváří nový termín nízkoprahovost. (Čechovský, Herzog, Racek, 2007, s. 303-319)

Slovní spojení nízkoprahový klub evokuje na veřejnosti nejrůznější představy, některé z nich bohužel tuto službu velmi často poškozují. V lepším případě si někteří jedinci nízkoprahové kluby představují jako instituce a programy s bezbariérovým přístupem pro fyzicky handicapované jedince, avšak v těch horších případech si nízkoprahovost vysvětlují jako absenci jakýchkoli pravidel, hranic a zásad, kde je vše dovoleno, mladí si mohou dělat, co chtějí, chybí tam disciplína. Častou mylnou představou je myšlenka, že do klubu může kdokoli a kdykoli, nízkoprahové programy jsou přístupné a otevřené vždy a pro všechny. Opětovaně se také objevují až extrémní názory, například že nízkoprahová zařízení představují „feťácké a vandalské brlohy“, jež schvalují či podporují vandalství a delikvenci. (Šandor, 2005, s. 13) Takovéto nepravdivé, často poškozující informace o nízkoprahových klubech, mohou představovat jednu z bariér pro potenciální uživatele a nemusí poté dojít k využití nabízených služeb. S tímto problémem se bohužel setkáváme velmi často.

Princip nízkoprahovosti

Základním principem nízkoprahovosti je poskytovat služby tak, aby byla všem z cílové skupiny umožněna zejména tato kritéria:

- maximální otevřenost a přístupnost všem osobám cílové skupiny,
- pobyt v bezpečném prostoru pro realizaci vlastních nápadů a aktivit,
- služby jsou poskytovány zdarma,
- využívání služeb je možné kdykoli v otevírací době zařízení,
- zájemce o službu má právo zůstat v anonymitě, stačí uvést pouze jméno nebo přezdívku a věk,
- není nutná registrace či vstupenka,
- uživatel má svobodu volby v chování i ve volbě vykonávaných činností, neporušuje-li tím provoz klubu a bezpečnost sebe, ostatních uživatelů a pracovníků.

Mezi základní rysy nízkého prahu patří zaměření se na osoby nevyhledávající institucionalizovanou pomoc, poskytování služeb v co nejpřirozenějším a běžném prostředí klienta a měla by být dosažena maximální dostupnost ve snaze odstraňování časových,

prostorových, psychologických, sociálních, finančních i technických bariér využití služby. Služba by tedy měla být realizována tak, aby byla umožněna maximální dostupnost. (Herzog, 2007, s. 178)

Principem zařízení je vytvářet takové prostředí, které je svým charakterem a umístěním blízké přirozenému prostředí, neomezuje přístup uživatele z důvodu pasivity či názorové odlišnosti. Uživatel má možnost zůstat v anonymitě, veškeré dokumenty obsahující osobní údaje uživatele musí být vedena s jeho souhlasem a s právem do nich nahlížet. Zařízení získává informace pouze nezbytně nutné pro poskytování odborných a kvalitních služeb. Podmínkou není pravidelná docházka, uživatel není povinen zapojit se do připravených činností. Provozní doba je stabilní a nedochází k jejím náhlým výpádkům, odpovídá potřebám uživatele jak z hlediska dne, měsíce, tak roku. (Herzog, Syrový, Zimmermannová, 2007, s. 5)

Poslání NZDM

Záměrem nízkoprahových zařízení je zabezpečit svým klientům podporu pro zvládnutí obtížných životních situací, podporu sociálního začlenění, snížení sociálních rizik plynoucích z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování. Dále je cílem zvyšovat u svých uživatelů sociální schopnosti a dovednosti, nezbytnou psychickou, fyzickou, právní a sociální ochranu během pobytu v zařízení, zajistit podmínky pro realizaci osobních aktivit, zlepšovat kvalitu jejich života, předcházet nebo snižovat zdravotní rizika související s jejich způsobem života, zajistit lepší orientaci v jejich sociálním prostředí a podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. (Herzog, Syrový, Zimmermannová, 2007, s. 4) Snahou je napomáhat osobám k překonání nepříznivých situací a ochrana společnosti před vznikem a šířením nežádoucích společenských jevů. (Průša, 2007, s. 88)

V kontextu NZDM se jedná především o tyto následující nepříznivé situace:

Krizové a obtížné sociální situace, jako jsou např. konflikty osobní, rodinné, partnerské, vrstevnické, nechtěné těhotenství, zdravotní handicap, *nepříznivé situace* vyvolané životními návyky nebo způsobem života vedoucím ke konfliktu se společností, např. užívání omamných a psychotropních látek, kriminalita, příslušnost k patologické subkultuře, bezdomovectví, *situace, kdy jsou trestnou činností ohrožena práva a zájmy osoby*, např. zanedbávání, týrání a zneužívání a situace, které nejsou osoby schopny řešit vzhledem ke svému nízkému věku. (Janebová, 2007, s. 82)

Cílová skupina

Přesné a konkrétní ohraničení cílové skupiny je nezbytnou podmínkou umožňující adekvátní nastavení služby a jejich principů vzhledem k cílům organizace a potřebám klientů. Cílové skupiny kontaktní práce jsou velmi různorodé a lze je popsat a odlišit dle mnoha znaků. Adolescence není sama o sobě obtížnou životní situací nebo problémem, přesto se jedná o období, ve kterém se mnoho náročných životních situací vrství a zviditelňuje. (Staníček, Syrový, 2007, s. 85)

Cílovou skupinou jsou děti a mládež, které:

- a) zažívají nepříznivé sociální situace – jsou v konfliktu se společností, v obtížné životní situaci, mají omezující životní podmínky,
- b) jsou ve věkových skupinách:
 - 6 až 12 let,
 - 13 až 18 let,
 - 19 až 26 let,
- c) žijí nebo pohybují se v konkrétní lokalitě, kterou lze vymezit sociálně, geograficky,
- d) vztahují se k nim další, doplňkové charakteristiky:
 - nemohou nebo se nechtějí zapojit do standardních volnočasových aktivit,
 - vyhýbají se standardním formám institucionalizované pomoci a péče,
 - dávají přednost neproduktivnímu trávení volného času,
 - upřednostňují trávení volného času mimo rodinu či jinou sociální skupinu,
 - jejich životní styl je ohrožující pro ně samé nebo jejich okolí a dostávají se díky tomu do konfliktů,
 - nepřicházejí s jasnou zakázkou nebo ji nedovedou či nechtějí definovat tak, jak to vyžadují jiné typy služeb. (Pojmosloví, 2008, s. 4)

Historie NZDM

Zaměříme-li se na historii nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, musíme především vycházet z historie metody streetwork, ze které teprve později vznikají nízkoprahová zařízení. Slovo streetwork je převzaté z angličtiny a v přesném překladu znamená práci na ulici. Touto prací se nerozumí jakákoli práce na ulici, ale je chápána jako přesně vymezená metoda sociální práce, která je vykonávána specificky orientovanými sociálními pracovníky. Jedná se o specifickou vyhledávací, mobilní terénní sociální práci zahrnující aktuální nízkoprahovou nabídku sociální pomoci uživatelům drog a osobám žijícím

rizikovým způsobem života. U těchto osob je předpoklad, že sociální pomoc potřebují, nicméně dosud nejsou v kontaktu s příslušnou institucí. Ulice v tomto případě symbolizuje neinstitucionalizované prostředí, jako jsou například hřiště, nádraží, parky, herny, bary, opuštěné domy, squaty, fotbalové stadiony apod. Brzy po zavedení streetworku se ukázala potřeba nabídnout cílovým skupinám prostory mimo oficiální zařízení, kam by mohly přicházet přímo z ulice bez nutnosti odkrýt svou identitu. Vznikají proto nízkoprahová centra, nízkoprahová zařízení. (Bednářová, 2003, s. 169-177)

Tato zařízení dávají prostor, kde se mohou scházet děti a mladiství, se kterými pracují právě pracovníci na ulici neboli streetworkeri. Pracují zejména v prostředí sociálně znevýhodněných skupin především dětí a mládeže. Smyslem této práce je infiltrace do problémové skupiny a nabídnutí jiné životní alternativy jejím členům, jenž se nachází v období dospívání a současně také ve složitých podmínkách ulice, která není optimálním prostředím pro výchovu. (Bednářová, Pelech in Gulová, 2011, s. 59)

Vznik této metody je datován přibližně do počátků 20. století v USA, odkud se později přesouvá do jiných států, například do Švýcarska, Rakouska, Francie, Velké Británie, Německa, kterým se právě po roce 1989 nechala inspirovat Česká a nedlouho po nás také Slovenská republika.

HISTORIE NZDM V USA

Vznik metody sociální práce na ulici neboli metody streetwork je datován do počátků 20. století. Tato metoda se zrodila v USA jako reakce na selhání tradičních přístupů sociální práce, k němuž došlo díky rychle se šířícímu úpadku celých městských čtvrtí velkých amerických měst a následkem vzniku gangů dětí a mladistvých. Významný populační růst, vzrůstající počet etnických minorit a hospodářská krize vedla k ekonomickému a sociálnímu napětí. Hledání účinného způsobu řešení sociálních problémů přimělo sociální pracovníky opustit instituce a vydat se do sociálního prostředí klientů. Cílem bylo zkontaktovat násilně a patologicky jednající mládež, která se zdržuje v kriminálních partách či v pouličních delikventních skupinách. Došlo ke změně v přístupu ke klientovi, ale také v samotných prioritách, cílech a specifických sociální práce. Byla uvedena řada výzkumů zabývajících se problematikou prostituce, kriminality mládeže a gangů.

Zástupci chicagské školy popsali a vysvětlili formy sociální organizace, jejichž společné úsilí vyústilo ve 30. letech ke koncipování tzv. Chicago – area projectu (dále v zkratce CPA). Ten si kladl za cíl redukci kriminality mládeže páchané působením gangů

v geograficky ohraničených oblastech. Působil nerepresivně, to znamená bez nátlaku vůči členům gangů a usiloval o citlivé vytěsnění mládeže ze sociálně škodlivého prostředí. Těžiště spočívalo v preventivním působení, kdy se pracovalo na individuálním rozvoji osobnosti jednotlivců. Další snahou bylo zmírnit nedůvěřivý až nepřátelský postoj dětí a mládeže k okolnímu světu a institucím. Charakteristické pro CPA-projekt bylo také zabránit stigmatizaci problémových jedinců, což by dále znemožňovalo další zdravý vývoj a resocializaci. Důležitým bodem byla dále integrace. Do projektu se zapojovali mimo jiné zástupci obyvatel jednotlivých městských čtvrtí, jednalo se tedy do jisté míry taktéž o komunitní projekt. Ve 40. letech byla zavedena metoda *streetwork* přímo na ulici. Výkonná pravomoc se přesunula od státu na obce, které začaly zaměstnávat tzv. detašované pracovníky, kteří oslovovali skupiny přímo na ulici a snažili se o změnu v jejich chování a jednání.

Již v této době se ukázala metoda *streetwork* jako potřebná, nicméně v Česku se bohužel muselo čekat dalších padesát let. V 50. a 60. letech bylo nutné v USA přikročit k dalšímu intenzivnímu vývoji terénní sociální práce směrem k rozšíření nabídky mobilních služeb. Tato léta byla charakteristická masovou vlnou obliby konzumace drog, zejména LSD, související zejména s hnutím beatníků, jenž vytvořili populární hnutí *hip-pies*. Konzervativní veřejnost požadovala nastolení pořádku. V 70. letech byl model terénní sociální práce importován z USA do Evropy. (Zimmermannová, 2007, s. 300)

Ačkoliv termín *streetwork* pochází z anglického jazyka, v anglicky hovořících zemích se příliš nepoužívá. Nejčastěji bývají používány názvy *youth work* (práce s mládeží), *detached work* (detašovaná neboli předsunutá práce) nebo také *field work* (práce v poli, v terénu). (Bednářová, Pelech 2000, s. 11)

HISTORIE NZDM V NĚMECKU

Sociální práce zaměřující se na mladé generace se v Německu začala rozvíjet po druhé světové válce, kdy se nechalo inspirovat Amerikou. Válka a poválečné zkušenosti společnosti měly stále vliv na podobu sociální práce a některé rozvojové tendence, např. zážitková pedagogika, musela ještě načas ustoupit odmítavému postoji společnosti. Hlavní příčinou byla nedostatečná komunikace mezi generacemi. (Wolfer, 2012, s. 22)

Zejména ve druhé polovině 20. století nabyla v evropských zemích na významu politika zaměřující se na volný čas dětí a mládeže. Měla být nástrojem všestranného rozvoje jednotlivců, jejich věkových, sociálních a zájmových skupin i mladé generace jako celku

a také nástrojem jejich ochrany proti nepříznivým vlivům. Součástí je také reedukace a resocializace dětí a mladých lidí postižených zdravotními obtížemi, negativními závislostmi nebo sociálním vylučováním. Jednalo se rovněž o způsob, jak umožňovat a podněcovat dobrovolnou účast dětí a mladých lidí na aktivitách, jejichž základem je pluralita a možnost volby. Tento zřetel nabývá na významu zvláště v posledním období. (Hofbauer, 2004, s. 139)

Na přelomu 60. a 70. let se začal v Německu objevovat zájem o zavedení metody sociální práce na ulici, neboli *Strassensozialarbeit*. Počala se objevovat nutnost zavedení odlišných metod práce pro dospívající mládež z tzv. okrajových, patologicky se projevujících skupin. Na základě statistických zjištění zaznamenávajících nárůst kriminality, drogové závislosti a rozšíření drog u dospívajících, se instituce pracující s danou problematikou rozhodly zavést metodu *streetwork*, kterou se nechaly inspirovat především z USA. (Zimmermannová, 2007, s. 301) Němečtí odborníci podnikli řadu výzkumných pobytů a studijních cest do různých států, což následně vedlo k inovacím spočívajícím v orientaci na změnu přístupu u zaměstnanců státní správy a k zavedení praktické sociální práce na ulici. V 80. letech byl schválen návrh na realizaci programu *Mobile Kinder und Jugend Arbeit* (ve zkratce MOBI) v překladu znamenající Mobilní sociální práce s dětmi a mladistvými. Následně byly zavedeny programy MOBI fungující dodnes. V současné době patří sociální práce na ulici k důležitým metodám práce s dětmi a mladistvými či drogově závislými v celém Německu. (Specht, 1979, s. 38)

V roce 2000 proběhly ve Stuttgartu a v Berlíně studie, které ukazují, že terénní sociální práce s mládeží přinesla pozitivní změny. Tyto studie potvrzují preventivní přínos a ukazuje se jako vhodný přístup při problémech s mládeží. V Německu velmi docenují význam této práce a považují vklad do mladé generace jako investice do budoucna. (Wolfer, 2012, s. 22)

V německy mluvících zemích jsou pro tuto práci nejčastěji používány termíny *Streetwork*, který je přejatý z angličtiny, dále *Strassensozialarbeit*, *Strassenarbeit* (práce na ulici), *mobile Jugendarbeit* (mobilní práce s mládeží), *unaufdringliche Jugendarbeit* (nevtíravá práce s mládeží), *akzeptierende Jugendarbeit* (akceptující práce s mládeží). (Bednářová, Pelech, 2000, s. 11)

HISTORIE NZDM V ČESKÉ A SLOVENSKÉ REPUBLICCE

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež jsou v naší republice institucí poměrně novou, etablovanou se zhruba od poloviny 90. let minulého století. K velkému rozvoji došlo na konci devadesátých let minulého století, zejména v letech 1999 – 2002. Jejich krátkou historickou existenci vymezili autoři Čechovský a Racek (2007, s. 303-306) ve čtyřech meznících.

- Mezník první – streetwork,
- mezník druhý – grantová politika nadací,
- mezník třetí – pracovní skupina ČAS,
- mezník čtvrtý – vzdělávání a kvalita.

Mezník první - streetwork

O streetworku se začalo hovořit teprve ve 20. století. Do té doby prošel sociální systém vývojem, jenž změnil jak společenské hodnoty, tak možnosti a projevy životního stylu, na což musely reagovat prostředky pomoci potřebným. Státy přijaly za morální a zákonnou povinnost starat se o handicapované či společensky nepřizpůsobivé spoluobčany. Význam sociální práce a pomoci postupně rostl se zdůrazňováním humanistických principů, lidských práv a svobod. V souvislosti s průmyslovou revolucí se společenský život přenesl do měst, kde se začalo koncentrovat nejvíce potřebných a tím se stala centry sociálně patologických jevů. Důsledkem toho se začaly odvíjet i konkrétní formy a metody sociální práce. (Zimmermannová, 2007, s. 299)

V šedesátých letech se u nás obnovily sociologické výzkumy mladé generace týkající se sdružení a zařízení volného času. V roce 1968 vzniklo a do počátku 70. let působilo ministerstvo mládeže a tělovýchovy, které se pokusilo vymezit sféru svého působení vzhledem k resortu školství. Začaly k nám pronikat ucelenější informace o západoevropském vývoji a o činnosti evropských struktur, což aktivizovalo pracovníky i mladé účastníky volnočasových činností, rozšiřovalo se uplatnění demokratických přístupů a začaly se docenovat i možnosti a význam volného času. Po listopadu 1989 se uskutečnil první seminář o otázkách volného času dětí a mládeže, který definoval způsoby, jak na novou situaci reagovat, např. vyhlášením programů volného času, podpory a ochrany mladé generace, participací účastníků, způsoby ekonomického zajištění aktivit. Jako soubor opatření navrhl Koncepti zabezpečení výchovy mimo vyučování.

Později se toto pojetí dále rozvíjelo a pozornost mu kromě školství věnovaly také další resorty, zejména kultura, vnitra, práce a sociální péče. (Hofbauer, 2004, s. 147)

Označení pro tuto práci v ČR bylo převzato z Německa termínem *Streetwork*, jehož pracovníci bývají označováni jako *streetworkeri*, což je ale spíše pejorativní a nelibě znějící označení. Dále se tyto pracovníci nazývají *sociální pracovníci na ulici* nebo také *sociální asistenti*. (Bednářová, Pelech, 2000, s. 11) Potřeba poskytnout mladým lidem prostor k trávení volného času vedla ke vzniku otevřených klubů, pro něž se od konce 90. let používá název Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež (dále NZDM). (Kaplánek 2008, s. 82)

Tato zařízení, jejichž původní název byl Centrum volného času, vznikají zhruba od poloviny 90. let minulého století, přičemž k jejich velkému rozvoji došlo hlavně v letech 1999 až 2002. Krátká historie NZDM nebyla zatím podrobněji popsána, ovšem o stručný historický exkurz se pokusil například Mgr. Jan Čechovský, významný člen a dlouholetý předseda České asociace *streetwork*, inspektor sociálních služeb, jenž byl ve svých pracovních počátcích zaměstnán jako sociální asistent oddělení sociální prevence. Funkce sociálního asistenta byla experimentálně zavedena roku 1994 na úrovni obcí a obecních úřadů na základě usnesení vlády č. 341/94 k Programu sociální prevence a prevence kriminality. Tato funkce byla zřízena jako článek sociální prevence, představující specifickou terénní sociální práci s dětmi staršího školního věku a mládeží, jenž jsou ohroženy či zasaženy sociálně patologickým vývojem. Její zřízení mělo velký význam pro vznik nízkoprahových zařízení dnešní podoby. Sociální asistenti se od počátku setkávali s problémem neexistence určitého zázemí, kam klienty z nudící se mládeže odkázat, jakou alternativu pokuřování a posedávání v parku či na autobusové zastávce jim nabídnout. Ukázalo se, že nejsou prostory k setkání mládeže, která nedokáže splnit podmínku členství, platit příspěvky, účastnit se pravidelné činnosti a jiná alternativa pro ně neexistovala. Společnost neřešila problematiku dětí a mládeže, které nechtěly nebo nemohly navštěvovat klasické instituce zabývající se volným časem náctiletých. Na základě této situace začali sociální asistenti iniciovat vznik občanských sdružení, jenž usilovaly o vznik a provoz klubů pro cílovou skupinu mladých. (Čechovský, Herzog, Racek, 2007, s. 303-319)

Mezník druhý – grantová politika nadací

Z výše uvedených důvodů se v roce 1995 se Ministerstvo práce a sociálních věcí (ve zkratce MPSV) rozhodlo realizovat některé formy práce s mládeží v kontextu nestátních neziskových organizací. Vzniká pilotní projekt zaměřený právě na skupinu dětí a mládeže a je založeno Komunitní centrum Krok v Praze, v němž je realizován jak streetwork, tak klub zaměřený na mládež ze sídliště. Následně na to se začíná vznik další NZDM pozvolna rozvíjet a stále nová zařízení vznikají dodnes. Období, kdy vznikaly přímé grantové programy nadací, bylo velmi důležité pro rozvoj v oblasti nízkoprahových klubů. V rámci těchto programů přišla do klubů významná finanční podpora, která řadu nízkoprahových zařízení postavila na nohy. Na konci 90. let tak přišla vlna, při níž vznikla a pevně se usadila další zařízení pro děti a mládež. (Čechovský, Herzog, Racek, 2007, s. 303-319)

Mezník třetí – pracovní skupina ČAS

Streetwork je v naší republice zaveden jak na úrovni státní správy jako sociální asistent, tak rovněž na úrovni samosprávy a nestátních organizací. Tyto uvedené úrovně se doplňují a v systému sociální prevence mají nezastupitelné postavení. Významný mezník pro nízkoprahová zařízení tvoří vznik profesní organizace České asociace streetwork známé pod zkratkou ČAS. Tato asociace je profesní organizací, která zastupuje fyzické i právnické osoby působící v oblasti nízkoprahových sociálních služeb. Sdružuje vybraná nízkoprahová zařízení v rámci celé České republiky. Organizace, která byla založena v roce 1997, sdružuje odborníky z praxe i teorie dané oblasti. Tvoří platformu pro odborný dialog na všech úrovních streetworku, napomáhá rozšiřování a zvyšování kvality sociální práce na ulici, zprostředkovává výměny zkušeností a odborných informací, organizuje profesní setkání, podporuje vzdělávání a supervize. (Bednářová, 2003, s. 173)

Téměř současně se vznikem ČAS se do vzniku nízkoprahových zařízení začíná pouštět taktéž Slovenská republika, jejíž kluby mají obdobnou historii jako ty naše. Tato zařízení se nazývají Nízkoprahové programy pro děti a mládež, označující se zkratkou NPDM. Slovenská republika se námi v mnohém nechala inspirovat a využila školení a stáží svých pracovníků u nás, protože na Slovensku nebyly v té době jiné kluby, se kterými by si mohly ty pilotní navzájem předávat informace, rady a nápady. V době, kdy v České republice existovaly desítky klubů hlásící se k nízkoprahovosti, pracovalo se již na standardech nízkoprahových klubů, organizovaly se vzdělávací programy pro pracovníky a běžely diskuze o problémech, tato témata na Slovensku toho času ještě

nikoho netrápily. V současné době se České a Slovenské nízkoprahové kluby vyrovnaly a fungují na velmi podobné úrovni. (Šandor, 2005, s. 11)

Naopak porovnávání českých nízkoprahových zařízení s těmi zahraničními je složité, protože jsou v každé zemi NZDM vnímány a provozovány trochu jinak, což je dáno díky odlišným sociálním systémům, vnímání společnosti a díky rozdílným tradicím. Nejbližší českému pojetí jsou slovenské NPDM, ale velkou podobnost lze najít také v rakouských a německých klubech, od nichž se učili první začínající streetworkeri z České republiky. Velký rozdíl lze nalézt naopak u anglického modelu, kde je kladen velký důraz na individuální práci, kterou vykonávají specialisté na Case management⁵, kteří mezi sebou tvoří tým s různou mírou zapojení, více či méně se scházejí, předávají si informace, komunikují mezi sebou. Hlavní rozdíl je v tom, že v České republice zajišťuje vše jeden pracovník NZDM, v zahraničí je více odstupňovaná péče o klienty a s klientem pracují postupně další specializovaní pracovníci. (Sociální začleňování, © 2014)

Mezník čtvrtý – vzdělávání a kvalita

Od roku 2005 realizuje ČAS profesní vzdělávání pracovníků a odborníků NZDM a streetwork. Cílem těchto projektů je rozvoj vzdělávání pracovníků v nízkoprahových službách a dále připravit poskytovatele těchto služeb na inspekce sociálních služeb. ČAS nabízí pestrou nabídku akreditovaných vzdělávacích kurzů pro začínající a pokročilé pracovníky, kurz pro dobrovolníky a kurz pro supervizory v sociálních službách. (Čechovský, Racek, 2007, s. 305-306)

Zastřešení NZDM v České republice

Veškerá nízkoprahová zařízení v České republice spadají pod Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky. Některá navíc, ta která splňují určitá kritéria, jsou členem výše zmíněné České asociace streetwork.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR (ve zkratce MPSV) je ústřední orgán státní správy, do jehož kompetencí patří především sociální politika (tj. problematika zdravotně postižených, sociální služby, sociální dávky, rodinná politika, sociálně-právní ochrana dětí

⁵ Jako nástroj Case managementu lze využít například tzv. případovou konferenci, čili schůzku minimálně tří stran za výše uvedeným účelem. (Sociální začleňování, © 2014)

apod.), dále sociální pojištění, oblast zaměstnanosti, pracovněprávní legislativa, bezpečnost a ochrana zdraví při práci, genderová problematika, migrace a integrace cizinců, evropská integrace a oblast čerpání finanční pomoci z fondů Evropské unie. Od ledna 2014 je ministryní práce a sociálních věcí Mgr. Michaela Marksová. (MPSV ČR, © 2015) Na základě Zákona 108/2006 Sb., o sociálních službách zřizuje MPSV mj. Registr poskytovatelů sociálních služeb, který obsahuje informace o sociálních službách v ČR. Například podle údajů tohoto registru je k 1. 1. 2015 v České republice 251 NZDM. (Registr poskytovatelů sociálních služeb, © 2015)

Česká asociace streetwork (ČAS) je profesní sdružení odborníků a poskytovatelů nízkoprahových sociálních služeb, jenž pracuje metodou kontaktní práce. Toto sdružení usiluje o zvyšování kvality služeb a rozvoj oboru, dále o dobré podmínky pro poskytovatele služeb se zaměřením na potřeby klientů a společnosti. Členem může být registrovaná sociální služba hlásící se k metodě kontaktní práce, která navíc splňuje hodnoty kvality ČAS nebo také fyzická osoba působící v teorii nebo praxi kontaktních sociálních služeb. ČAS garantuje kvalitu služeb svých členů, aktivně lobbuje za zájmy oboru a svých členů, spolupracuje na mezinárodní výměně zkušeností a stáží, zajišťuje finanční a věcné prostředky pro členská zařízení apod. Členové dané asociace musí dodržovat etický kodex a standardy kvality, musí poskytovat kvalitní nízkoprahové sociální služby, udržovat a propagovat dobré jméno ČAS apod. (Česká asociace streetwork, © 2014)

3.2 NZDM ve Zlínském kraji

Ve Zlínském kraji existuje k 1. 1. 2015 dle Registru poskytovatelů sociálních služeb 13 NZDM a to ve městech Otrokovice, Slavičín, Slušovice, Uherské Hradiště, Uherský Brod, Valašské Klobouky, Valašské Meziříčí, Vizovice, Vsetín a Zlín. (Registr poskytovatelů sociálních služeb, © 2015)

Obrázek 1: Logo PS NZDM ZK

V oblasti nízkoprahových zařízení působí ve Zlínském kraji Pracovní skupina NZDM Zlínského kraje (ve zkratce PS NZDM ZK, viz obrázek č. 1: Logo PS NZDM ZK), která funguje za účelem rozvoje nízkoprahových služeb. Jejím hlavním cílem je vzájemná spolupráce a podpora NZDM ve Zlínském kraji a zvyšování kvality služeb. PS NZDM ZK

dále usiluje o zvyšování kvalifikace a profesní výbavy jednotlivých pracovníků, jedná s politiky, pověřenými osobami státní správy a samosprávy, s odbornou veřejností. Jednotlivá členská NZDM se vzájemně inspirují, předávají si informace, vyměňují si zkušenosti, koordinují společné akce a prezentují obor na veřejnosti. PS NZDM ZK pracuje s ČAS, metodicky vede, monitoruje trendy a informace v oblasti sociální práce, spoluvytváří manuály potřebné pro práci NZDM apod. Členství v pracovní skupině je dobrovolné, členem je organizace, která provozuje NZDM ve Zlínském kraji a zároveň souhlasí s posláním a cíli pracovní skupiny. Členem je mj. také NZDM TULiP Uherské Hradiště, který je více popsán v následující kapitole.

Pracovní skupina se setkává v pravidelných tříměsíčních intervalech, kdy jednání se pravidelně účastní také zástupci Krajského úřadu Zlínského kraje. (Česká asociace streetwork, © 2014) Na setkáních pracovníci řeší aktuální problémy, které jsou společné nízkoprahovým zařízením, předávají si zkušenosti a příklady dobré praxe. PS NZDM ZK pořádá pravidelně rovněž akce, jejichž cílem je setkávání se také konkrétních nízkoprahových zařízení tohoto kraje, např. se setkávají NZDM ZK každoročně na jaro, kdy se koná Turnaj uživatelů NZDM v malé kopané. Smyslem je setkávání se celých zařízení, seznámení se s novými lidmi, spolupráce a předávání si zkušeností. Tato akce bývá u uživatelů velmi oblíbená a bývá na ní zajištěna hojná účast.

3.3 NZDM TULiP Uherské Hradiště

Cílem poslední podkapitoly teoretické části je seznámit čtenáře s konkrétním nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež. Převážná část textu je čerpána z interních materiálů a webových stránek tohoto zařízení (Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Tulip, © 2014). Text je doplněn odbornými publikacemi.

Obrázek 2: Logo NZDM TULiP

NZDM TULIP sídlí v Uherském Hradišti v Nádražní ulici 29 a jeho název zní TULiP, jenž vznikl podle hesla: „*Tu je líp/tu je ti líp*“ (Viz Obrázek č. 2: Logo NZDM TULiP). Zřizovatelem zařízení je Oblastní charita Uherské Hradiště, která je nestátní organizací. Klub slouží pro všechny mladé lidi z Uherského Hradiště a jeho okolí, kteří se nachází v obtížné životní situaci, nebo jsou jí ohroženi a mají zájem o podporu a pomoc při řešení

svých problémů, přičemž nevyhledávají standardní formy institucionalizované pomoci a péče.

NZDM TULiP vzniklo v roce 1996 původně jako Centrum volného času s nabídkou zájmových kroužků, které bylo určeno převážně pro neorganizovanou mládež z ulice. Postupně se toto zařízení začalo odborně profilovat, až svými principy služby zcela získalo nízkoprahový charakter a stalo se tak skupinovým členem České asociace streetwork (ČAS). Na regionální úrovni je NZDM TULiP členem Pracovní skupiny NZDM Zlínského kraje (PS NZDM ZK), které funguje za účelem rozvoje nízkoprahových služeb.

Poslání NZDM TULiP

Strategickým cílem NZDM TULiP je informovaný uživatel, který dokáže zvládnout kritické období dospívání a je schopen smysluplně trávit svůj volný čas, umí pracovat s informacemi a samostatně řešit krizové situace ve svém životě. Mezi dlouhodobé cíle patří:

- podpora dospívajících ve zvládnání krizí a obtížných situací v jejich každodenním životě,
- minimalizace sociálních rizik vyplývajících z konfliktních společenských situací, životního způsobu a rizikového chování,
- mladý člověk schopný aktivně a smysluplně trávit svůj volný čas,
- poskytovat sociální službu, která je zaměřena na dodržování práv uživatelů, profesní etiku kontaktní práce a je poskytována dle principů nízkoprahovosti,
- psychická, fyzická, právní a sociální ochrana uživatele při pobytu v zařízení.

Klub nabízí bezpečný prostor, který slouží k navázání a udržování kontaktu s mladými lidmi, poskytuje informace, odbornou pomoc, podporu a vytváří podmínky pro sociální začlenění a pozitivní změnu ve způsobu jejich života. Snahou je vytvořit pro své klienty takové místo, kde má možnost každý z nich přijít a trávit svůj volný čas s vrstevníky, získat radu či informace, pracovat na sobě, naučit se nové věci pro život, aby si v budoucnu sám věděl rady. Cílem je umožnit klientům lépe se orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k vlastnímu aktivnímu řešení jejich nepříznivé situace. Služba NZDM TULiP je poskytována pouze ambulantní formou.

Fungování klubu zajišťují čtyři sociální pracovníci, v jejichž vedení stojí 10 let Mgr. Jitka Janošková, která v klubu pracuje již od roku 2004 a je v oblasti nízkoprahových služeb uznávanou a aktivní odbornicí. Klub k 1. 4. 2015 aktivně navštěvuje 108 dětí a mladistvých, z nichž 45 je zájemců o službu a 63 uživatelů. Celkové zastoupení z hlediska pohlaví je v současnosti shodné, tedy 54 dívek a 54 chlapců.

Cílová skupina NZDM TULiP

Služba NZDM TULiP je určena dětem a mládeži ve věku od 12 do 26 let, kteří kromě věku splňují alespoň jedno z těchto kritérií:

- dávají přednost pasivnímu trávení volného času,
- dávají přednost trávení volného času mimo domov, tráví volný čas na ulici,
- jsou ohroženi sociálně patologickými jevy,
- ocitli se v nepříznivé životní situaci,
- mají životní styl, díky němuž se dostávají do konfliktů se svým okolím,
- nemohou nebo nechtějí se zapojit do standardních volnočasových aktivit.

Po dovršení věku 21 let jsou služby pro tyto klienty ve svém rozsahu upraveny ve smyslu omezení. Uživatelé starší 21 let mohou nadále využívat všech sociálních služeb zařízení, např. poradenství, pomoc v krizi, rozvojové činnosti a doprovod, ale nemohou se již účastnit volnočasových nabídek klubu. Po dosažení této hranice se s uživateli pracuje individuálně v prostoru kanceláře. Důvodem je zamezit vzniku závislosti na poskytované službě a dále také rozvoj samostatnosti a osobních kompetencí. Příslušnost k cílové skupině zjišťuje pracovník dotazem. Jestliže má závažné pochybnost o pravdivosti uvedeného věku zájemce, může si od něj vyžádat jakýkoli důvěryhodný důkaz pro potvrzení jím sděleného věku. Jestliže se jednoznačně neprokáže pravdivost tvrzení zájemce, pracovník s ním v daný okamžik nemůže uzavřít řádně smlouvu.

Do cílové skupiny nespádají děti a mládež se specifickými potřebami, které tato služba nemůže zabezpečit. Jedná se například o osoby s problémovou komunikací, se zjevným psychickým onemocněním, se závislostí na návykových látkách a služba nemůže být také uspokojena např. u tělesně handicapovaných osob z důvodu prostorových bariér budovy.

Nabídka poskytovaných služeb

Základní činnosti poskytované v NZDM TULiP se řídí prováděcí vyhláškou 505/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách. Jedná se o:

- a) Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, tj.:
 - zajištění podmínek pro přijatelné volnočasové aktivity, např. možnost využití prostoru klubu k vlastním nebo řízeným aktivitám,
 - pracovní výchovné činnosti s dětmi, např. volnočasové akce, tvořivé dílny,
 - nácvik a upevňování motorických, psychických a sociálních dovedností, např. základní sociální poradenství a informační servis, psychosociální hry, programy rozvoje sociálních dovedností,
 - zajištění podmínek pro přiměřené vzdělávání, např. doučování a pomoc při přípravě do školy, bezplatné využití PC pro vzdělávací účely, možnost tisku referátů a seminárních prací.
- b) Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, čímž se rozumí aktivity umožňující lepší orientaci ve vztazích odehrávajících se ve společenském prostředí, např. kontaktní práce v klubu, skupinové aktivity, situační intervence.
- c) Sociálně terapeutické činnosti, jejichž poskytování vede k rozvoji nebo udržení osobních a sociálních schopností a dovedností podporující sociální začleňování osob, např. volnočasové akce, programy, besedy a přednášky v rámci prevence sociálně patologických jevů, individuální i skupinové intervence.
- d) Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, tj.:
 - pomoc při vyřizování běžných záležitostí, např. doprovod, jednání s institucemi ve prospěch uživatele,
 - pomoc při obnovení nebo upevnění kontaktu s rodinou, pomoc a podpora při dalších aktivitách podporující sociální začleňování osob, např. doprovod do rodiny.

Průběh poskytování služby

1. Jednání se zájemcem o službu – první kontakt (prvokontakt)

Koná se před začátkem využívání služby, kdy dochází k úvodnímu zjišťování potřeb uživatele. V rámci prvního kontaktu je uživatel seznámen s možností anonymity, s veřejným závazkem služby, s charakterem a obsahem služby, s provozními záležitostmi, s pravidly služby, s cenou služby, s vedením dokumentace apod. Vzhledem k charakteru služby jsou uživatelům nabídnuty informační materiály určené jeho zákonným zástupcům, nebo je nabídnuto, aby uživatel přivedl zákonné zástupce s sebou (nabídka prohlídky pro rodiče).

2. Dohoda o poskytování služby – smlouva

Dohoda o poskytnutí služby může být jak ústní, tak písemná a zájemce v ní musí stvrdit informovaným souhlasem minimální neboli adaptační cíl služby. Takovým cílem rozumíme adaptaci, tj. vzájemné sladění se klienta a služby (př. Chci využívat prostor a vybavení zařízení.). K uzavření dohody v NZDM TULiP by mělo zpravidla dojít maximálně při osmé návštěvě zájemce o službu. Uzavřením dohody se ze zájemce stává uživatel.

3. Plánování služby – plán

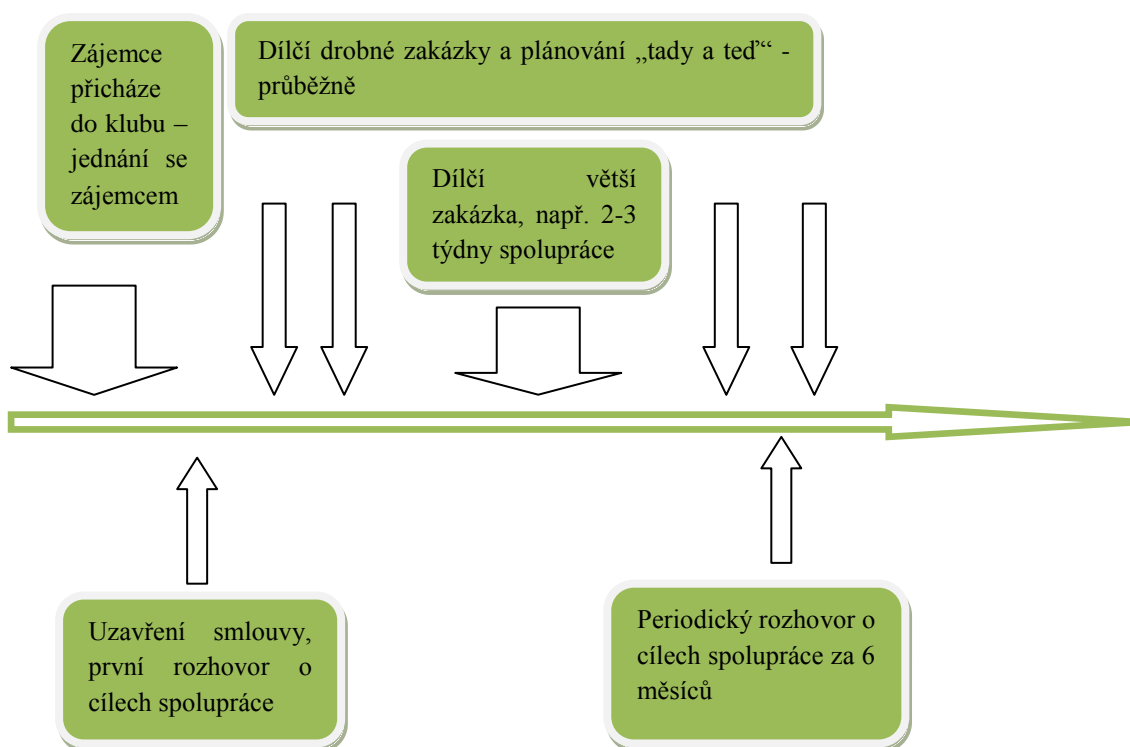
Procesem individuálního plánování se rozumí dlouhodobá kontinuální práce s uživatelem služby. Individuální plán může být vytvořen pro krátkodobé i dlouhodobé zakázky uživatelů a je úzce propojen s individuální prací s uživateli klubu. Procesem plánování jsou chápány činnosti, intervence, během kterých se pracovníci aktivně zajímají o situaci uživatele, sledují jeho příběh v čase a obtížná témata řeší prostřednictvím poskytování intervencí. Výstupem z procesu individuálního plánování s uživatelem je individuální plán, který je vázán na zakázku uživatele a končí naplněním cíle. V rámci individuálního plánu (dále IP) se pracovník s uživatelem dohodnou na cíli, ke kterému má poskytnutí služby směřovat, na kritériích, dle kterých se bude hodnotit dosažení cíle, na prostředcích, krocích, které povedou k dosažení cílů a na termínu vyhodnocení, tedy revize dohody. IP je třeba pravidelně hodnotit, případně revidovat. Celý proces se dá pochopit jako plynulý průchod uživatele službou.

4. Ukončení procesu užívání služby

Služba je ukončena ústní nebo písemnou dohodou mezi uživatelem a pracovníkem v případě naplnění cílů služeb, může být ukončena i jednostranně ze strany pracovníka či uživatele. K ukončení služeb dohodou dochází v případě, kdy všechny požadované cíle služby byly naplněny a uživatel již nepotřebuje využívat služeb zařízení. Ukončení

služeb ze strany uživatele může nastat např., jestliže uživatel již nemá zájem o služby zařízení, pracovníci zařízení neplní dohody s uživatelem uzavřené, pracovníci porušují pravidla a podmínky poskytování služeb, uživatel není spokojen se službami zařízení, uživatel se rozhodl využít služeb jiného zařízení, které lépe odpovídají jeho potřebám apod. K jednostrannému ukončení dohody ze strany pracovníka může dojít např., pokud dochází k opakovanému, dlouhodobému (6 měsíců) porušování dohody ze strany uživatele, ke zneužívání pracovníků a služeb zařízení, k porušování pravidel, dále dojde-li k jednorázovému velmi závažnému porušení pravidel a podmínek poskytování služeb (napadení pracovníka, trestná činnost v zařízení) nebo není-li zařízení schopno nadále poskytovat uživateli služby (z kapacitních, finančních, personálních či jiných důvodů). Proti jednorázovému ukončení služeb ze strany zařízení má uživatel možnost se odvolat k nadřízenému orgánu zařízení, pracovníci mají povinnost předat mu kontakt na tento orgán. (Pojmosloví, 2008, s. 8-11)

Viz Časová osa docházení klienta do NZDM (Kontaktní práce, 2010, s. 110)

(Obrázek 3: Schéma – Časová osa docházení klienta do NZDM)

Zásady poskytování služby

Nízkoprahový princip – zajišťuje možnost maximální dostupnosti a přístupnosti, možnost využít služeb anonymně, bezplatně, dobrovolně, bez nutnosti přihlášky nebo pravidelné docházky. Snahou zařízení je odstranit časové, prostorové, psychologické a finanční bariéry, které by bránily uživatelům vyhledat prostory zařízení či využít nabídky služeb. Otevírací doba zařízení je nastavena dle potřeb uživatelů a možnosti zařízení čtyři dny v týdnu (20 hod.) a nedochází k jejím výpadkům. Služba je svým charakterem a umístěním blízká přirozenému prostředí cílové skupiny.

Individuální přístup – ke každému uživateli volí pracovníci individuální přístup s ohledem na jeho osobnostní jedinečnost, potřeby a specifikaci problému, na jehož řešení se s ním podílí.

Aktivizace k řešení nepříznivé situace klienta – pracovníci opakovaně nabízí aktivity, do nichž se uživatelé mohou dle svého rozhodnutí zapojit, podávají informace o důsledcích při neřešení problému.

Podpora samostatnosti – pracovníci poskytují informace, na jejichž základě má uživatel možnost samostatně se rozhodovat, při nabízených činnostech dávají pracovníci prostor k samostatnému jednání a seberealizaci uživatelů.

Kvalita a profesionalita – cílem služby je zajišťovat ji v náležité kvalitě tak, aby ji poskytovali erudovaní pracovníci, kteří jsou stále proškolení v dané problematice. NZDM TULiP je členem ČAS, která sdružuje nízkoprahové služby v ČR a je také členem PS NZDM ZK. Pracovníci zařízení poskytují služby v souladu s platnou legislativou, předpisy organizace, metodikou zařízení a etickými kodexy.

Rovnost a důvěrnost – služba nabízí rovný přístup ke všem uživatelům a zachování důvěrnosti ve všech sdělovaných informacích. Výjimku tvoří pouze situace podléhající oznamovací povinnosti.

Partnerství a respekt k uživatelům služby – při jednání s uživatelem k němu pracovníci přistupují partnersky, nepovyšují se nad uživatelem, ani jej neponižují a zachovávají všechna jeho práva a lidskou důstojnost. Pracovníci vždy respektují volbu a rozhodnutí uživatele při řešení jeho problémové situace,

Křesťanský princip – služba se při poskytování nezříká křesťanských hodnot a hlásí se ke čtyřem pilířům charitní práce dle Etického kodexu Charity ČR a to k pravdě, lásce,

spravedlnosti a svobodě. Uživatelé mají možnost využívat také duchovní podpory nebo se účastnit veřejných akcí pořádaných Oblastní charitou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODIKA VÝZKUMNÉ ČÁSTI

Součástí diplomové práce je kvalitativní výzkumné šetření, které proběhlo formou polostrukturovaných rozhovorů s uživateli Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež TULiP, které sídlí v Uherském Hradišti. Výzkumná část práce vychází z teoretické části a klade si za úkol zmapovat vliv nízkoprahových zařízení v prevenci sociálně patologických jevů, respektive uvědomění si vlivu NZDM přímo u uživatelů daného zařízení. Problematika výzkumné části je podrobněji popsána v následujících podkapitolách.

4.1 Výzkumný problém a výzkumný cíl

Výzkumným problémem diplomové práce je oblast sociální práce s dětmi a mládeží, tedy konkrétně to, jaký vliv mají na tuto cílovou skupinu nízkoprahová zařízení v prevenci sociálně patologických jevů. Záměrem naší práce je na základě analýzy polostrukturovaných rozhovorů s uživateli této sociální služby ověřit, zda mají nízkoprahově orientované služby na své uživatele vliv v prevenci nevhodného chování a zda si sami uživatelé tento vliv uvědomují.

4.2 Formulace výzkumných otázek

Na základě výzkumného problému jsme vydefinovali hlavní výzkumnou otázku a to:

Má činnost nízkoprahových zařízení vliv na své uživatele v prevenci sociálně patologických jevů?

Následně jsme formulovali také několik dílčích výzkumných otázek, od nichž se poté odvíjí konkrétní otázky v rozhovoru:

Považují uživatelé služby nízkoprahového zařízení za preventivní? Uvědomují si uživatelé vliv nízkoprahových zařízení na svou osobu? Uvědomují si uživatelé význam nízkoprahových zařízení pro společnost?

4.3 Pojetí a metody výzkumu

Pro účely výzkumu byl na základě vhodnosti vybrán kvalitativně orientovaný přístup a to zejména z důvodu umožnění osobního kontaktu s respondenty, což umožňuje přímý vhled do jejich situace. Důležitými poznatky pro nás jsou osobní názory a vnímání uživatelů nízkoprahových služeb, což by se kvantitativně orientovaným přístupem nepodařilo zaznamenat.

Specifikem kvalitativního výzkumu je snaha o porozumění zkoumanému sociálnímu problému. Jedinečnost tohoto přístupu není pouze v tom, že nepracuje s měřitelnými charakteristikami, jako je tomu u kvantitativního přístupu, ale pokouší se navíc na určitý fenomén nahlížet v pro něj autentickém prostředí a vytvářet jeho obraz v co možná nejkompexnější podobě, včetně podob jeho vztahů s dalšími aspekty apod. Údaje jsou získávány hlubším a delším kontaktem s terénem. (Reichel, 2009, s. 40)

Kvalitativní výzkumný přístup lze charakterizovat klíčovými termíny, kterými jsou zejména subjektivita a význam, jež označují procesy, s nimiž je spojena praxe v tomto výzkumném přístupu. Cílem kvalitativního výzkumu je prozkoumat sociální skutečnost prostřednictvím odкрыtí subjektivních významů. Pozornost je věnována významům, které jsou přisuzovány jednání a které jsou brány v úvahu samotnými subjekty. (Loučková, 2010, s. 46)

Strauss, Corbinová (1999, s. 10-11) kvalitativním výzkumem rozumí „jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.(...) Kvalitativní metody se užívají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme. V neposlední řadě mohou kvalitativní metody pomoci získat o jevu detailní informace, které se kvantitativními metodami obtížně podchycují.“

Kvalitativní výzkumy používají badatelé v sociálních a psychologických vědách, stejně jako praktiční pracovníci v oborech, které se zabývají lidským chováním a fungováním. (Strauss, Corbinová, 1999, s. 11)

Tyto výzkumy vycházejí z fenomenologie, která zdůrazňuje objektivní aspekty jednání lidí a připouští tak existenci více realit. Naopak je tomu u kvantitativního výzkumu, který počítá s realitou jednou. (Chráška, 2007, s. 32)

Pro účely této práce byla zvolena metoda sběru dat pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Jedná se o nestandardizované dotazování účastníka výzkumu ze strany badatele. K dotazování se obvykle využívají otevřené otázky, přičemž polostrukturovanost znamená, že má badatel předem připraven seznam otázek či témat, jenž by chtěl v rozhovoru prodiskutovat. Struktura není dána pevně a neměně, funguje jako určitá kostra. Badatel se tedy může dle potřeby a zájmu doptávat. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 159)

4.4 Výzkumný soubor

Pro kvalitativní výzkum je typický záměrný výběr, nikdy se nepoužívá výběr náhodný, který je typický pro kvantitativní výzkum. Záměrný výběr je nutný z toho důvodu, aby vybrané osoby byly vhodné, tj. aby měly potřebné vědomosti a zkušenosti z daného prostředí. Pouze takto mohou podat informačně bohatý a pravdivý obraz o konkrétním prostředí. Výzkumník tyto osoby vyhledává a podrobuje zkoumání. Výběr je vždy „reprezentativní“, osoby dobře reprezentují dané prostředí. (Gavora, 2000, s. 144)

Základním souborem, na který je zaměřen předložený výzkum, jsou uživatelé služeb Nízkoprahového zařízení pro děti a mládež TULiP v Uherském Hradišti, kteří byli ochotni zúčastnit se daného výzkumu. Ke zkoumání bylo záměrně vybráno pouze konkrétní zařízení a to zejména z důvodu již získané důvěry mezi pracovníkem, který je zároveň realizátorem výzkumu a uživateli služeb. Data byla získávána v průběhu měsíce března roku 2015 během dvou týdnů. Potenciální respondenti byli oslovováni s možností zúčastnit se výzkumu, přičemž byli stručně informováni o jeho významu a obsahu. Uživatelé byli seznámeni také s faktem nahrávání rozhovoru, přičemž jejich souhlas je vždy zaznamenán na nahrávce rozhovoru. Oslovováni byli pouze uživatelé, s nimiž byla již uzavřena Dohoda o poskytování služby a je tedy vyšší pravděpodobnost, že klub již znají, tzn., že nejsou již v procesu prvokontaktu. Účastníci výzkumu (dále informanti, případně respondenti) budou označováni zcela smyšlenými jmény a to zejména z toho důvodu zajištění jejich anonymity, která jim byla přislíbena. Nyní budou stručně představeni.

Charakteristika výzkumného souboru

Adam má v současnosti 14 let, do klubu chodí necelý rok. Jeho návštěvy jsou od prvního kontaktu s klubem poměrně pravidelné. Svůj čas na klubu tráví většinou aktivně a využívá jej zejména ke svému rozvoji, který je pro něj nedůležitější. Intervence s ním jsou nejčastěji zaměřeny na oblasti školy (pomoc s přípravou do školy, referáty); osobnostní rozvoj (rozvojové a vzdělávací hry, kreativní činnosti, rozhovory s pracovníky na sexuální témata a vztahy). V podstatě pravidelně se také účastní klubových preventivních besed.

Bedřich má 15 let, klub navštěvuje od roku 2013. Jeho návštěvy na klubu začaly být pravidelné a častější teprve v posledním půlroce. Čas na klubu tráví většinou pasivně, k aktivitě je potřeba jej pobízet a motivovat. Zúčastní se pouze v případě, že se jedná o činnost nebo téma pro něj velmi zajímavé a i v takovém případě často nevydrží do konce. Během intervencí pracovníci usilují zejména o zapracování na uživatelské trpělivosti a vytrvalosti, kde jsou již vidět částečné úspěchy. Intervence s ním se týkají zejména oblastí osobnostního rozvoje (rozvojové a vzdělávací hry, kreativní činnosti na klubu, rozhovory s pracovníky na témata týkající se intimních záležitostí a vztahů). Výjimečně na klubu využije i pomoc s přípravou do školy a jednou se zúčastnil preventivní besedy.

Ctírad bude mít letos 20 let. Klub navštěvuje již od roku 2007, tedy 8 let. Klub využívá v současnosti zejména k rozhovorům s pracovníky, kde se často pouští do filozofických a polemických myšlenek. Častokrát diskutuje o svých pocitech a názorech na různorodé oblasti, jeho oblasti zájmu jsou velmi široké. Intervence s ním se nejčastěji týkají zejména vztahů. V současnosti využívá rovněž pomoc pracovníků při hledání brigády a při přestupu na novou školu. Pravidelně se účastní preventivních besed, kde je aktivním členem a zapojuje se. To má mnohdy pozitivní vliv na zájem ostatních uživatelů, vzhledem k jeho postavení na klubu, kdy je, pro některé, zejména pro ty mladší, vzorem. Dle poznatků z teoretické části bychom tohoto uživatele mohli nazvat tzv. Leaders členem skupiny neboli názorovým vůdcem.

David má 15 let, klub navštěvuje od konce roku 2013, tedy déle než jeden rok. Jeho návštěvy jsou poměrně pravidelné, do zařízení chodí přibližně 2x týdně. Na klubu bývá většinou pasivním účastníkem, pozorovatelem klubového dění, aktivně využívá zejména PC a čas od času zde trénuje break dance. Občas se jej podaří zaktivizovat, ale je potřeba vynaložit více úsilí k jeho motivaci k činnosti a vytrvalosti u ní. Když má dobrou náladu, umí ho být i plný klub. Intervence s ním jsou nejčastěji zaměřeny na témata: osobnostní

rozvoj (pomoc s přípravou do školy, vzdělávací hry, výtvarné a kreativní činnosti), rozhovory s pracovníky na vztahové otázky apod. Jednou se zúčastnil preventivní besedy.

Eva má 22 let a dle dostupných interních materiálů zařízení klub navštěvuje od roku 2012, tedy 3 roky. Vzhledem k jejímu věku navštěvuje klub pouze k individuálnímu poradenství, které se nejčastěji týká pracovních a vztahových záležitostí. S uživatelkou je vytvořen dlouhodobý individuální plán, který je zaměřen na nalezení a udržení si zaměstnání. Splnění tohoto cíle je pro uživatelku vzhledem k jejímu zdravotnímu stavu, ale také díky nedostatečné vůli, náročnější a prozatím se jí splnění dlouhodobě nepodařilo splnit, což se projevuje na jejím sebevědomí. V současnosti se na obzoru rýsuje reálná možnost získání pracovního místa. Jiné nabídky služeb na klubu nemůže již vzhledem ke svému věku využívat.

František má 21 let, na klub chodí od roku 2007, tedy 8 let. Klub navštěvuje po celou dobu pravidelně několikrát do měsíce. Od doby, kdy je zaměstnaný, navštěvuje zařízení méně. Nevyužívá již volnočasové aktivity, jako dříve, ale spíše rozhovory s pracovníky týkající se vztahových problémů, které již dlouhodobě řeší se svou partnerkou. Vztahy jsou nejčastějším tématem intervencí. Čas od času využívá také poradenství, které se poté týká témat: práce a peníze. Možnosti využití preventivních besed využívá spíše sporadicky. Při individuálním jednání působí rozumným dojmem, nicméně ve skupině občas jeho jednání nekoresponduje s jeho věkem.

Gabriela má 23 let a podle současných interních dokumentů zařízení navštěvuje klub 3 roky, což ale nesouhlasí s údaji z proběhnutého rozhovoru, z něhož vyplývá, že klub navštěvuje mnohem déle. Její návštěvy jsou nyní spíše sporadické, přibližně 1x až 2x za měsíc. Klub navštěvuje většinou v případě potřeby poradenství, které se nejčastěji týká hledání práce. Na dosažení tohoto cíle spolupracujeme již dlouhodobě, nicméně bohužel zatím bez úspěchu. Tento neúspěch spatřujeme, i přes uživatelčinu velkou snahu, bohužel v její etnické příslušnosti. V současné době jí bývá rovněž poskytováno poradenství a doprovod při hledání ubytování. Jiné nabídky služeb nemůže vzhledem ke svému věku již využívat, s čímž se ale prozatím nesmířila a čas od času žádá o svolení k umožnění také volnočasových nabídek klubu.

Helena má 15 let, na klub chodí 1 rok. Teprve v posledním čtvrt roce se počet jejích návštěv zvýšil, dříve chodívala spíše výjimečně. Čas na klubu tráví v podstatě aktivně, nejčastěji povídáním si s ostatními uživateli a pracovníky. Vzhledem k nižšímu počtu

jejich celkových návštěv s ní neproběhlo velké množství intervencí. Využívá poradenství týkající se zlepšení školních neúspěchů a shánění brigády. Občas nadhodí jako téma rozhovoru otázky týkající se vztahů a intimních záležitostí, které jsou pro ni nyní nejaktuálnější. V době realizace výzkumu nevyužila možnost zúčastnit se preventivní besedy.

Ivan bude mít letos 13 let, klub tedy navštěvuje teprve přibližně půl roku. Jeho návštěvy jsou od prvního kontaktu pravidelné. Na klubu bývá aktivní, k jeho nejčastějším činnostem patří hraní společenských her. Pravidelně využívá PC, účastní se rozhovorů s ostatními uživateli i pracovníky a zpravidla každý den využívá pomoc pracovníků při přípravě do školy, což vede k aktivnímu a systematickému řešení jeho situace. U Ivana jsou patrné pokroky a došlo ke zlepšení jeho prospěchu, čehož si on sám již všímá. To jej motivuje k dalšímu úsilí a je zřejmá jeho vyšší snaha ve škole. Došlo také ke zlepšení jeho chování. Rád se účastní také kreativních a rozvojových činností. V době realizování výzkumu se zúčastnil pouze jedné preventivní besedy.

Jana má 23 let. Podle dostupných interních dokumentů zařízení navštěvuje klub od roku 2011, což ale nekorresponduje se získanými údaji z rozhovoru, který údajně navštěvuje mnohem déle. Klub navštěvuje v současnosti již pouze sporadicky a to výhradně formou individuálního poradenství. Je s ní sepsán dlouhodobý individuální plán, jehož cílem je, aby si uživatelka našla a dlouhodobě udržela práci. Spolupráce klubu s ní probíhá formou předávání pracovních nabídek. Tohoto tématu se týká většina intervencí, protože uživatelka má vzhledem ke svému vzdělání i projevované vůli problém s udržením si pracovního místa. Výjimečně využije také vztahové poradenství. Jiné nabídky zařízení již nevyužívá.

Výše uvedené poznatky u jednotlivých respondentů vychází z dlouhodobého pozorování výzkumníka, které probíhalo od května 2014 do realizace výzkumu, tedy do března 2015. Informace z pozorování jsou doplněny rovněž údaji z interních materiálů daného zařízení. Kombinace rozhovorů, pozorování a práce s dokumenty zařízení, tedy triangulace, podporuje validitu dat.

Průběh rozhovorů

Jak jsme uvedli již výše, polostrukturované rozhovory proběhly v březnu 2015. Potenciální respondenti byli oslovováni s prosbou o spolupráci na výzkumu, přičemž jejich rozhodnutí bylo založeno na dobrovolnosti. Většina rozhovorů se konala v kontaktní místnosti, která je oddělena od ruchu zařízení. Pouze dva rozhovory musely být provedeny přímo v zařízení klubovny a to z důvodu nedostatečného personálního zajištění dané doby. Vždy bylo usilováno o zajištění maximálního pohodlí respondentů a minimální rušnosti ostatními účastníky zařízení, čímž jsme podpořili kvalitu získaných informací. K rozhovorům byli oslovováni pouze uživatelé, se kterými již byla uzavřena dohoda, a mají tedy již určité zkušenosti s provozem a činnostmi klubu. Všichni respondenti byli informováni o obsahu a významu rozhovorů a byli seznámeni s nahráváním rozhovoru na diktafon, s čímž souhlasili. Jejich souhlas je vždy zaznamenán.

Průměrná doba jednoho rozhovoru trvala přibližně 15 minut, přičemž rozhovorů proběhlo deset. Potencionální respondenti byli oslovováni pouze v době, kdy konkrétně navštívili zařízení, nebylo proto jasné, kolik se jich celkem účastní. Počet návštěv v průběhu výzkumu byl podprůměrný vzhledem k probíhajícím jarním prázdninám v daném kraji a také vzhledem k dobrému počasí, které má vliv na nižší návštěvnost klubu. Rozhovory probíhaly v klidné atmosféře, všichni respondenti ochotně odpovídali, což hodnotíme pozitivně. Negativně hodnotíme trpělivost uživatelů, která s dalšími otázkami klesala, respondenti nebyli tedy příliš sdílní, s čímž koresponduje právě krátká doba rozhovorů.

Výzkumu se odmítli zúčastnit 4 uživatelé, 10 uživatelů se zúčastnilo. Doslovný přepis všech rozhovorů, je uveden v příloze P IV.

5 ANALÝZA DAT A JEJICH INTERPRETACE

Následující kapitola je věnována hlavní části tohoto výzkumného šetření, tedy analýze dat a následně interpretaci výsledků, které vzešly ze zkoumání. Pro zpracování dat byla zvolena kvalitativní metoda *zakotvené teorie*, která si klade za cíl návrh teorie pro fenomény v situaci, na kterou je zaměřena pozornost výzkumníka. Zakotvená teorie je vědecká metoda, jejíž „postupy jsou navrženy tak, že pokud jsou pečlivě dodržovány, zcela splňují všechny požadavky kladené na „dobrou“ vědu: validita, soulad mezi teorií a pozorováním, zobecnitelnost, reprodukovatelnost, přesnost, kritičnost a otevřenost (Strauss, Corbinová, 1999, s. 17).“ Tvorba zakotvené teorie představuje složitý proces, postup analýzy a jednotlivých kroků bude tedy popsán v samostatné podkapitole. Během práce se opíráme zejména o publikace významných metodologů v dané oblasti Strausse, Corbinové (1999) a Švaříčka, Šed'ové (2007).

5.1 Postup tvorby zakotvené teorie

Jak bylo uvedeno již výše, data byla získána prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru, který byl zaznamenáván pomocí diktafonu. Následně na to byla zahájena jejich transkripce, tedy přepis do psaného slova, v němž jsou, kvůli ochraně osobních údajů, uvedena zcela smyšlená jména respondentů. Přepis rozhovorů je doslovný, přičemž byl zachován dialekt a větná skladba výpovědí a to i přes nespisovnost, přičemž hlavním důvodem je zachování autentičnosti sdělení. V transkripci nejsou uvedeny pomlky v projevu a mimoslovní znaky, jímž je například smích apod. V přepisu nejsou také zaznamenány některými respondenty udané informace, které se netýkají výzkumného šetření a nemají tak pro výzkum bezprostřední význam.

Přepisy budou nejprve podrobeny *otevřenému kódování*, tedy „procesu rozebírání, prozkoumávání, porovnávání, konceptualizace a kategorizace údajů.“ Během procesu kódování dochází k tvorbě pojmů, tedy pojmových označení, která jsou přidělena jednotlivým událostem, případům a jiným výskytům jevu. Výzkumník následně pojmy porovnává a v případě, kdy zjistí, že náleží podobnému jevu, jsou pojmy následně tříděny a seskupovány do vyššího řádu, který bývá nazýván kategorií. (Strauss, Corbinová, 1999,

s. 42) Otevřené kódování tedy údaje rozděljuje a umožňuje určit některé kategorie, vlastnosti a umístění na dimenzionálních škálách.

Následně na to bude provedeno *axiální kódování*. Strauss, Corbinová (1999, s. 70) definují axiální kódování jako „soubor postupů, pomocí nichž jsou údaje po otevřeném kódování znovu uspořádány novým způsobem, prostřednictvím vytváření spojení mezi kategoriemi. To se činí v duchu kódovacího paradigmatu, které zahrnuje podmiňující vlivy, kontext, strategie jednání a interakce a následky.“ Dochází tedy k novému spojení mezi kategoriemi a jejich subkategoriemi.

Poslední fáze, jež vede k tvorbě zakotvené teorie, je *selektivní kódování*, k jehož definování použijeme opět publikaci Strausse a Corbinové (1999, s. 86). Selektivním kódováním se rozumí „proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je pak systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie, u nichž je to třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí.“ V tomto kroku máme za úkol integrovat vytvořené kategorie do zakotvené teorie a zaměřit se na vyložení příběhu analytickým způsobem. Výsledným krokem je zakotvení teorie.

5.2 Rozbor otázek polostrukturovaného rozhovoru

- 1) Jak dlouho chodíš do Tulipu?
- 2) Pamatuješ si, jak nebo od koho ses o klubu dozvěděl/a?
- 3) Jak často chodíš do Tulipu?
- 4) Z jakého důvodu chodíš do klubu? Jaké služby v NZDM nejčastěji využíváš?
- 5) Jaký je tvůj volný čas? Jak ho trávíš?
- 6) Jak nebo kde jsi trávil/a volný čas, než jsi začal/a chodit do klubu?
- 7) Jak bys trávil/a volný čas nyní, kdybys už nemohl/a chodit do klubu? (otázka pro uživatele do 21 let)
- 8) Změnilo by se pro Tebe něco, kdyby už nemohl/a využívat služby? (otázka pro uživatele starší 21 let)
- 9) Jak jsi spokojen/a s nabídkou služeb klubu? Chybí Ti tu něco, nebo přebývá?
- 10) Víš, co znamená pojem patologické chování?
- 11) Víš, co znamená pojem prevence?

- 12) Služby NZDM by měly působit preventivně, měly by předcházet patologickému chování. Myslíš si, že klub působí preventivně?
- 13) Jaké činnosti klubu považuješ za preventivní?
- 14) Myslíš si, že má na Tebe klub nějaký vliv? Ovlivňuje Tě v něčem?
- 15) Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

5.3 Analýza rozhovorů

Cílem dané podkapitoly je seznámit čtenáře s průběhem analýzy rozhovorů. V prepisech rozhovorů jsou tučně zvýrazněny pasáže, které mají význam pro kódování. Pod každým rozhovorem je uvedena tabulka s vypsány jednotlivými kódy, které budou následně vyhodnoceny spolu s ostatními rozhovory a budou vytvořeny jednotlivé kategorie.

V rámci první fáze analýzy jsme na základě významových jednotek, tj. vět či odstavců, přiřazovali jednotlivé kódy. U každé významové jednotky jsme si položili otázku, jaký jev reprezentuje, podle čehož jsme přiřazovali kódy. Ty jsme následně porovnali se stejnými. Po označení všech rozhovorů příslušnými kódy, byly následně tyto kódy seskupovány kolem určitých jevů. Cílem bylo redukovat počet jednotek, se kterými jsme následně pracovali, čímž se předešlo přehlcení pojmy. Došlo tedy k procesu kategorizace kódů, kdy byla utvořena kategorie, která reprezentovala určitý jev. Této kategorii bylo přiřazeno abstraktnější pojmenování, než názvy obsažených kódů. Tvorba kategorií je základem axiálního kódování. Kategorie tvoří tzv. výchozí bod pro další fázi analýzy dat. Vzniklé kategorie si následně interpretujeme, přičemž je doplníme jednotlivými výroky informantů (respondentů), což by mělo zajistit výstižnější reprezentaci jednotlivých jevů. Výroky jsou uváděny s odkazem na první písmeno jména informanta s číslem jeho odpovědi. K přehlednější interpretaci dat slouží také tabulky, které znázorňují jednotlivé kategorie, jejich vlastnosti a dimenzionalizaci těchto vlastností.

Otevřené kódování

1. Adam

Přepis rozhovoru:

T⁶: Jak dlouho chodíš do Tulipu?

R⁷: *Tak asi rok přibližně, **rok něco**.*

T: Pamatuješ si, od koho, nebo jak ses o klubu dozvěděl?

R: *Jel jsem v autobusu jeden den, teď nevím, kdy to bylo, asi ve středu nebo tak nějak, a tam byl takový **plakát** nebo co to bylo a tam bylo nápis Tulip, jakože nízkoprahový klub, tak jsem se na to podíval, pak jsem se zeptal **bratránka**, jako XY, on mi řekl, že tam chodí, tak jsme sem zašli.*

T: Jak často do klubu chodíš?

R: ***Vždycky, když mám čas, když nemám nějaký trénink.***

T: Jaký je tvůj hlavní důvod, proč chodíš do klubu? Co tady využíváš nejčastěji?

R: *Třeba abych si udělal **úkoly** nebo tak, nebo fotbálek, když se **nudím**.*

T: A využíváš také pokec s pracovníky?

R: ***Pokec s pracovníkama často.***

T: A chodíš sem třeba i kvůli kamarádům?

R: *Jo, někdy.*

T: Volnočasové akce, doučování?

R: *Úkoly jsem tady nedělal, jo dělal. **Úkoly a referáty.***

T: Chodíš někdy na preventivní besedy?

R: *Chodím často a aktivně se zúčastňuju.*

T: Když nejsi v klubu, jak většinou trávíš volný čas?

R: ***Většinou sportuju nebo sedím u televize, když jsem unavený.***

T: Jak jsi trávil volný čas, než jsi chodil do klubu?

R: *Tak hrával jsem venku **fotbal**, chodil jsem na tréninky a **nudil** jsem se tak třeba. Bud' jsem byl na **komplu** nebo tak nějak **doma**.*

⁶ Zkratka „T“ označuje tazatele, tedy realizátora výzkumu.

⁷ Zkratka „R“ označuje respondenta, tj. informanta, tedy účastníka výzkumu.

T: Myslíš si, že má v tomto nějaký přínos klub?

R: *Jo, že se nenudím. Můžu si tady udělat, co chcu, co potřebuju.*

T: Takže ti v tomto klub pomohl?

R: *Jo, seznámit se s novými kamarádama a tak.*

T: Dovedeš si představit, co bys dělal, kdyby se klub ze dne na den zavřel, kdys sem nemohl chodit? Jak bys trávil volný čas?

R: *No, jako na tréninky bych chodil jakože pořád. Nudil bych se třeba. Jako chodit po venku mě to nic nepřináší.*

T: Nedal ti zatím klub nějakou příležitost, co by tě naučil, co bys dělal, kdyby nebyl klub?

R: *Jo dal. Dal mi nějakou tu příležitost.*

T: Naučil ses tady něco, co bys využil i bez klubu?

R: *Jo.*

T: Co ses například naučil?

R: *Třeba pomáhat druhým, naslouchat a takové ty věci.*

T: A od koho ses to přiučil?

R: *Od pracovníků.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb?

R: *Jo, mě to stačí.*

T: Nechybí ti něco?

R: *Ne.*

T: A nepřebývá ti tu něco?

R: *Akorát, je tady všechno v normálu.*

T: Víš co je to patologické chování?

R: *Ne. Něco s lidma, prostě nějaké chování.*

T: Patologické chování je špatné, nevhodné. Dovedeš si představit nějaké příklady špatného chování, které se týká třeba tvé věkové kategorie, co dělají mladí špatně?

R: *Kouří trávu, cigarety kouří, pijou alkohol, kradou.*

T: A víš, co znamená slovo prevence, preventivní služba?

R: *Něco často...nevím.*

T: Když je preventivní služba, tak snaží se něčemu předcházet. Naše služba se snaží předcházet patologickým jevům, o kterých jsme se například teď bavili. Služby nízkoprahového zařízení by měly

působit preventivně, tzn., že by NZDM mělo usilovat o předcházení špatnému/nevhodnému chování u uživatelů. Myslíš si, že klub působí preventivně na vás, na uživatele?

R: Jo působí podle mě. Ovlivňuje hodně uživatelů.

T: V čem konkrétně si myslíš?

R: Jako kdyby sem někdo nechodil, tak je venku, hulí trávu a tak, prostě dělá blbosti. Jo také blbosti většinou. Třeba by si chytl nějakou partu, která by ho naváděla a tak.

T: Jaké činnosti klubu považuješ za preventivní?

R: Ty preventivky, co tady často bývají, třeba nějaké povídání s pracovníkama o problémech.

T: Takže působí to preventivně?

R: Jsou tady věci, na které se nemůžeš zeptat někoho venku. Třeba na intimní věci. Jak se na něho chceš zeptat někoho venku, třeba cizího chlapa nebo ženské? To se nezeptáš. A tady se na to můžeš zeptat.

T: A doma by ses na to třeba zeptal?

R: Nezeptal, to je takové trapné.

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv?

R: Jo má, to má na každého asi podle mě tady nějaký ten vliv.

T: V čem konkrétně třeba zrovna tebe ovlivňuje?

R: Kdybych sem třeba nechodil, jako nedělal bych také velké blbosti, ale chodil bych po venku s partou a tak, a čím víc jsu tady, tak víc se zajímám o to učení a tak, že chcu něčeho dosáhnout, že nechcu být na sociálních dávkách a takové ty věci. Chci na sobě pracovat.

T: A myslíš, že má klub význam i pro společnost, pro okolí?

R: Jo má, pro společnost má velký význam.

T: V čem třeba konkrétně?

R: Tak když je to Charita, tak pomáháte druhým.

T: A v čem jim třeba pomáháme?

R: V problémech, když mají nějaký problém, tak sem zajdou a snažíte se to vyřešit.

T: A pomáháme nějak, ne přímo společnosti, ale tím, že k nám chodí uživatelé, tím pomáháme společnosti?

R: Jo. Třeba když se jde na nějaký úřad a ten dotyčný se stydí tam jít, tak vy prostě s ním jdete, a poradíte mu jak na to.

<i>ČÁST VÝROKU RESPONDENTA</i>	<i>VZNIKLÝ KÓD</i>
<i>Rok něco.</i>	<i>Stálé trvání</i>
<i>Plakát, od bratránka.</i>	<i>Propagace, rodina</i>
<i>Vždycky když mám čas.</i>	<i>Pravidelnost</i>
<i>Úkoly, když se nudím, pokec s pracovníkama, úkoly a referáty.</i>	<i>Rozvoj</i>
<i>Většinou sportuju, nebo sedím u televize, když jsem unavený.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>Fotbal, nuda, kompl, doma.</i>	<i>Negativní způsob</i>
<i>Nenudím se, můžu si tady udělat, co potřebuju, seznámit se.</i>	<i>Pozitivní přínos</i>
<i>Tréninky, nudil bych se.</i>	<i>Negativní změna</i>
<i>Jo, mě to stačí, akorát, je tady všechno v normálu.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Něco často...</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Jo působí podle mě, ovlivňuje hodně uživatelů.</i>	<i>Ovlivnění</i>
<i>Preventivky, povídání s pracovníkama o problémech.</i>	<i>Vyjmenování</i>
<i>Jo má, to má na každého asi podle mě tady nějaký ten vliv, chci na sobě pracovat, zajímám se o učení, chcu něčeho dosáhnout, jo má, pro společnost má velký význam, pomáháte druhým.</i>	<i>Významný přínos</i>

Tabulka č. 1: Analýza rozhovoru Adam

2. Bedřich

Přepis rozhovoru:

T: Jak dlouho chodíš do Tulípu, pamatuješ si to?

R: Nevím, tak **tři roky, dva?**

T: A pamatuješ si, od koho, nebo jak ses o klubu dozvěděl?

R: **Od sestřenky.**

T: Jak často do klubu chodíš?

R: Nevím, tak dva dny nebo, nevím. **Víckrát do týdne spíš.**

T: Jaký je tvůj hlavní důvod, proč chodíš do klubu?

R: **Tak se podívat, co je nového a takto, pokecat s kámošema a tak.**

T: A využíváš i jiné služby, které nabízíme v nízkoprahovém zařízení? Volnočasovky, preventivní besedy, výlety?

R: *Jo, asi jo.*

T: Doučování, pomoc se školou?

R: *Ne.*

T: Využíváš i pokec s pracovníky?

R: *Ne, jo, asi ne. Ne.*

T: Vykládáš si s námi někdy?

R: *Někdy jo.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš nejčastěji, když nejsi ve škole?

R: ***Jsem venku s kámošema a děláme takové ty věci.***

T: Jaké třeba? Co provádíte?

R: *Různé věci.*

T: Jste venku? Sportujete?

R: *No někdy.*

T: Třeba fotbálek?

R: *Jo.*

T: V parku býváte?

R: *Ne.*

T: Do hospody chodíte?

R: *No někdy.*

T: Jak často takto chodíváš s partou ven?

R: *Jednou za měsíc.*

T: Jak nebo kde jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do klubu?

R: ***S kámošema spíš venku.***

T: A jak bys ho trávil teď, kdyby se klub ze dne na den zavřel, nebo kdybys sem nemohl chodit?

R: ***S kámošema bych byl. Nebo doma.***

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb? Chybí ti tu něco, přebývá nebo jsi spokojený?

R: *Wifi.*

T: A služby, co vám nabízíme, volnočasovky, výlety...

R: *A co s něma?*

T: Jsi s nimi spokojený, s programem, který pro vás chystáme?

R: *Jo.*

T: Nechybí ti něco, nepřebývá?

R: *Ne.*

T: Víš, co znamená pojem patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je špatné, nevhodné chování. Dovedeš si představit konkrétní projevy chování, které souvisí s tvou věkovou skupinou? Chování, které není dobré pro společnost?

R: *Jo.*

T: A co třeba konkrétně tě napadne? Co špatně dělají mladí?

R: *Nevím. Třeba hulí trávu.*

T: Přesně tak, pak to může například také alkohol, nezdravé stravování, předčasná sexualita, záškoláctví, krádeže apod. Víš, co znamená slovo prevence?

R: *Ne.*

T: Prevence znamená, že se snaží něčemu předcházet. Když je nějaká služba preventivní, tak se snaží něčemu předcházet. Může být prevence ve zdraví, nebo preventivní sociální služba, což by mělo působit právě nízkoprahové zařízení, mělo by působit preventivně. Myslíš si, že náš klub působí nějak preventivně na uživatele?

R: *Asi jo. Asi ne no. Ne.*

T: Myslíš si, že tady máme na klubu nějaké činnosti preventivní, kterými se snažíme ovlivnit vaše chování?

R: *No asi jo. Třeba zákazem.*

T: Preventivní besedy navštěvuješ?

R: *No tak zas často ne. Občas jsem tam byl.*

T: Preventivní besedy právě jsou od toho, že by měly působit preventivně. Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv, ovlivňuje tě v něčem, ovlivňuje tě v tvém chování?

R: *Ne.*

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost? Že je dobrý například pro okolí, třeba pro město Hradiště?

R: *Asi jo, třeba pro lidi, pro mladé lidi.*

T: A například pro dospělé z Hradiště, třeba pro rodiče, pro sousedy? Nevíš, jestli má klub nějaký vliv?

R: *Nevím.*

ČÁST VÝROKU RESPONDENTA	VZNIKLÝ KÓD
<i>Tři roky, dva.</i>	<i>Ustálenost</i>
<i>Od sestřenky.</i>	<i>Rodina</i>
<i>Vícekrát do týdne spíš.</i>	<i>Opětovaně</i>
<i>Podívat, co je nového a takto, pokecat s kámošema.</i>	<i>Scházení se</i>
<i>Jsem venku s kámošema a děláme takové ty věci.</i>	<i>Kamarádi</i>
<i>S kámošema spíš venku.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>S kámošema bych byl. Nebo doma.</i>	<i>Neměnnost</i>
<i>Jo.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Asi ne no.</i>	<i>Bez přínosu</i>
<i>Třeba zákazem.</i>	<i>Povědomí</i>
<i>Ne.</i>	<i>Neovlivnění</i>
<i>Asi jo, třeba pro lidi, pro mladé lidi, nevím.</i>	<i>Možný vliv</i>

Tabulka č. 2: Analýza rozhovoru Bedřich

3. Ctírad

Přepis rozhovoru:

T: Pamatuješ si, jak dlouho chodíš do Tulipu zhruba?

R: *Pět až šest let.*

T: A vzpomeneš si, od koho nebo jak ses dozvěděl o klubu?

R: *Od kámošů z party.*

T: Do klubu teď v současnosti chodíš jak často?

R: *Skoro každý den.*

T: A bylo to tak i dřív, například před pěti lety?

R: *Ano.*

T: Jaký je hlavní důvod, proč chodíš do klubu?

R: *Tak doma není co dělat, většinou je tam nuda a tak, tady se aspoň trošku zabavím.*

T: Jaké služby tady nejčastěji využíváš?

R: *Stolní hry, fotbalík a playstation.*

T: Chodíš sem, abys byl i v kontaktu s pracovníky, např. na pokec?

R: *Jo tak určitě.*

T: I kvůli radě, nebo k řešení své aktuální situace?

R: *Kvůli radě málokdy, většinou si všechny své problémy vyřeším sám, ale jo, někdy jsem přišel, že nevím, co mám dělat.*

T: A setkáváš se tady i s kamarády?

R: *Kamarádi už sem většinou nechodí.*

T: A víš, z jakého důvodu už sem nechodíš?

R: *Bohužel ano. Kvůli rasové nenávisti.*

T: A využíváš i preventivní besedy?

R: *Na preventivky chodím skoro furt. Když je nějaká preventivka, tak si sednu a většinou poslouchám a dávám pozor, snažím se zapojit, když o tom něco vím a tak.*

T: A považuješ preventivní besedy za přínosné, dává ti to něco?

R: *Je to informace, to jo. Ale tak někteří nad tím můžou mávnout rukou a říct si, vy mi můžete, víte co a dělat si to svoje. Takže vy máte svým způsobem jen takovou povinnost prostě dát jim info, jak můžou dopadnout a oni si stejně udělají svoje. To je na každém.*

T: A konkrétně tebe ovlivňují preventivní besedy, má to pro tebe přínos?

R: *Nemůžu říct, že ne, nemůžu říct, že ano. Půl na půl, já si stejně taky dělám většinou to, co chci.*

T: Jak trávíš svůj volný čas?

R: *Svůj volný čas? Snažím se učit do školy, jdu si zasportovat nebo jít sem, když můžu.*

T: Pamatuješ si, jak jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do Tulipu?

R: *Tak většinou jsem byl na zahradě, s klukama jsme hráli fotbal.*

T: A dovedeš si představit, jak bys trávil volný čas, kdyby ze dne na den přestal fungovat klub nebo kdybys sem už nemohl chodit?

R: *Tak určitě bych se nějak zabavil, ale už by to nebylo ono, jako musím říct ale, takový den za chvíli přijde vzhledem k věku.*

T: A dovedeš si představit, jak ho budeš trávit?

R: *Tak asi učením, nebo brigádami, záleží na tom, co přijde. Nebo s kámošema venku. Uvidíme ještě.*

T: A myslíš, že v tomhle tě ovlivnil klub? Že ti dává například jiné možnosti trávení volného času?

R: *Nejspíš jo.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb klubu?

R: *S nabídkou služeb jsem spokojený, akorát by mohla být trošku větší.*

T: Chybí ti tu něco?

R: *Chybí, ale to nevím, možná že by to tady nemohlo být, nebo možná nad tím hlavní pracovník uvažuje, ale chtěl bych například věci na posilování. Víím, že nejsme žádná posilovna, ale málokdo si může, třeba kdo sem chodí a chce si **zaposilovat**, málokdo si může dovolit 80 Kč vyhodit za lístek do posilovny.*

(... zbývající část odpovědi není využitelná pro výzkum)

T: A je něco, co ti tady přebývá, čeho je moc na klubu? V programu, v přístupu pracovníků?

R: *Spíš čeho je málo by ses měla ptát. Moc mi něčeho tady nepřipadá. Spíš mi připadá **málo** tady té **bezpečnosti**. Jak bezpečnosti uživatelů, tak bezpečnosti i zaměstnanců. Bohužel.*

T: A co si myslíš, že tady narušuje bezpečnost?

R: *Tak bohužel nezralí chlapci, kteří si tady dělají, co chtějí, například kopou do věcí a vyhrožují pracovníkům.*

(... zbývající část odpovědi není využitelná pro výzkum)

T: Víš, co to znamená patologické chování? Když někdo jedná patologicky? Sociálně patologické jevy, říká ti to něco?

R: *Ne.*

T: Patologické chování znamená, že je to chování nevhodné, že je špatné. Víš nějaké konkrétní projevy patologické chování u dospívajících, u tvé cílové skupiny, co například dělají špatného?

R: *Berou drogy, podávají alkohol mladistvým, užívají si s každou, s kterou to půjde, a dělají menší kriminální prohřešky. Menší-větší.*

T: Co myslíš menšími prohřešky?

R: *Krádeže, mlátí se.*

T: A většími prohřešky?

R: *Zmlátí někoho do bezvědomí a takové ty věci.*

T: Pod slovem prevence si dovedeš něco představit?

R: ***Prevence je předcházení něčemu.***

T: Služby NZDM by měly působit preventivně. Měly by předcházet patologickému jednání. Myslíš, že nízkoprahové kluby svou činností působí preventivně?

R: ***Z určité části ano, ale z určité části ne.** Jak jsem řekl, můžeš mi 10000x říkat, ať nekouřím a já ti po 10001 si před tebou zapálím. Prostě kuřáka neodnaučíš kouřit, dokud on nebude chtít, stejně tak feřáka neodnaučíš, dokud on nebude chtít a násilníka neodnaučíš jednat násilně, dokud on nebude chtít. Prostě důležité je, aby všichni uživatelé se chtěli těch věcí zbavit.*

T: Myslíš si, že většina uživatelů klub využívá kvůli prevenci, pracování na sobě, nebo kvůli využívání volnočasových nabídek, aby měli kde trávit svůj volný čas?

R: *Tak většina uživatelů, protože nemá kam jít, domů se jim nechce, protože by se tam nudili a protože tady se schází s kámošema a tak dále a tak dále. Tady mají počítač, protože většina z nich prostě doma nemá a pracovníci se jim prostě věnují, protože většina rodičů asi ne. Myslím si, že minimum lidí sem chodí, aby tady chodili na preventivky a tak dále.*

T: A myslíš si, že když tady tak tráví volný čas u těch počítačů, s kámoši, když jsou v kontaktu s pracovníky, že to není preventivní?

R: *Já osobně nevím, protože oni přes ten počítač, přes ten facebook si můžou dovolovat prakticky cokoliv. Ani já, ani vy o tom nemůžete vědět. Odejdou za půl hodiny a přijdou se za deset minut a nikdo neví, jestli si šel jenom zapálit, nebo si pořešit gram, nebo co vlastně šel dělat do toho parku. Nikdo je prostě nehlídá. Takže já osobně prostě nemůžu říct, jestli to preventivní je. Prostě někteří uživatelé si sem chodí jen vyřešit své kšefty.*

(... zbývající část odpovědi není využitelná pro výzkum)

T: Považuješ některé konkrétní činnosti na klubu za preventivní?

R: *Konkrétní činnosti na klubu za preventivní? Tak snažíte se **upozorňovat** ostatní na sprosté chování a vulgární jednání k pracovníkům i násilné chování k ostatním uživatelům i pracovníkům, to ano, ale jinak asi ne.*

T: Třeba preventivní besedy a takhle?

R: *Já jsem řekl, že málokomu ta preventivní beseda prostě něco dá. Prostě oni si tam sednou, protože musí, protože nejdou počítače v té době, protože nemůžou si zapnout playstation, tak si sednou vyslechnout těch blbých 10, 15 minut, co ta preventivka je, získají tulibody, potom si udělají placku a tak.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub v něčem vliv, že tě nějak ovlivňuje?

R: *Jak v čem, každopádně mi **klub pomáhá najít brigádu**, nebo se snažím i sám. Učit se učím úplně sám, v tom mi klub nijak nepomáhá, i kdybych mohl, i kdybych si o to řekl.*

T: Ovlivnil například tvé postoje, změnil v něčem tvé chování?

R: ***Tak už se nechovám násilně**, jak jsem se choval dřív. Snažil jsem se to vyboxovat vždycky na pytlí, ne na ostatních lidech, ale jinak asi ne jako. Postoje, chování, jako i když je můžeš změnit, tak postoje k určitým lidem prostě nezměníš bohužel.*

T: A myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost, tím že klub funguje? Je to k něčemu pozitivní?

R: *Tak můžeš to brát dvouma způsoby. Lidi si řeknou, že většina těch sígrů chodí do klubu a bůhví co tam dělají. Samozřejmě většina lidí ani neví, co takhle organizace má vlastně v palci a co dělá. Potom si to můžeš vzít z té druhé věci, že prostě přes zimu tady vidím nehorázně narváno, jaro, léto, když je tady pět lidí, tak to je moc. Takže záleží na tom, jaké je počasí. Ale tak myslím si, že na to má vliv.*

T: Jaký si myslíš, že má společnost názor na NZDM? Myslíš si, že ví, co to NZDM vlastně je?

R: *Myslím si, že nejsou o tady té firmě dostatečně informovaní. A že si můžou myslet i něco špatného.*

<i>ČÁST VÝROKU RESPONDENTA</i>	<i>VZNIKLÝ KÓD</i>
<i>Pět až šest let.</i>	<i>Dlouhodobost</i>
<i>Od kámošů z party.</i>	<i>Parta</i>
<i>Skoro každý den.</i>	<i>Denně</i>
<i>Doma není co dělat, většinou je tam nuda, tady se zabavím. Stolní hry, fotbalík a playstation, pokec s pracovníky, rada, preventivky.</i>	<i>Zábava</i>
<i>Je to informace. Půl na půl, dělám si většinou to, co chci. Z určité části ano, z určité části ne.</i>	<i>Částečný přínos</i>
<i>Snažím se učit do školy, jdu si zasportovat nebo jít sem, když můžu.</i>	<i>Rozvoj</i>
<i>Na zahradě s rukama, fotbal.</i>	<i>Kolektiv</i>
<i>Zabavil bych se učením, brigádami, s kámošema venku.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>Mohla by být trošku větší, víc bezpečnosti.</i>	<i>Nedostatečnost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Prevence je předcházení něčemu.</i>	<i>Informovanost</i>
<i>Upozorňování.</i>	<i>Představa</i>
<i>Tak už se nechovám násilně, najít brigádu.</i>	<i>Změna k lepšímu</i>

Tabulka č. 3: Analýza rozhovoru Ctirad

4. David

Přepis rozhovoru:

T: Jak dlouho chodíš do Tulípu?

R: *Já nevím, rok asi už.*

T: A vzpomeneš si, jak ses o klubu dozvěděl?

R: *No, to mi řekl XY (kamarád).*

T: Jak často do klubu chodíš?

R: *Já nevím, jenom někdy, když mám čas. Když si nedělám doma domácí úkoly. Dvakrát týdně.*

T: Z jakého důvodu do klubu chodíš, co tě do klubu táhne?

R: *No, že se doma nudím a tady si můžu zahrát třeba fotbalík.*

T: A využíváš i jiných nabídek, co jsou na klubu?

R: *Třeba počítačů, stolních her.*

T: Chodíš i z toho důvodu, že bys chtěl pokecat s pracovníky?

R: *Jo.*

T: Kamarády tady máš, se kterými by ses tady například setkával?

R: *Jo, všichni.*

T: Využíváš i doučování, pomoc s přípravou do školy, referáty, domácí úkoly?

R: *No, zatím ne. Zatím jsem to tady nevyužil.*

T: A chodíš někdy na preventivní besedy, které tady míváme?

R: *Jo, jednou jsem byl.*

T: Vzpomeneš si, čeho se preventivní beseda týkala?

R: *Já už nevím, to je dlouhou, to tady pracovala ještě ta předchozí pracovnice.*

T: Jakým způsobem trávíš svůj volný čas?

R: ***Chodím sem.***

T: A co děláš jinak, když nejsi v Tulipu?

R: ***Hraju venku fotbal.***

T: A pamatuješ si, jak jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do Tulipu?

R: ***Hrál jsem fotbal, když bylo teplo a chodil jsem ven.***

T: Co jsi dělal venku?

R: *Hrál jsem fotbal, byl jsem se proběhnout a tak.*

T: S kámoši nebo jsi byl spíš sám?

R: *Ne, já jsem pro něho chodil, on bydlí hned vedle kámoš.*

T: Dovedeš si představit, jak bys trávil volný čas, kdybys nemohl chodit do Tulipu, kdyby se například zavřel klub?

R: ***Byl bych doma.***

T: Nechodil bys ven?

R: *Ne.*

T: Ani bys nevyužíval jiných nabídek ve městě, kroužky apod.?

R: ***Jo tak do toho fotbalu bych chodil, který jsme spolu sháněli.***

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb, které na klubu jsou?

R: ***Dobře.***

T: Nechybí ti něco?

R: *Ne.*

T: A není ničeho ani moc, co by ti tady přebývalo?

R: *Akorát.*

T: Víš, co to znamená patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je špatné, je to nevhodné chování, které ohrožuje společnost, které je společensky nepřijatelné. Dovedeš si představit nějaké takové chování, které se týká tvé věkové skupiny? Co dělají špatného tví kámoši, spolužáci, stejně staří jako ty?

R: *Třeba zbijou nějaké kluky, nebo já nevím. Nadávají třeba mamce a tak.*

T: Co by ještě například neměli dělat?

R: *Tak mají pubertu, nadávají doma, bijou děti ve škole, nebo já nevím.*

T: Patologické chování může mít podobu ještě také záškoláctví, kouří, berou drogy, pijí alkohol, mohou mít nezdravé stravovací návyky, mohou předčasně zahájit sexuální život, často střídají partnery apod. A víš, co znamená slovo prevence?

R: *Nevím.*

T: Když je něco preventivní, tak to znamená, že se snaží něčemu předcházet. A právě nízkoprahové zařízení by mělo působit preventivně, mělo by předcházet patologickým jevům, jak jsme si před chvílí říkali. Myslíš si, že klub působí preventivně? Považuješ nějaké činnosti za preventivní?

R: *Ne.*

T: A myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv? Ovlivňuje tě v něčem?

R: *Ne.*

T: A má podle tebe vliv pro společnost?

R: *Jo.*

T: A napadne tě v čem konkrétně?

R: *Nevím.*

<i>ČÁST VÝROKU RESPONDENTA</i>	<i>VZNIKLÝ KÓD</i>
<i>Rok asi už.</i>	<i>Ustálenost</i>
<i>Řekl mi to kamarád.</i>	<i>Kamarádi</i>
<i>Když mám čas, když si nedělám domácí úkoly, dvakrát týdně.</i>	<i>Pravidelnost</i>
<i>Nudím se, fotbálek, počítače, stolní hry, pokecat s pracovníky.</i>	<i>Činnost</i>
<i>Chodím sem, hraju venku fotbal.</i>	<i>Sport</i>
<i>Hrál jsem fotbal, chodil jsem ven.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>Byl bych doma, fotbal, který jsme spolu sháněli.</i>	<i>Využití přínosu klubu</i>
<i>Dobře.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Nevím.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Ne.</i>	<i>Neovlivnění</i>
<i>Jo, nevím.</i>	<i>Možný vliv</i>

Tabulka č. 4: Analýza rozhovoru David

5. Eva

Přepis rozhovoru:

T: Jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *No asi od šesté třídy, takže od 12-ti let, teď mi je 21.*

T: Vzpomeneš si ještě, jak ses o klubu dozvěděla, nebo kdo ti o klubu řekl?

R: *My jsme tady byli na exkurzi se školou.*

T: Jaký je důvod, proč chodíš do klubu nebo proč jsi sem chodila?

R: *Dřív jsme sem chodili trávit volný čas s děckama ze školy, s partou. Ještě když tu byli dřívější pracovníci, tak jakoby za něma pokecat. Teď spíše pomoci s hledáním práce a tak.*

T: Jak často chodíš do klubu?

R: *Jak mám cestu okolo, nebo jak se domluví s pracovníkama.*

T: Je to pravidelně?

R: *Ne.*

T: Jednou za měsíc sem například chodíš?

R: *Tak to určitě teďka víckrát, jednou za dva týdny. Když se podaří, když jsou ve městě.*

T: A využíváš i jiné služby, které jsou na klubu? Například pokec s pracovníky?

R: *Asi jediné pokec s pracovníkama. Volnočasovky a akce už nevyužívám.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: *Tak člověk je hodně zaneprázdněný chodit k doktorovi, jinak plavání a tak s děckama po venku, spíš po městě, protože jsem městský typ.*

T: Takže trávíš volný čas ve společnosti?

R: *No, kino a tak. Ale spíš třeba v létě, jak jsou ty filmovky a tak. To víc jako, ale jinak teď ne.*

T: A vzpomeneš si, jak jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu?

R: *Tož taky jakoby **chození po venku s těma děckama, vysedávání v parku na lavičce, kecání a tak. Ale to nás nebavilo, nebylo taky věčně pěkně, nebylo kde se schovat a tak.***

T: A k tomu jsi například využila prostor klub?

R: *No, jo.*

T: Jak bys trávila volný čas teď, když bys už nemohla chodit vůbec do klubu. Ty jsi říkala, že už klub nevyužíváš pro volnočasové aktivity, ale změnilo by se něco, kdybys už nemohla využívat klub?

R: *Tak pokud bych **chodila do práce, tak už bych ta no čas neměla ani jako volný čas mimo klub, takže bych asi vůbec neměla volný čas.***

T: Jak jsi spokojená s nabídkou služeb, které ti klub nabízí? Jsi spokojená, chybí ti něco, přebývá?

R: *Tak vlastně když chodím do klubu jenom ohledně práce, a takových těchhle těch věcí, tak **jsem spokojená. Nechodím sem každý den, tak nevím, co je na klubu.***

T: Víš, co znamená pojem patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je nevhodné, je nebezpečné pro jedince, pro společnost. Je to špatné chování. Napadá tě konkrétně špatné chování, které se týká například dospívajících nebo mladých dospělých? Co můžou dělat například špatně?

R: *Tak může to být šikana, v jakémkoli věku, drogy, alkohol, užívání omamných látek, takže asi tak.*

T: A víš, co znamená pojem prevence?

R: *Tož nějaké opatření, **nějaké výchovné opatření.***

T: Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně, cílem je předcházet právě patologickému jednání. Myslíš si, že klub působí preventivně? Snaží se předcházet například šikaně, drogám a tak?

R: *Jako jo, ale **může se to stát jako. Nikdo, když sem vstoupí poprvé do klubu, tak neřekne, já šikanuju, jsem pod vlivem drog nebo tak. Takže to se může stát a nemusí se to stát.***

T: A myslíš si, že se pracovníci snaží ovlivnit mladé, aby se tak nechovali?

R: *Tak určitě, ale **záleží, jestli to ten mladý člověk vezme v potaz. Jestli vůbec chce.***

T: Dokázala bys třeba říct, které činnosti klubu by mohly být preventivní, které působí preventivně?

R: Tak jelikož tu nechodím často, tak nevím, co by se tu mohlo dít. Jestli je tu třeba nějaká šikana.

T: Myslíš, jestli jsou užitečné preventivní besedy, které bývají na klubu?

R: **Jako určitě, ale tak záleží, jestli si to ten člověk vezme, jestli si to uvědomí. Jestli to bude brát, jako že si něco odbyl, že mu někdo něco řekl a nebere to ani v potaz, tak to ani nemusí být. Záleží, jestli si to člověk vezme, jestli si to vezme k sobě a bude nad tím přemýšlet. A jestli ne, tak jeho problém, ale v tom případě pak nemusí mezi těma slušnými, kteří si to vezmou, být mezi něma. Proč, když mu to vykládáte a on to nevezme a furt sem bude chodit a dělat špatné věci, tak jako?**

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost? Například v tom, že se snaží na mladé působit preventivně? Myslíš, že to v něčem ovlivňuje i společnost?

R: Nevím, co na to říct.

T: Například se snažíme na mladé působit v oblasti drog, snažíme se je ovlivnit, aby nebrali drogy...

R: Tak snažíte se mu to nějak mu navnadit, že je to špatně, snažíte se mu to tak trochu vysvětlit, proč je to špatně, ale tak záleží to na člověku, jestli vás poslechne, protože ten dospívající si klidně řekne no, dobrý, ale půjde za roh a je.

T: A myslíš si, že když my se je snažíme ovlivnit, že to může i společnost poznat?

R: **Jo, tak pokud si ten člověk řekne, jo, asi je na tom něco pravdy, tak proč by jako potom s tím nepřestal. Ale tak záleží na tom člověku. Vy jakoby splníte ten svůj úkol, to, co chcete, aby on věděl, ale jestli si to on vezme, ale tak záleží na něm.**

ČÁST VÝROKU RESPONDENTA	VZNIKLÝ KÓD
<i>Od 12-ti let, teď mi je 21.</i>	<i>Vytrvalost</i>
<i>Exkurze se školou.</i>	<i>škola</i>
<i>Jak mám cestu okolo, jak se domluví s pracovníkama, jednou za dva týdny, když se podaří, když jsou ve městě.</i>	<i>Občas</i>
<i>Pomoc s hledáním práce.</i>	<i>Poradenství</i>
<i>Doktor, plavání, s děčkama po venku.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>Chození po venku s děčkama, v parku na lavičce, kecání.</i>	<i>Bezprizornost</i>
<i>Práce, neměla bych volný čas.</i>	<i>Povinnosti</i>
<i>Jsem spokojená.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Nějaké výchovné opatření.</i>	<i>Informovanost</i>
<i>Může se to stát, jako záleží, jestli to ten mladý člověk vezme v potaz. Jestli vůbec chce. Záleží, jestli si to ten člověk vezme.</i>	<i>Přínos dle individuality</i>

Tabulka č. 5: Analýza rozhovoru Eva

6. František

Přepis rozhovoru:

T: Jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *Sedm roků.*

T: A vzpomeneš si, od koho nebo jak ses o klubu dozvěděl?

R: *Přes bratra.*

T: Jak často chodíš do klubu dnes?

R: *Jednou, dvakrát za čtrnáct dní přibližně.*

T: Jaký je důvod, proč chodíš do klubu, jaké služby tady nejčastěji využíváš?

R: *Pokec s pracovníkama.*

T: A využíváš i jiné služby? Volnočasovky, doučování, preventivní besedy?

R: *Ani ne.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: *Spím.*

T: Celý den?

R: *Jak kdy. Tož koukám na telku, jdu na chvíli ven se psem. Nic moc velice.*

T: A pamatuješ si, jak jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do klubu?

R: *Jo, s děčkama za barákem.*

T: A co jste dělali, něco jste hráli?

R: *Jo, hráli si na pískovišti.*

T: Dovedeš si představit, co by se pro tebe změnilo, kdybys ze dne na den přestal do klubu, kdyby se klub zavřel? Změnilo by se něco?

R: *No, já myslím, že ne.*

T: Jsi spokojený s nabídkou služeb, co ti poskytuje klub?

R: *Jo.*

T: Nic ti tu nechybí, nepřebývá?

R: *Ne.*

T: Víš, co to znamená pojem patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je nevhodné, nebezpečné, špatné pro společnost. Dovedeš si představit konkrétní špatné chování, které se týká dospívajících, mladých dospělých?

R: *Hulení trávy.*

T: A ještě něco tě napadne?

R: *Nevím, s kým se stýká a tak.*

T: A víš, co znamená prevence?

R: *Prevence? **To mi něco říká.***

T: Když je něco preventivní, tak se to snaží něčemu předcházet. Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně, měly by předcházet patologickému chování. Myslíš si, že klub působí preventivně?

R: *Já myslím, že jo.*

T: Jaké činnosti klubu si myslíš, že jsou konkrétně preventivní?

R: *Třeba když jsou nějaké **akce**, třeba ty **preventivní besedy**.*

T: Myslíš si, že působí preventivně na uživatele i pokec s pracovníky?

R: *Jo, ale jak s kým, záleží, kdo se s kým baví.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv, že tě v něčem ovlivnil, že ses v něčem změnil?

R: *Ani ne.*

T: A myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

R: *Jo.*

T: A například?

R: *Nevím.*

T: Myslíš si, že tím, že klub působí preventivně na uživatele, že to je dobré pro společnost?

R: *Tak záleží to na povaze většinou. Na povaze toho uživatele.*

<i>ČÁST VÝROKU RESPONDENTA</i>	<i>VZNIKLÝ KÓD</i>
<i>Sedm roků.</i>	<i>Vytrvalost</i>
<i>Bratr.</i>	<i>Rodina</i>
<i>Dvakrát za čtrnáct dní.</i>	<i>Pravidelnost</i>
<i>Pokec s pracovníky.</i>	<i>Kontakt s pracovníky</i>
<i>Spím, koukám na telku, jdu ven se psem, nic moc.</i>	<i>Pasivita</i>
<i>S děčkama za barákem, hráli si.</i>	<i>Kolektiv</i>
<i>Myslím, že ne.</i>	<i>Neměnnost</i>
<i>Jo.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>To mi něco říká.</i>	<i>Povědomí</i>
<i>Myslím, že jo.</i>	<i>Ovlivnění</i>
<i>Akce, preventivní besedy.</i>	<i>Vyjmenování</i>
<i>Ani ne, jo, nevím.</i>	<i>Nevědomí</i>

Tabulka č. 6: Analýza rozhovoru František

7. Gabriela

Přepis rozhovoru:

T: Víš, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *Od čtrnácti jsem tady chodívala už, teď je mi 22.*

T: Pamatuješ si, od koho, nebo jak ses o klubu dozvěděla?

R: *Dozvěděla jsem to od školy, protože jsme tady byli se školou, takto na prohlídku se a takou možnost sem měla, že sem tady mohla chodívat.*

T: A jak často chodíš do klubu teď v současnosti?

R: *Málo kdy, jak mám čas takto, jak jsem ve městě, tak se zastavím, jak nejsem ve městě, tak nezastavuju se jako.*

T: A jaký je důvod, proč chodíš do klubu, jaké služby tady využíváš?

R: *Tak baví mě to tady chodívat, tak jako měla jsem možnosti si využívat počítače, hry a takové a teďka už nemůžu a to z toho důvodu, kolik mi je. Cítím se tady dobře.*

T: A využíváš ještě nějaké služby, nebo jen chodíš za pracovníky, povykládat si? Ty už vlastně nemůžeš využívat nic jiného kromě poradenství a preventivních besed. Ty využíváš?

R: *Ano.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: Chodím ven, chodím s kámoškama, s kamarádama, malou hlídám.

T: A pamatuješ si, jak jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu?

R: No můj čas, jak jsem nechodila do klubu, tak to bylo koně, zvířata, vždycky jsem tam šla na brigádu, zajezdit si na koních a potom jak jsem měla možnost, tak jsem začala chodit do klubu.

T: Takže předtím jsi chodívala na koně, pak jsi začala chodit do klubu a ke zvířatům jsi pak přestala chodit?

R: Jako nepřestala, mám možnosti, aj kámoška má, jsem tam za ní chodívala, pomáhala jsem jim s chovem a takto, dělala jsem aj hnoje z tama a tak co potřebovala. Alebo k sousedovi jsem chodila s kámoškou pomoci, tak já tam furt chodívám, jak mám čas, jak mám možnost. Jak mi zavolají. Jako furt, mě to nepřestalo bavit.

T: Napadá tě, co by se pro tebe změnilo, kdyby nemohla chodit do klubu už vůbec?

R: Co by se pro mě změnilo, to by mě taky zajímalo, taky si dávám furt tuto otázku, ale ještě se mi to nestalo. A jestli by náhodou stalo, tak by jsem uvažovala o nějaké brigádě, musela bych si hledat, at' mám jináčí zábavu.

T: A využívala bys nabídek i jiných organizací, například poradenství apod.? Navázala bys na jiné služby?

R: Ano.

T: Jsi spokojená s nabídkou služeb, které ti klub nabízí?

R: Ano, jsem.

T: A nechybí ti něco nebo nechybělo ti dřív tady něco?

R: Ne.

T: Ani nepřebývalo?

R: No, jedna věc tu byla, že náš vždycky, když kámoška udělala nějaký průšvih, tak jsem to schytávala vždycky i já. Protože ona vždycky, jak se na mě podívala, tak jsem se tomu začala smát, že ju z tama vyrazili, ale potom jak vyrazili aj mě, tak jsem s tím moc spokojená nebyla.

T: A to bylo z jaké důvodu, že vás vyrazili? Porušení pravidel?

R: No kámoška tady začala trošku nadávat sprostě, a že já jsem se tomu zasmála, tak i mě vyrazili.

T: Takže to bylo díky porušování pravidel. Myslíš si, že teď už ty pravidla nejsou tak přísné?

R: Tak já už sem tak dlouho chodívám, jako teď je to jinačí a jsem spokojená.

T: Víš, co znamená patologické chování?

R: Nemluvit sprostě, nenadávat.

T: Takže patologické chování je špatné, nevhodné. Napadá tě ještě konkrétně jiné chování, které je špatné, nevhodné, které se týká mladých, dospívajících?

R: No napadá mě hodně věcí, že nesmíš tady...toto, no ono je to takto, že jak to mám vyjádřit? ... No, že nenapadat lidi se slovy, nesmí nenapadat jináč s rukama, neodmlouvat. No tak, už mě nenapadá nic.

T: A víš, co znamená slovo prevence?

R: *Prevence? No, teď jsem na to zapomněla.*

T: Prevence znamená předcházení, například snaha předcházet patologickému chování. Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně. Myslíš si, že klub působí preventivně na uživatele?

R: *No tak myslím si, že ne.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub vliv, že tě v něčem ovlivnil?

R: *Ne.*

T: Nic se v tvém chování nezměnilo, neposunulo?

R: *Tak jo, změnilo se.*

T: A napadne tě něco konkrétního, co se u tebe změnilo?

R: *Hodně, třeba věci. Že jsem konečně našla odvahu, že si teď najdu to ubytování, teďka tu práci jenom chci teď a to bude všechno.*

T: A myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

R: *Ano, že tady budou moct lidi chodívat, že to využijou, že se tak trošku ještě změníjou v tom dobrým a nebudou v horším.*

ČÁST VÝROKU RESPONDENTA	VZNIKLÝ KÓD
<i>Od čtrnácti, teď je mi 22.</i>	<i>Vytrvalost</i>
<i>Byli jsme tady se školou.</i>	<i>Škola</i>
<i>Málo kdy, jak mám čas.</i>	<i>Občas</i>
<i>Baví mě to tady, cítím se tady dobře. Povídání s pracovníky, poradenství.</i>	<i>Vlastní prospěch</i>
<i>Chodím ven s kámoškama, s kamarádama, malou hlídám.</i>	<i>Aktivní</i>
<i>Zvířata</i>	<i>Aktivní</i>
<i>To by mě taky zajímalo, taky si dávám furt tuto otázku, brigáda, jináčí zábava.</i>	<i>Zabavení se, návaznost</i>
<i>Ano, jsem.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Nemluvit sprostě, nenadávat.</i>	<i>Povědomí</i>
<i>Prevence? No, teď jsem na to zapomněla.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Změnilo se hodně věcí, ubytování, práce.</i>	<i>Významný přínos</i>
<i>Že tady budou moct lidi chodívat, změníjou se v tom dobrým a nebudou v horším.</i>	<i>Významný přínos</i>

Tabulka č. 7: Analýza rozhovoru Gabriela

8. Helena

T: Vzpomeneš si, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *Chodím sem tak zhruba 5 měsíců, 4 měsíce, dá se říct.*

T: vzpomeneš si, jak ses o klubu dozvěděla?

R: *Dozvěděla jsem se o klubu od kamarádky XY, tak jsem sem zašla a líbilo se mi tu, tak jsem sem začala chodit.*

T: Jak často chodíš do klubu?

R: *Tak když je čas, tak chodím každý den v týdnu. Někdy ne každý den, někdy 2x, 3x, 4x týdně.*

T: Z jakého důvodu chodíš do klubu, jaké služby využíváš nejčastěji?

R: *Nejčastěji využívám pokec s pracovníkama Tulipu.*

T: A využíváš i jiné služby?

R: *Třeba fotbal, šipky a tak.*

T: Využíváš klub i z toho důvodu, aby ses tady setkávala i s kamarádkami, s kamarády?

R: *Ano.*

T: Doučování na klubu využíváš?

R: *Jo někdy, když chci s něčím pomoci, tak si řeknu.*

T: Preventivní besedy využíváš?

R: *Ne, vůbec, ještě jsem nebyla vůbec.*

T: A za jakého důvodu jsi nikdy nebyla na preventivní besedě?

R: *Tak většinou jsem nevěděla, kdy to je, nebo jsem tam nechtěla jít, protože mě to třeba nezajímalo.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: *Většinou jdu ze školy, jdu třeba něco nakoupit mamce a tak, pak dojezu domů a začnu si dělat úkoly nebo se jdu osprchovat a tak, pak si jdu zacvičit a pak si jdu dělat domácí úkoly.*

T: Takže se nenudíš?

R: *Ne, vůbec.*

T: Trávíš někdy volný čas s kamarádkami?

R: *Ano. Chodíme třeba ven, nebo nakupovat do města.*

T: Vzpomeneš si, jak jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu, vidíš tam nějakou změnu?

R: *Ne, vůbec.*

T: Změnilo by se pro tebe něco, kdyby se například zavřel klub?

R: *Jo, možná že bych byla zklamaná, že si nemám jít kam popovídat a tak.*

T: Jak jsi spokojená s nabídkou služeb, které vám nabízíme?

R: *Tak v pohodě, jako mě to přijde super věc. Bavilo by mě, kdybychom něco vařili častěji.*

T: Je něco, co ti tady chybí?

R: *Myslím si, že mi tady nic nechybí.*

T: A není tady něčeho moc například?

R: *Ne, tak to mi taky nepřijde.*

T: Víš, co to znamená patologické chování?

R: **Že třeba přemýšlí?**

T: Patologické chování znamená, že se člověk chová špatně, nevhodně, nebezpečně pro společnost i pro sebe. Dovedeš si představit, jak se například 15-ti letí, chovají špatně?

R: *Tak třeba vykrádat něco nebo někoho okradnout, někomu nadávat, zesměšňovat ho apod.*

T: Víš, co znamená slovo prevence?

R: **Prevence, že to nás poučí v něčem. Řeknou, co by se v situaci mělo, co by se nemělo a tak. Že to vysvětlí.**

T: Služby NZDM by měly působit preventivně, měly by předcházet patologickému jednání. Myslíš si, že klub působí preventivně?

R: **Já myslím, že hodně.**

T: A napadne tě v čem?

R: *Tak třeba čistota – ve městě i osobní, různé sexuální přednášky a tak.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv, že tě v něčem ovlivňuje?

R: **Ne, vůbec.**

T: Myslíš si, že má klub význam pro společnost? Že je pro společnost dobré, že klub funguje?

R: **Jo, já myslím, že jo.**

T: A napadne tě, v čem by to mohlo být přínosné pro společnost?

R: *Vůbec nevím.*

<i>ČÁST VÝROKU RESPONDENTA</i>	<i>VZNIKLÝ KÓD</i>
<i>Pět měsíců.</i>	<i>Krátkodobost</i>
<i>Od kamarádky.</i>	<i>Kamarádi</i>
<i>Když je čas, každý den v týdnu, 2x, 3x, 4x týdně.</i>	<i>Denně</i>
<i>Pokec s pracovníkama Tulipu, fotbal, šipky, když chci s něčím pomoci.</i>	<i>Zabavení se</i>
<i>Nakoupit mamce, úkoly, osprchovat se, zacvičit, ven, nebo nakupovat.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>Ne, vůbec.</i>	<i>Stálost</i>
<i>Byla bych zklamaná, že si nemám jít kam popovídat.</i>	<i>Negativní změna</i>
<i>V pohodě, bavilo by mě, kdybychom něco vařili častěji.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Že třeba přemýšlí?</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Prevence, že to nás poučí v něčem. Řeknou, co by se v situaci mělo, co by se nemělo a tak. Že to vysvětlí.</i>	<i>Informovanost</i>
<i>Já myslím, že hodně.</i>	<i>Významný přínos</i>
<i>Čistota, sexuální přednášky.</i>	<i>Povědomí</i>
<i>Ne, vůbec.</i>	<i>Bez vlivu</i>

Tabulka č. 8: Analýza rozhovoru Helena

9. Ivan

Přepis rozhovoru:

T: Vzpomeneš si, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *Nevím, teprv chvílku. Necelý rok.*

T: Jak ses o klubu dozvěděl, kdo ti o klubu řekl?

R: *Když jsem byl malej, tak jsem tady byl. Byl jsem se tu podívat s bráchou. Pak jsem čekal, až sem budu moct chodit.*

T: Jak často chodíš do klubu?

R: *Skoro každý den.*

T: Jaký je ten důvod, proč chodíš do klubu?

R: *Protože mě to tady baví.*

T: A co tě tady baví, co tady děláš nejčastěji?

R: *Hraju tady hry – hlavně o tulibony.*

T: Chodíš sem například i z toho důvodu, abys tady pokecal s pracovníky?

R: *Jo, aby mi třeba pomáhali třeba s úkolama.*

T: Chodíš i na preventivní besedy?

R: *Někdy.*

T: Byl jsi někdy na preventivní besedě?

R: *Ještě ne. Jo jenom chvílku, jak tady byla ta sexuální...*

T: Sexuální? Nebyly to sekty – Jehovisti a tak? Jak je nástěnka za dveřmi?

R: *Jo, tak to byly sekty.*

T: Co děláš ve svém volném čase?

R: *Jdu hrát fotbal s kámošema, jsem venku.*

T: Trávil jsi volný čas jinak, než jsi začal chodit do klubu?

R: *Ani ne.*

T: Dovedeš si představit, co by se pro tebe změnilo, kdyby se zavřel klub, změnilo by se pro tebe něco?

R: *Nevím.*

T: Nudil by ses?

R: *No, třeba.*

T: Bylo by ti to líto?

R: *Jo, bylo.*

T: A co bys dělal, kdyby nemohl chodit do klubu?

R: *Hrál bych hry na plejáku a tak.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb?

R: *Dobře.*

T: A nechybí ti tu něco?

R: *Ne. Jen boxovací pytel, který jste sundali.*

T: Ani nepřebývá?

R: *Ne.*

T: Víš, co to znamená patologické chování?

R: *Že je na hlavu?*

T: Patologické chování znamená, že se člověk chová špatně, nevhodně, nebezpečně pro společnost i pro sebe. Dovedeš si představit, co mladí dělají špatně, jak se chovají špatně?

R: *Otravují každého, chtěou se bít, provokují, otravují.*

T: Víš, co znamená slovo prevence?

R: *Ne.*

T: Když je něco preventivní, tak se snaží něčemu předcházet. Například se snažíš předcházet nemoci, že jíš ovoce, oblékáš se podle počasí... Služby NZDM by měly působit preventivně, myslíš si, že klub působí preventivně?

R: *Ne.*

T: Myslíš si, že má klub na tebe nějaký vliv, že ti v něčem pomáhá?

R: *Jo, pomáhá, třeba s úkolama, když něco nechápu, tak mi někdo pomůžete, vysvětlí mi to.*

T: A pomohlo ti to v něčem, jsi lepší ve škole?

R: *Jo, zlepšil jsem se, je to lepší.*

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost, že klub funguje, že sem chodí uživatelé? Myslíš si, že je to dobré pro společnost?

R: *Nevím.*

ČÁST VÝROKU RESPONDENTA	VZNIKLÝ KÓD
<i>Chvilku, necelý rok.</i>	<i>Chvilé</i>
<i>Brácha.</i>	<i>Rodina</i>
<i>Skoro každý den.</i>	<i>Denně</i>
<i>Protože mě to tady baví, hraju hry, úkoly.</i>	<i>Zabavení se</i>
<i>Fotbal s kámošema, jsem venku.</i>	<i>Aktivita</i>
<i>Ani ne.</i>	<i>Stálost</i>
<i>Nudil bych se, hrál bych hry na plejáku.</i>	<i>Negativní změna</i>
<i>Dobře, boxovací pytel.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Že je na hlavu?</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Ne.</i>	<i>Bez vlivu</i>
<i>Pomoc s úkolama, když něco nechápu, tak mi někdo pomůžete, vysvětlí mi to, zlepšil jsem se, je to lepší.</i>	<i>Významný přínos</i>

Tabulka č. 9: Analýza rozhovoru Ivan

10. Jana

T: Vzpomeň si, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *Nevím, tak 5 roků určitě. Já jsem chodila, jak to bylo ještě jinde.*

T: Pamatuješ si, jak nebo od koho ses o klubu dozvěděla?

R: *Od kámošky, ona řekla, že chodí do Tulipu, tak jsem řekla, že půjdu s ňou a tak to začalo.*

T: Jak často do klubu chodíš?

R: *Dřív každý den, teď 1x až 2x za měsíc, jak kdy. Předtím jsem chodila častěji. Chodila jsem do školy, doma byla nuda, tak jsem chodila do Tulipu. Jak mi skončila škola, tak jsem chodila míň do Tulipu.*

T: Z jakého důvodu navštěvuješ klub?

R: *Dřív jsem se nudila, teď ohledně práce. Umíte poradit, pomoct. Teď už nic jiného.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: *Pomáhám babičce, jsu na PC, chodím ke kámošce...*

T: Jak nebo kde jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu? Změnilo se pro tebe něco tím, že jsi začala navštěvovat klub?

R: *Jo, my jsme vždycky po škole (ZŠ) šli do hospody, tam jsme si vykládali, pili i alkohol a tak. Pak, jak jsme začali chodit do Tulipu, jsme už do hospody nechodili, jen 1x, ale z Tulipu nás vyhodili, protože jsme byli pod vlivem. To nám došlo, že nás někdo asi napráskal, tak už jsme nechodili do hospody po škole.*

T: Změnilo by se pro tebe něco, kdybys nemohla chodit do klubu?

R: *Tak nevím, dřív jo, protože jsem se tady potkávala s kámošema, teď ani ne, protože už se tu nepotkáváme.*

T: Jsi spokojená s nabídkou služeb?

R: *Jo, ale až teď. Dřív ne, protože jsem se chodila dřív jen z nudy, teď chodím do klubu kvůli práci. Má to větší smysl.*

T: A chybí ti tu něco nebo naopak přebývá?

R: *Ne.*

T: Víš, co znamená pojem patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je špatné, nevhodné, nebezpečné pro jedince i společnost. Dovedeš si představit konkrétní projevy špatného chování, které dělají mladí?

R: *Perou se, nepomáhají starým...*

T: A víš, co znamená slovo prevence?

R: *To je o tom, jak tady máte ty besedy, že se tam bavíte o sexu, o té šikaně.*

T: Proč si myslíš, že je to preventivní?

R: *Protože chcete mladým poskytnout radu do života.*

T: Služby NZDM by měly působit preventivně, NZDM by mělo předcházet patologickému chování, myslíš si, že klub působí preventivně?

R: *Asi jo.*

T: A napadne tě konkrétně v čem?

R: *Nevím.*

T: Považuje některé činnosti klubu za preventivní?

R: *Třeba videa.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv?

R: *Ne.*

T: Pomohl ti v něčem klub?

R: *Tož jo, třeba ty pracovní nabídky, co mi posíláte přes Facebook.*

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

R: *Asi jo.*

T: A v čem například?

R: *V tom, aby se děcka nenudili, že zajdou pokecat do klubu, za kamarádama, že když nemají doma net, tak můžou zajít na Tulip a tak.*

ČÁST VÝROKU RESPONDENTA	VZNIKLÝ KÓD
<i>Pět roků určitě.</i>	<i>Dlouhodobost</i>
<i>Od kámošky.</i>	<i>Kamarádi</i>
<i>1x až 2x za měsíc.</i>	<i>Občas</i>
<i>Práce, umíte poradit, pomoci.</i>	<i>Vlastní prospěch</i>
<i>Pomáhám babičce, PC, kámoška.</i>	<i>Aktivita-pasivita</i>
<i>Dřív hospoda</i>	<i>Negativní způsob</i>
<i>Ted' ani ne.</i>	<i>Neměnnost</i>
<i>Jo, ale až ted'.</i>	<i>Spokojenost</i>
<i>Ne.</i>	<i>Nevědomí</i>
<i>Besedy, poskytnout radu do života.</i>	<i>Vědomí</i>
<i>Ne.</i>	<i>Neovlivnění</i>
<i>Videa.</i>	<i>Vyjmenování</i>
<i>Jo, aby se děcka nenudily, zajdou do klubu.</i>	<i>Významný přínos</i>

Tabulka č. 10: Analýza rozhovoru Jana

Z kódů, které jsou uvedeny v tabulkách u jednotlivých rozhovorů (viz *Tabulka č. 1-10: Analýza rozhovoru*) nám vzniklo 12 kategorií, které abstraktněji zastupují jednotlivé kódy a zabraňují tak zahlcení velkými množství pojmů. Kódy nejsou seřazeny abecedně, ale dle pořadí analýzy výroků respondentů.

VZNIKLÉ KATAGORIE	ZASTUPUJÍCÍ KÓDY
1) Trvání	Stále trvání, ustálenost, dlouhodobost, vytrvalost, krátkodobost, chvíle.
2) Zprostředkovatel	Propagace, rodina, parta, kamarádi, škola.
3) Četnost návštěv	Pravidelnost, opětovaně, denně, občas.
4) Motivace	Rozvoj, scházení se, zabavení se, činnost, poradenství, kontakt s pracovníky, vlastní prospěch.
5) Volný čas	Aktivita, kamarádi, rozvoj, sport, pasivita, aktivita-pasivita.
6) Volný čas – dříve	Negativní způsob, aktivita, kolektiv, bezprizornost, stálost.
7) Změny - budoucnost	Negativní změna, neměnnost, aktivita, využití přínosu klubu, povinnosti, zabavení se, návaznost.
8) Spokojenost s nabídkou	Spokojenost, nedostatečnost.
9) Znalost pojmu – patologické chování	Nevědomí, povědomí.
10) Znalost pojmu – prevence	Nevědomost, povědomí, informovanost, vědomí.
11) Vliv klubu	Osobní – ovlivnění, neovlivnění, změna k lepšímu, pozitivní přínos, významný přínos, bez vlivu; ostatní – významný přínos, možný vliv, částečný přínos, přínos dle individuality, nevědomí, bez vlivu.
12) Preventivní činnosti	Vyjmenování, povědomí, představa.

Tabulka č. 11: Vzniklé kategorie

V rozhovoru použité, výše zmíněné otázky, lze rozdělit na tzv. úvodní a hlavní. Cílem úvodních otázek bylo zjistit, *jak dlouho uživatelé navštěvují klub, jak se o klubu dozvěděli, jak často klub navštěvují a co je k návštěvám motivuje*. Úvodní oblast otázek byla nazvána *Spojitosť s klubem*. Hlavní otázky, tedy jádro rozhovoru, se skládá ze čtyř otázek, jež jsou zaměřeny na oblasti *Volný čas, Služby, Znalost pojmu a Význam služby*. Cílem otázek zaměřujících se na *Volný čas* bylo zmapovat jednoduše řečeno to, *jakým způsobem trávili uživatelé volný čas dříve, než začali navštěvovat klub, jak jej tráví nyní a jak by trávili volný čas v případě, kdyby již nemohli klub navštěvovat*. Poslední uvedená otázka v dané

oblasti byla záměrně užívána pouze u respondentů mladších 21 let⁸. Další okruh otázek byl zaměřen na oblast *Služby*, přičemž první otázka byla určena pouze respondentům starších 21 let, jejímž cílem bylo zjistit, *co by se pro uživatele změnilo, kdyby již nemohli navštěvovat klub*. Cílem druhé otázky v oblasti služeb bylo zjistit, *zda jsou uživatelé spokojeni s nabídkou služeb*. Třetím okruhem otázek byla oblast *Znalost pojmů*. Hlavním záměrem bylo zmapovat, *zda znají respondenti pojmy patologické chování a prevence*, přičemž jim byly pojmy následně vysvětleny. Otázky byly použity z důvodu využívání těchto pojmů v následující oblasti otázek. Záměrem posledního okruhu otázek, kterým byl *Význam služby*, bylo zjistit, *jak vnímají respondenti preventivní vliv služby, zda dovedou vyjmenovat preventivní činnosti na klubu, zda si uvědomují vliv dané služby na vlastní osobu a zda přikládají význam služby pro společnost*.

Kategorie 1. – Trvání

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Stálé trvání, ustálenost, dlouhodobost, vytrvalost, krátkodobost, chvíle.	Trvání	Časový aspekt	Krátkodobý - dlouhodobý

Tabulka č. 12: Charakteristika kategorie Trvání

První kategorie si dává za cíl zmapovat, jak dlouho uživatelé klub navštěvují. Přestože byla tato otázka používána jako úvodní, pro navázání komunikace během rozhovoru, považujeme tuto otázku za důležitou zejména při sledování vztahu *délka trvání – uvědomění si významu služby*. Pro účely výzkumu jsme si stanovili tři rozlišení dle celkové délky kontaktu uživatele s klubem a to na tzv.:

- Nováček – méně než 1 rok,

⁸ Důvodem užití otázky u uživatelů mladších 21 let je věkové vymezení cílové skupiny NZDM TULiP, kdy uživatelé starší 21 let již nemohou využívat volnočasové nabídky dané sociální služby. Uživatelům starším 21 let jsou určeny pouze individuální poradenství, případně rozvojové činnosti. Důvodem je zamezit závislosti na službě a docílit tak větší snahy uživatelů zapojit se do činností, které jsou bližší jejich věkovému vymezení.

- stálý uživatel – 1 rok až 5 let,
- dlouhodobý uživatel – více než 5 let.

Z odpovědí vyplývá, že z celkového počtu deseti respondentů jsou dva uživatelé noví, tři jsou stálí a zbylá část respondentů, tedy celkově pět, klub navštěvuje již dlouhodobě, tedy více než pět let. Pokud bychom shrnuli odpovědi zahrnující délku kontaktu s klubem od prvokontaktu, dojdeme k zajímavému zjištění. Ač se nejednalo o záměr, výzkumu se zúčastnilo 5 uživatelů, jejichž prvokontakt proběhl před méně než dvěma lety, jedná se tedy v podstatě o poměrně nové uživatele a 5 respondentů navštěvuje klub déle než pět let. Došlo tedy k přesnému rozdělení na 5 krátkodobých a 5 dlouhodobých uživatelů.

Zajímavý vzorek tvoří také demografické ukazatele respondentů, tedy věk a pohlaví. Ačkoliv se rovněž nejednalo o záměr, výzkumu se zúčastnilo 5 uživatelů, kteří prozatím nedosáhli dospělosti, tedy 18 let a 5 uživatelů, kteří jsou starší 18 let. Výzkumu se rozhodly zúčastnit 4 ženy a 6 mužů.

Kategorie 2. – Zprostředkovatel

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Propagace, rodina, parta, kamarádi, škola.	Zprostředkovatel	Prostorový aspekt	Vnitřní - vnější

Tabulka č. 13: Charakteristika kategorie Zprostředkovatel

Kategorie druhá shrnuje odpovědi, jež se týkají oblasti zprostředkovatele k prvnímu kontaktu s klubem. Nejvíce respondentů uvedlo, že tím, kdo je ovlivnil k prvnímu vstupu do klubu, byli v jejich případě kamarádi. Jednalo se o 4 respondenty. Druhým nejčtenějším zprostředkovatelem uživatelů klubu byli členové rodiny (sourozenci, bratřenci, sestřenice), kteří přivedli 3 respondenty. Dva respondenti začali klub navštěvovat po návštěvě klubu díky exkurzi se školou a jeden respondent klub navštívil po zhlédnutí plakátu v autobusu. Z uvedených výsledků pro zařízení, v němž proběhl výzkum, vyplývá, že největší vliv na vyhledávání potenciálních uživatelů, tedy osob ohrožených sociálně patologickými jevy a na jejich první kontakt s klubem mají největší vliv kamarádi a rodinní členové, kteří již mají zkušenosti s klubem. Zde mohou tedy pracovníci dané organizace vidět největší možnosti při vyhledávání ohrožených jedinců z cílové skupiny zařízení.

Kategorie 3. – Četnost návštěv

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Pravidelnost, opětovaně, denně, občas.	Četnost návštěv	Frekvence	Nízká - vysoká

Tabulka č. 14: Charakteristika kategorie Četnost návštěv

Kategorie třetí interpretuje výsledky z otázek, jež se týkaly četnosti návštěv uživatelů. Pro účely výzkumu jsme si stanovili tři rozlišení a to na návštěvy tzv.:

- Občasné – přibližně 1x, 2x za měsíc,
- pravidelné – několikrát za měsíc,
- časté – téměř denně.

Dvě respondentky zhodnotily své návštěvy klubu jako občasné, tj. dle vytvořené kategorizace přibližně 1x, 2x za měsíc. Tyto respondentky patří již k dlouhodobým uživatelkám. Pravidelně zařízení navštěvují čtyři respondenti, z nichž dva patří také k dlouhodobým uživatelům. Z odpovědí a také z dlouhodobého pozorování vyplývá, že uživatelé, jejichž četnost návštěv je nižší a nepravidelná, klub navštěvují z jiných důvodů, než je tomu u uživatelů mladších a nových. Starší respondenti, kteří navštěvují klub méně často, využívají nejčastěji služeb poradenství a rozvojových aktivit, přičemž mladší uživatelé, kteří klub navštěvují s vyšší frekvencí, využívají nejčastěji volnočasových nabídek. Lze tedy usoudit, že tito uživatelé si prozatím neuvědomují prioritní význam služby a neřeší pro tuto chvíli takové záležitosti, jako starší cílová skupina. Čtyři respondenti klub navštěvují často, tj. téměř denně. Z nich je pouze jeden respondent, který klub navštěvuje déle než pět let.

Kategorie 4. – Motivace

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Rozvoj, scházení se, zabavení se, činnost, poradenství, kontakt s pracovníky, vlastní prospěch.	Motivace	Intenzita	Nízká - vysoká

Tabulka č. 15: Charakteristika kategorie Motivace

Zaměříme-li se na odpovědi z kategorie motivace, tedy proč klub respondenti navštěvují, uváděli ve většině případů více důvodů, někdy všechny tři kategorie. V dané kategorii, jsme si určili tři základní oblasti motivace, kterými jsou:

- Setkávání (s kamarády, pracovníky),
- zábava (jako opak nudy, dále volnočasové aktivity),
- rozvoj (doučování, poradenství, preventivní besedy, rozvojové hry aj.).

Devět respondentů klub navštěvuje kvůli setkávání se, šest uživatelů klub se chce zabavit, a rovněž devět uživatelů z deseti navštěvuje klub z důvodu rozvíjení se. Pokud bychom do výsledků započítávali pouze první uvedenou odpověď a považovali ji tak za prioritní, čtyři respondenti uvedli jako hlavní důvod návštěv klubu setkávání se (*Bedřich, František, Gabriela, Helena*), tři respondenti zabavení se (*Ctirad, David, Ivan*) a rovněž tři respondenti z důvodu rozvíjení (*Adam, Eva, Jana*). Odpovědi respondentů korespondují s dlouhodobým pozorováním uživatelů při běžných činnostech v zařízení, kdy zejména u Adama je motivace rozvíjení se významná. Rovněž díky rozvoji klub navštěvují dle svého vyjádření uživatelky Eva a Jana, se kterými probíhají nejčastěji intervence týkající se hledání a udržení si pracovního místa.

Kategorie 5. – Volný čas

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Aktivita, kamarádi, rozvoj, sport, pasivita, aktivita-pasivita.	Volný čas	Způsob trávení	Aktivní - pasivní

Tabulka č. 16: Charakteristika kategorie Volný čas

Následující kategorie pojednává o volném čase respondentů, tj. uživatelů NZDM TULiP. Snaží se zachytit, jak tráví uživatelé svůj volný čas, když nejsou v klubu. Zajímavé jsou výsledky, které vykazují, že osm z deseti zúčastněných tráví volný čas aktivně. Jedná se zejména o tyto respondenty: *Adam, Bedřich, Ctirad, David, Eva, Gabriela, Helena a Ivan*. Uvádí nebo dle pozorování se tak většinou projevují, že jsou se svým volným časem spokojeni. Jeden respondent – *František*, vnímá trávení svého volného času jako většinou pasivní. Jeho odpověď zní: „*Koukám na telku, jdu na chvíli ven se psem. Nic moc velice.*“ (F7) Nicméně z pozorování a proběhnutých intervencí s uživatelem Františkem vyplývá, že k pasivnímu trávení volného času došlo přibližně v posledním půlroce, kdy u něj došlo k rozchodu s přítelkyní. Na jeho vyrovnávání se s rozchodem uživatel již delší dobu pracuje formou poradenství s pracovníkem klubu a v rámci možností u něj dochází k postupné aktivizaci. Jedna respondentka vyjmenovala způsoby trávení volného času, dle kterých nelze jednoznačně vymezit, zda jej tráví aktivně, či pasivně. „*Pomáhám babičce, jsu na PC, jdu ke kámošce.*“ (J5)

Kategorie 6. – Volný čas - dříve

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Negativní způsob, aktivita, kolektiv, bezprizornost, stálost.	Volný čas - dříve	Stav	Změna - stálost

Tabulka č. 17: Charakteristika kategorie Volný čas - dříve

Cílem otázek, které byly posléze zařazeny do dané kategorie, bylo zjistit, jak uživatele trávili volný čas dříve, než začali chodit do klubu. Úkolem je případně zmapovat, zda

došlo ke změně pozitivní či negativní. Šest uživatelů uvedlo, že vlivem chozením na klub u nich nedošlo k žádné změně ve způsobu trávení volného času. Dle čtyř uživatelů došlo ke změně v trávení volného času. Zde jsou zaznamenány odpovědi těch, u nichž ke změně došlo: „*Tak hrával jsem venku fotbal, chodil jsem na tréninky a nudil jsem se tak třeba. Buď jsem byl na komplu nebo tak nějak doma. (...) Že se nenudím. Můžu si tady udělat, co chcu, co potřebuju.*“ (A10, 11), „*Chození po venku s děčkama, vysedávání v parku na lavičce, kecání a tak. Ale to nás nebavilo, nebylo taky věčně pěkně, nebylo kde se schovat a tak.*“ (E10), „*S děčkama za barákem. Hráli jsme si na pískovišti.*“ (F9), „*My jsme vždy po škole (ZŠ) šli do hospody, tam jsme si vykládali, pili i alkohol a tak. Pak, jak jsme začali chodit do Tulipu, jsme už do hospody nechodili.*“ (J6)

Z odpovědí vyplývá, že klub má ve většině případů vliv na pozitivní změnu ve způsobu trávení volného času (A10, 11, E10, J6), což potvrzuje poslání zařízení, jehož cílem je nabídnout svým uživatelům prostor k trávení volného času a možnosti k trávení tohoto času aktivním způsobem. Pouze jeden z uživatelů uvedl změnu, která by mohla být považována za negativní (F9).

Kategorie 7. – Změny – budoucnost

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Negativní změna, neměnnost, aktivita, využití přínosu klubu, povinnosti, zabavení se, návaznost.	Změny - budoucnost	Stav	Změna - stálost

Tabulka č. 18: Charakteristika kategorie Změna – budoucnost

Při povídání si s respondenty o změnách, které by mohly nastat v budoucnosti v případě, že by již nemohli využívat služby NZDM TULiP, si tři respondenti uvědomili možné změny a také to, co by to pro ně znamenalo. Pět uživatelů předpokládá, že by se, např. zavřením klubu, pro ně nic nezměnilo. Zbývající dva respondenti nedovedli tyto změny posoudit. Např. respondent *Adam* si uvědomuje možné změny a to jak pozitivní, tak negativní: „*Nudil bych se třeba. Jako chodit po venku mě to nic nepřináší.*“ (A13), nicméně si uvědomil, co se na klubu již naučil a jak by údajně využil svůj volný čas: „*Třeba pomáhat druhým, naslouchat a takové ty věci.*“ (A16) Zbylí uživatelé vnímají

výhled do budoucna bez klubu spíše negativně: „*Možná bych byla zklamaná, že si nemám kam jít popovídat a tak.*“ (H14), respondent Ivan by se nudil a „*hrál by hry na plejáku.*“ (I15) Z uvedených výsledků lze usoudit možná závislost těchto uživatelů na službě, která však není žádoucí. Pět uživatelů se vyjádřilo ve smyslu stálosti, tedy v tom, že by uzavření klubu pro ně neznamenal žádnou významnou změnu (B17, C16, D18, F10, G10).

Kategorie 8. – Spokojenost s nabídkou

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Spokojenost, nedostatečnost.	Spokojenost s nabídkou	Stav	Dostačující - nedostačující

Tabulka č. 19: Charakteristika kategorie Spokojenost s nabídkou

V průběhu rozhovoru byla s uživateli probírána taktéž oblast nabízených služeb NZDM TULiP. Cílem těchto otázek bylo zjistit, zda jsou uživatelé spokojeni s nabídkou, popřípadě, zda jim něco chybí a uvítali by zavedení v klubu, nebo naopak, zda jim určitá nabídka služeb přebývá. Pouze z jedné odpovědi vyplývá, že respondent Ctirad považuje za nedostatečnou na klubu zejména bezpečnost. Jeho odpověď vyplývá z konfliktu, který se odehrál krátce před uskutečněním výzkumu, a pro daného respondenta bylo téma stále aktuální. Daný uživatel by dále na klubu uvítal možnost posilovny. „*Chybí, ale to nevím, možná že by to tady nemohlo být, nebo možná nad tím hlavní pracovník uvažuje, ale chtěl bych například věci na posilování. Víím, že nejsme žádná posilovna, ale málokdo si může, třeba kdo sem chodí a chce si zaposilovat, málokdo si může dovolit 80 Kč vyhodit za lístek do posilovny.(...)Připadá málo tady té bezpečnosti. Jak bezpečnosti uživatelů, tak bezpečnosti i zaměstnanců. Bohužel. Bezpečnost narušují nezralí chlapci, kteří si tady dělají, co chtějí, například kopou do věcí a vyhrožují pracovníkům.*“ (C19, 20, 21)

Právě nad otázkou bezpečnosti uživatelů je potřeba se zamyslet a to zejména z toho důvodu, že se může jednat o jednu z příčin, která by mohla bránit ostatním uživatelům ve využívání služby. Jedna respondentka vyjádřila spokojenost se službou, avšak dodala: „*Bavilo by mě, kdybychom něco vařili častěji.*“ (H15) a jeden respondent by uvítal navrácení *boxovacího pytle na klub* (I17), který byl dočasně zabaven z důvodu porušování

pravidel. Zbývající respondenti se vyjádřili ve smyslu spokojenosti se službou, která je dle nich dostačující.

Kategorie 9. – Znalost pojmu – patologické chování

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Nevědomí, povědomí.	Znalost pojmu - patologické chování	Stav	Vědomí - nevědomí

Tabulka č. 20: Charakteristika kategorie Znalost pojmu – patologické chování

V průběhu rozhovoru byli uživatelé dotazováni na znalost pojmu patologické chování. Důvodem pro užití tohoto pojmu bylo zjištění znalostí a případně vysvětlení dané problematiky, zejména proto, že bylo záměrem tento pojem v dalších otázkách používat. Pouze jedna respondentka měla blízké povědomí o daném pojmu. Vyjádřila se k němu takto: „*Nemluvit prostě, nenapadat lidi se slovy, nesmí napadat jinak s rukama, neodmlouvat.*“ (G16) Zbylí respondenti o tomto pojmu povědomí neměli, vyjadřovali spíše své odhady: „*Něco s lidma, prostě nějaké chování.*“ (A21), „*Že třeba přemýšlí?*“ (H18), „*Že je na hlavu?*“ (I19). Zbylá část respondentů neměla ponětí o daném pojmu. Dané výsledky lze přisoudit věku, dosavadnímu vzdělání a získaným zkušenostem cílové skupiny daného zařízení. Pojem byl následně všem ujasněn a z rozhovorů vyplývá, že jeho charakteristiku většinou respondenti pochopili a také vyjmenovali konkrétní projevy tohoto chování u své věkové skupiny. Zajímavé je, že projevy, které uváděli jako nevhodné, špatné, často patří k jejich běžným způsobům chování ve svém volném čase mimo klub a na veřejnosti se takto projevují, popřípadě uváděli chování, které je jim velmi blízké z okruhu rodiny či přátel.

Kategorie 10. – Znalost pojmu – prevence

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Nevědomost, povědomí, informovanost, vědomí.	Znalost pojmu - prevence	Stav	Vědomí - nevědomí

Tabulka č. 21: Charakteristika kategorie Znalost pojmu - prevence

V průběhu rozhovoru byli respondenti dotazováni také na znalost pojmu prevence, který byl rovněž důležitý pro pokračování rozhovoru. Stejně jako u předchozího pojmu byl význam pojmu případně vysvětlen/ujasněn. Daný pojem je pro tuto cílovou skupinu bližší a je tedy vyšší četnost uživatelů, kteří pojem znají. Dva respondenti mají o pojmu alespoň částečné povědomí, tři uživatelé pojem dovedou v podstatě vydefinovat. Pět respondentů pojem nezná. Respondenti, kteří pojem znají, jej vydefinovali následovně: „Prevence je předcházení něčemu.“ (C27), „Prevence, že nás to poučí v něčem. Řeknou, co by se v situaci mělo, co by se nemělo a tak, že to vysvětlí.“ (H20) a „To je o tom, jak tady máte ty besedy, že se tam bavíte o sexu, o té šikaně.“ (J12). Respondentka, která měla povědomí, objasnila prevenci jako „nějaké výchovné opatření.“ (E16), jednomu respondentovi daný pojem „něco říká.“ (F16). Srovnáme-li výsledky s předchozím pojmem, lze zpozorovat vyšší četnost znalosti anebo alespoň povědomí o pojmu. Znalost pojmu, respektive neznalost, alespoň v daném výzkumu, koresponduje s věkem respondentů. Většina účastníků výzkumu, kromě jednoho, kteří pojem neznali či nedovedli definovat, je mladších 14 let. Je tedy pravděpodobné, že se prozatím s daným pojmem tolik neseťkali, v čemž vidíme možnost pro zdokonalení se a zapracování na osvojení si pojmu s pomocí pracovníků zařízení.

Kategorie 11. – Vliv klubu

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Osobní vliv: ovlivnění, neovlivnění, změna k lepšímu, pozitivní přínos, významný přínos, bez vlivu; společenský vliv: významný přínos, možný vliv, částečný přínos, přínos dle individuality, nevědomí, bez vlivu.	Vliv klubu	Intenzita	Nízká- vysoká

Tabulka č. 22: Charakteristika kategorie Vliv klubu

K zajímavému zjištění došlo při vyhodnocování otázek, které se soustředily na osobní a společenský vliv klubu. Domníváme se, že se jedná o otázky nejdůležitější pro výzkum. Z výsledků vyplývá, že respondenti si často neuvědomují vliv klubu na vlastní osobu a ve většině případů ho chápou spíše v negativním smyslu, tedy odpovídají většinou, že na ně klub žádný vliv nemá. V případě, kdy jsme s respondenty hovořili o významu klubu pro společnost, hodnotili jej naopak pozitivně a často si uvědomili, v čem má klub přínos. Došlo tedy k různému porozumění otázek, což nebylo záměrem. Ke stejnému chápání nedošlo ovšem u všech respondentů.

V případě uvědomění si vlivu, významu klubu na svou osobu došlo k takovýmto vyjádřením: „*Jo, působí podle mě. Ovlivňuje hodně uživatelů. Kdybych sem třeba nechodil, jako nedělal bych také velké blbosti, ale chodil bych po venku s partou a tak, a čím víc jsou tady, tak víc se zajímám o to učení a tak, že chcu něčeho dosáhnout, že nechcu být na sociálních dávkách a takové ty věci. Chci na sobě pracovat.*“ (A24, 30). Např. respondent Ctirad přiznal, že klub má vliv „*půl na půl, stejně si dělám většinou, co chci.*“ Uznává, že „*jsou to informace, ale někteří nad tím můžou mávnout rukou a říct si, vy mi můžete, víte co a dělat si svoje. (...) To je na každém.*“ (C12, 13) Jak dodává:

„Z určité části ano, ale z určité části ne. Prostě důležité je, aby všichni uživatelé chtěli. (...) Myslím si, že minimum lidí sem chodí, aby tady chodili na preventivky a tak dále. Většina uživatelů chodí, protože nemá kam jít, domů se jim nechce, protože by se nudili a protože tady se schází s kámošema.“ (C29) Nicméně je důležité podotknout, že i „pouhé“ trávení volného času může mít pozitivní účinky na své uživatele a to z toho důvodu, že netráví tento čas bezprizorně, nachází se v poměrně bezpečném prostředí a většinou tento čas tráví alespoň trochu rozvojově. Uživatelé si často neuvědomují, že jsou svědky a účastníky rozhovorů či různých her, které je nenápadně a hlavně nenásilně posunují dál a ovlivňují v jejich chování.

Respondentka Gabriela si uvědomuje vliv klubu na svou osobu v tom, že se u ní změnilo hodně věcí *„Že jsem konečně našla odvahu, že si teď najdu to ubytování, teďka tu práci jenom chci a to bude všechno.“* (G22) Na Ivana má klub vliv např. v tom, že *„pomáhá třeba s úkolama, když něco nechápu, tak mi někdo pomůže, vysvětlí mi to. Zlepšil jsem se.“* (I23,24) Jana si vliv klubu na svou osobu uvědomuje v pomoci s hledáním práce (J18). K významu klubu pro společnost se respondenti vyjadřovali takto: *„Má pro společnost velký význam. Když mají nějaký problém, tak sem zajdou a snažíte se to vyřešit.“* Tento respondent také přiznává, že mu klub dal příležitost *„pomáhat druhým, naslouchat“* a uznává význam klubu také v tom, že umožňuje trávit volný čas bezpečněji, než bezprizorně venku. *„Jako kdyby sem někdo nechodil, tak je venku, hulí trávu a tak, prostě dělá blbosti. Jo také blbosti většinou. Třeba by si chytl nějakou partu, která by ho naváděla a tak.“* (A15, 31, 33). Uživatel Ctirad si uvědomuje vliv pro společnost různý a to dle počasí, jak z ní jeho postřeh *„záleží na tom, jaké je počasí“* (C35) K pohledu společnosti na nízkoprahová zařízení se vyjadřuje takto: *„Tak můžeš to brát dvouma způsobama. Lidi si řeknou, že většina těch sígrů chodí do klubu a bůhví co tam dělají. Samozřejmě většina lidí ani neví, co takhle organizace má vlastně v palci a co dělá. Potom si to můžeš vzít z té druhé věci, že prostě přes zimu tady vidím nehorázně narváno, jaro, léto, když je tady pět lidí, tak to je moc. Takže záleží na tom, jaké je počasí. Ale tak myslím si, že na to má vliv.“* (C35) Respondentka Gabriela význam pro společnost spatřuje v tom, *„že tady budou moct lidi chodívat, že to využijou, že se tak trošku ještě změní v tom dobrým a nebudou v tom horším.“* (G23) Zajímavou odpovědí ve významu pro společnost je také např. odpověď Jany: *„v tom, aby se děcka nenudili, že zajdou pokecat do klubu, za kamarádama, že když nemají doma net, tak můžou zajít na Tulip a tak.“* (J20)

Kategorie 12. – Preventivní činnosti

Kód reprezentující kategorii	Kategorie	Vlastnosti	Dimenzionalizace
Vyjmenování, povědomí, představa.	Preventivní činnosti	Vnímání	Vědomí - nevědomí

Tabulka č. 23: Charakteristika kategorie Preventivní činnosti

Poslední kategorie vznikla z otázek týkajících se konkrétních činností na klubu. U respondentů bylo zjišťováno, zda a případně jaké činnosti považují na klubu za preventivní. Šest uživatelů dovedlo vyjmenovat konkrétní činnosti klubu za preventivní. Jejich vyjádření byla správná nebo alespoň velmi blízká skutečnosti, tzn., že jimi uvedené činnosti lze považovat za preventivní. Přestože odpovědi byly ne vždy přesné, lze z nich dospět k závěru, že mají uživatelé povědomí o preventivním působení klubu a dovedou nalézt tento význam i v činnostech, které nejsou primárně řazeny k preventivním. K dané oblasti se vyjadřovali takto: „*Preventivky, povídání s pracovníkama o problémech, jsou tady věci, na které se nemůžeš zeptat někoho venku.*“ (A26, 27), „*Třeba zákazem.*“ (B27), „*Snažíte se upozorňovat ostatní na sprosté chování a vulgární jednání k pracovníkům i násilné chování k ostatním uživatelům i pracovníkům.*“ (C31), „*Akce, preventivní besedy, pokec s pracovníky, ale jak s kým, záleží, kdo se s kým baví.*“ (F18,19), „*Čistota – ve městě i osobní, různé sexuální přednášky.*“ (H22), „*Videa.*“ (J16).

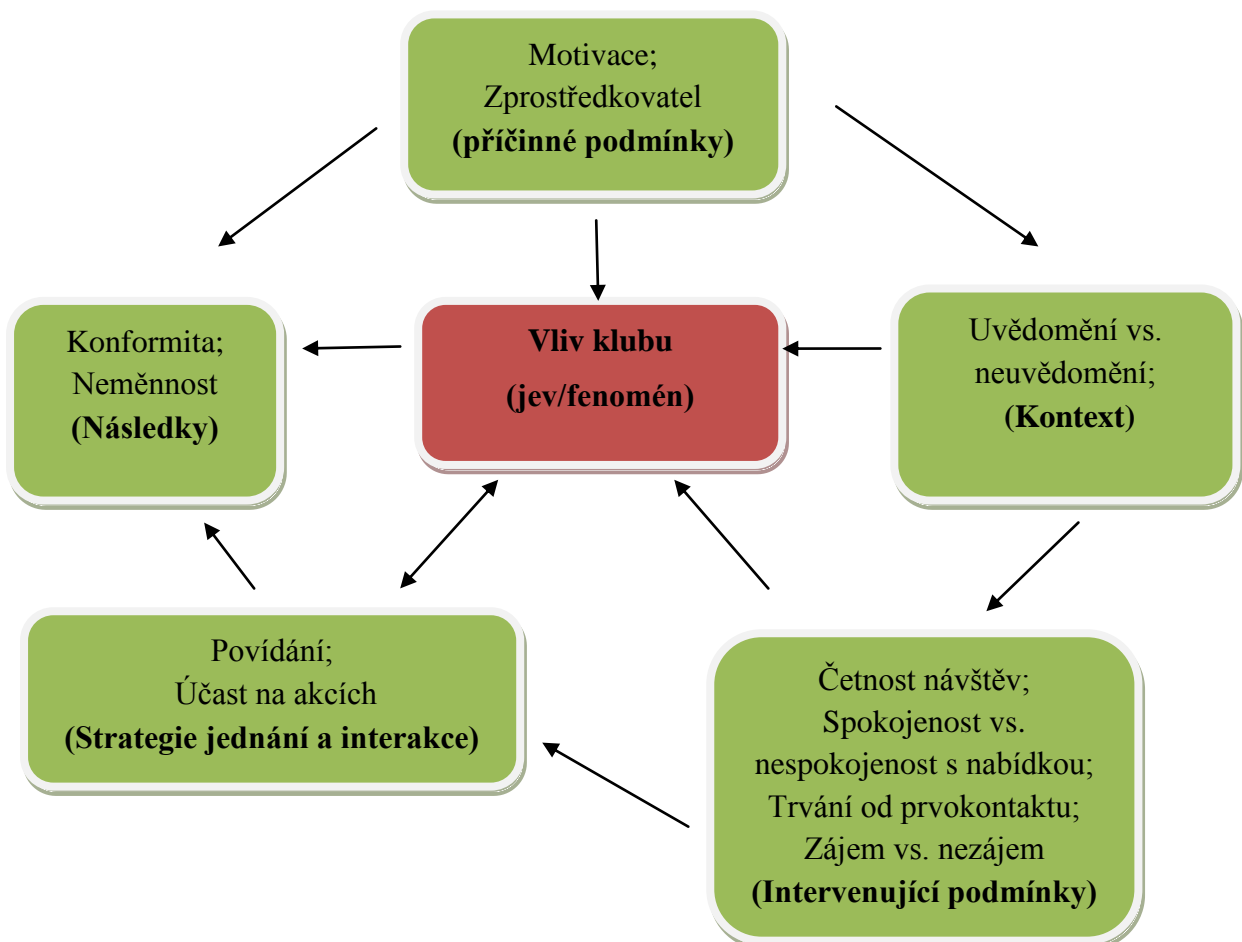
Jeden respondent nedovedl posoudit, jaké konkrétní činnosti klubu působí preventivně, uvedl tedy odpověď „*Tak jelikož tu nechodím často, tak nevím.*“ (E19), nicméně uznává vliv nízkoprahových zařízení v prevenci. U zbylých třech respondentů nebyla tato otázka položena a to zejména z toho důvodu, že v předchozích vyjádřeních uvedli, že celkově nepovažují klub za vlivný v prevenci.

Z vyjádření respondentů tedy vyplývá, že většina z nich, konkrétně sedm, si uvědomuje význam nízkoprahových zařízení a kromě jednoho dovedou vyjmenovat preventivní působení klubu.

Axiální kódování

Touto podkapitolou se dostáváme k druhé části analýzy, kterou je axiální kódování, jehož součástí je tvorba paradigmatického modelu. Model prakticky nastiňuje vztahy mezi jednotlivými kategoriemi. Strauss a Corbinová (1990, s. 71) uvádí, že v axiálním kódování dochází k bližšímu „určení kategorie (*jevu*), pomocí podmínek, které jej zapříčiňují, *kontextu* (jeho konkrétního souboru vlastností), v němž je zasazen, *strategií* jednání a interakce, pomocí kterých je zvládán, ovládán, vykonáván, a *následků* těchto strategií. Tyto blíže určující charakteristiky kategorie upřesňují, proto je nazýváme *subkategorie*. V podstatě jsou to také kategorie, ale protože je uvádíme do určitého vztahu k nějaké kategorii, přidáváme k nim předponu „sub“.“

Struktura paradigmatického modelu v našem výzkumu je následující:

(Obrázek č. 4: Schéma paradigmatického modelu, zdroj: Vlastní výzkum 2015)

Jev je ústřední myšlenka, událost, dění, na který se zaměřuje soubor jednání nebo interakcí, nebo k němuž má soubor jednání nějaký vztah. Identifikujeme jej kladením otázek typu: „Čeho se údaje týkají? O čem je vlastně toto jednání nebo interakce?“

(Strauss, Corbinová, 1990, s. 73) V případě tohoto výzkumu je jevem *Vliv klubu*. Je ústředním tématem, kolem nějž se sdružují všechny ostatní subkategorie, přičemž drží jednotlivé části schématu při sobě.

Příčinné podmínky odkazují na události či případy, které vedou k výskytu nebo vzniku jevu. Na příčinné podmínky někdy ukazují slova „*když, zatímco, od té doby, protože, kvůli, následkem*“. Jedná se o události, situace nebo případy, které jevu předcházejí. (Strauss, Corbinová, 1990, s. 73) Příčinnými podmínkami, které ovlivňují výskyt jevu, byly nalezeny v daném výzkumném šetření vlastnosti, kterými jsou *Motivace*, tj. důvod, který vede respondenty k návštěvám klubu a *Zprostředkovatel*, jenž ovlivnil respondenty k první návštěvě klubu. Z výsledků vyplývá, že hlavní motivací respondentů k návštěvám klubu je setkávání se. Nejvýznamnějšími zprostředkovateli v první návštěvě klubu byli nejčastěji uváděni kamarádi respondentů.

Kontextem se rozumí soubor konkrétních vlastností, které jevu náleží, tj. umístění události či případů tohoto jevu na dimenzionálních škálách. Je určitým souborem podmínek, za nichž jsou uplatňovány strategie jednání nebo interakce určené ke zvládnání nebo reagování na určitý jev. Při analýze rozhovorů byl shledán kontext v kategorii *Uvědomění vs. neuvědomění*, tedy zda si respondenti uvědomují vliv klubu na svou osobu či na ostatní uživatele. (Strauss, Corbinová, 1990, s. 74)

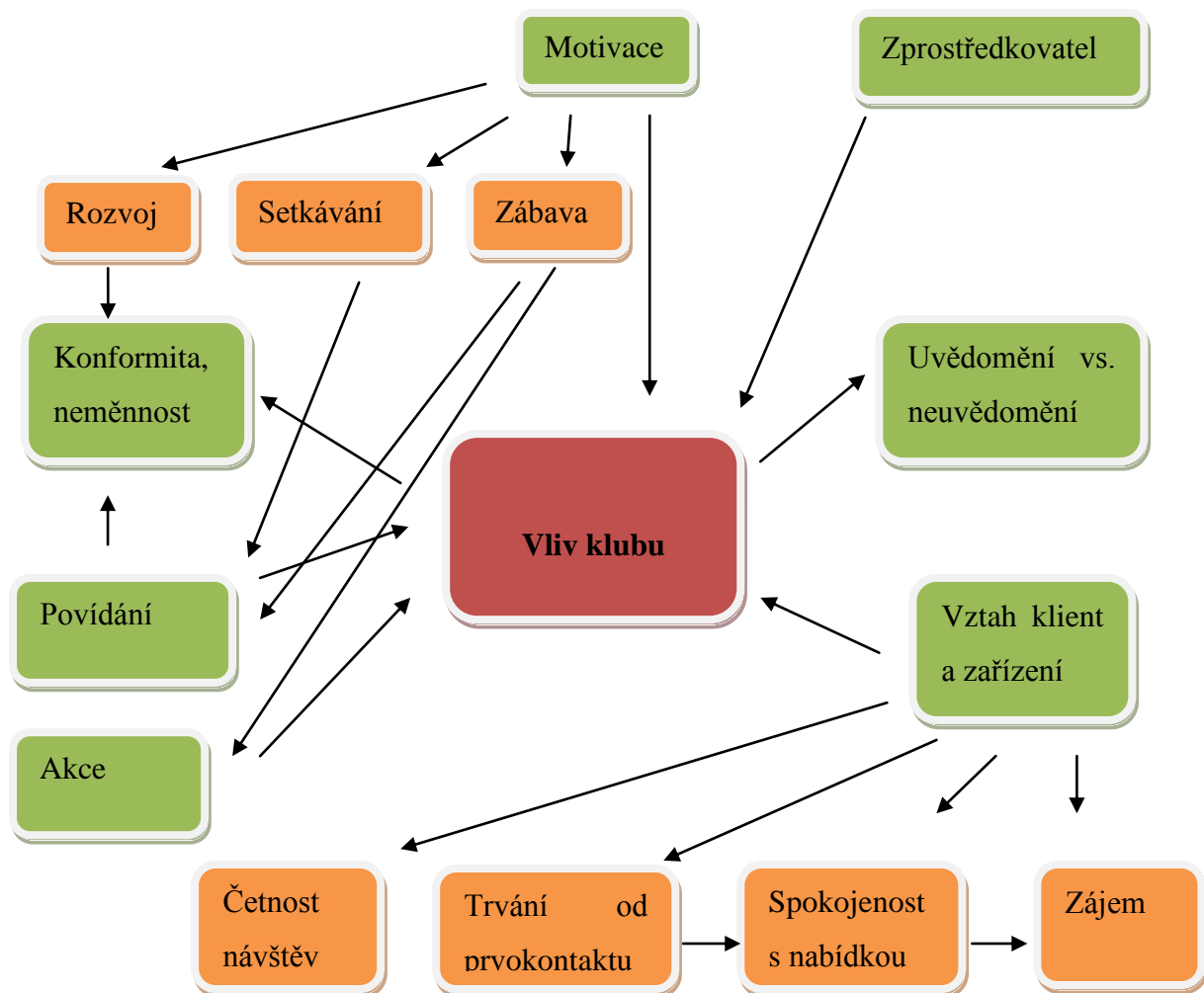
Intervenující podmínky si lze představit jako širší strukturní kontext jevu. Tyto podmínky usnadňují nebo naopak znesnadňují použití strategií jednání nebo interakce v určitém kontextu. Jedná se o široké a obecné podmínky, které ovlivňují strategie jednání nebo interakce. Podmínky zahrnují čas, prostor, kulturu, ekonomický status, stav techniky, zaměstnání, historii a individuální biografii. (Strauss, Corbinová, 1990, s. 75) Podmínky, které ovlivňují strategie jednání, byly ve výsledcích výzkumu spatřeny zejména vlastnosti *Četnost návštěv, Spokojenost vs. nespokojenost s nabídkou, Trvání od prvokontaktu a Zájem vs. nezájem*.

Strategie jednání nebo interakce mají určité vlastnosti. Jsou procesuální, tzn. jeho přirozenou vlastností je vývoj, jsou záměrné, zacílené, činěné z nějakého důvodu a je reakcí na jev nebo pokusem o jeho zvládnutí, proto se vyskytuje ve formě strategií a taktik. Účel tohoto jednání nebo interakce nemusí souviset se zkoumaným jevem, ale následky tohoto jednání mohou zkoumaný jev ovlivňovat. (Strauss, Corbinová, 1990, s. 76) Jako strategie jednání a interakce jsme z výsledků vydedukovali *Povídání a Účast na akcích*.

Následky jsou výsledkem jednání nebo interakce. Nebývají vždy předpověditelné nebo zamýšlené. Mohou být skutečné nebo potenciální, dochází k nim v současnosti či v budoucnosti. Jejich vystopování je pro zakotvenou teorii velmi důležité. Následky jednoho souboru jednání se mohou stát součástí podmínek, které následují v dalších krocích. Tzn., že to, co je nyní následkem se může posléze stát součástí podmínek dalšího jednání. (Strauss, Corbinová, 1990, s. 78) Jako následky byly analýzou zjištěny vlastnosti *Konformita*, tedy jednání v souladu s požadavky či normami společnosti. Byly shledány také následky nazvané *Neměnnost*, které představují stálost v chování současném.

Selektivní kódování

Následující kapitola je věnována poslední části analýzy, tedy selektivnímu kódování. Jedná se o nejtěžší část tvorby teorie. Příliš se neliší od axiálního kódování, pomocí nějž jsme si vytvořili základ pro třetí část kódování. Selektivním kódováním se rozumí „proces, kdy se vybere jedna centrální kategorie, která je pak systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie, u nichž je to třeba, se dále zdokonalují a rozvíjejí.“ (Strauss, Corbinová, 1990, s. 86) Kategorie, která je znázorněna červeně a je uprostřed schématu, je centrální. Po ní následují kategorie, které jsou k ní ve vztahu a jsou znázorněny zeleně. Oranžově jsou zobrazeny subkategorie spadající ke kategoriím zeleným, umístěným nad nimi. Níže uvedené schéma se opírá o data získaná v rámci provedeného výzkumu a znázorňuje vliv nízkoprahových zařízení pro děti a mládež.

(Obrázek č. 4: Schéma nové vygenerované teorie, zdroj: Vlastní výzkum 2015)

Analytická verze příběhu a zakotvení teorie

Hlavní příběh výzkumu pojednává o tom, jak vnímají uživatelé, tedy respondenti, vliv nízkoprahových zařízení, zda si jej uvědomují či ne. K zajímavému výsledku došlo při zkoumání uvědomění si vlivu těchto zařízení. Respondenti si často uvědomují vliv na ostatní osoby, na své kamarády, uvědomují si význam pro společnost, nicméně na sobě jej často vůbec nespátřují, případně vnímají otázku na vliv na sobě samém v negativním pojetí a rázně ho tedy odmítají. Došlo tedy k různému chápání stejné otázky. Avšak při správném pochopení otázky uživatelé přikládali pozitivní vliv nízkoprahových zařízení a uvědomovali si výsledky, kterých se jim, případně ostatním uživatelům, podařilo s pomocí klubu dosáhnout.

Informanti, kteří dané zařízení navštěvují primárně z důvodu rozvíjení se, si častěji uvědomují význam zařízení a mnohdy se nestávají pouhými pasivními účastníky klubu. Naopak se aktivněji zapojují do činností, které lze nazvat za *preventivní*, tedy jedná se o takové činnosti, které se snaží uživatele před něčím chránit, ovlivňují je, učí je jít správným směrem, rozvíjí je, čímž se u nich předchází nebo snižuje riziko vzniku sociálně patologických jevů. Klub je tak učí jednat v co největším souladu s normami společnosti.

Zda bude mít klub nějaký vliv na své uživatele, souvisí s několika faktory, které vplynuly z analýzy dat. My se je pokusíme nyní níže popsat a zakotvit. Jestliže klub v nějakém smyslu ovlivní své uživatele, závisí mj. na *Motivaci*. Je velmi důležité, z jakého důvodu respondenti klub navštěvují. U respondentů, kteří uvedli jako prioritní důvod návštěvy klubu potřebu rozvoje, je patrné, že si uvědomují přínos klubu pro jejich osobu. Poměrně vysoký přínos má také u respondentů, jejichž důvodem k návštěvě je setkávání se. Respondenti, kteří uvedli jako hlavní důvod pro návštěvu klubu zabavení se, si již takový přínos klubu neuvědomují. Z pozorování také vyplývá, že tyto uživatele je třeba více motivovat a zapojovat do rozvojových aktivit.

Z analýzy dat také vyplývá, že působení klubu ovlivňuje rovněž to, jaký je *Vztah mezi zařízením a klientem*, zejména subkategorie *Četnost návštěv* a *Trvání od prvokontaktu*. Respondenti, jejichž četnost návštěv je poměrně vysoká a pravidelná a jsou již dlouhodobými uživateli, častěji přikládají klubu význam než ti, kteří klub navštíví pouze čas od času anebo jej navštěvují pouze krátkodobě. Ovlivnění klubu souvisí také s tím, zda se uživatel, respondent účastní akcí, pořádaných klubem a zda se zapojuje do rozhovorů

s pracovníky. Není podstatné to, z čí strany rozhovor vychází, ale jestli uživatel vnímá obsah slov a uvědomuje si to, co mu pracovník chce říci, doporučit.

6 SHRUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

Na základě výzkumného problému jsme si, jak bylo uvedeno již výše, vydefinovali hlavní výzkumnou otázku „*Má činnost nízkoprahových zařízení vliv na své uživatele v prevenci sociálně patologických jevů?*“ Následně na to jsme formulovali také několik dílčích výzkumných otázek, od nichž se poté odvíjely konkrétní otázky v rozhovoru. „*Považují uživatelé služby nízkoprahového zařízení za preventivní? Uvědomují si uživatelé vliv nízkoprahových zařízení na svou osobu? Uvědomují si uživatelé význam nízkoprahových zařízení pro společnost?*“

Z analýzy rozhovorů a z dlouhodobého pozorování vyplývají odpovědi na výše položené otázky, které budou nyní interpretovány. Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež mají nepochybně vliv na své uživatele a jsou významné taktéž pro společnost. Tento vliv si uvědomují také uživatelé, s nimiž proběhly polostrukturované rozhovory. K zajímavým výsledkům došlo při zkoumání vlivu zařízení, z nichž vyplývá různé chápání tohoto vlivu. Při zkoumání působení na vlastní osobu si jej větší část respondentů uvědomuje, nicméně čtyři respondenti z deseti své ovlivnění ze strany zařízení zamítli. Respondenti, jež vliv zamítli, chápali otázku odlišně než zbylá část respondentů a otázky na vliv klubu pojali v negativním smyslu. K odlišným výsledkům, než při rozboru této vlastnosti naopak došlo v případě zkoumání vlivu na ostatní uživatele dané sociální služby. Z analýzy rozhovorů vyplývá, že respondenti přikládají význam zařízení pro ostatní uživatele i pro společnost, konkrétně se takto vyjádřilo osm uživatelů z deseti. To, zda si respondenti uvědomují konkrétní význam zařízení pro společnost, souvisí s věkem a mentální úrovní respondentů. Za dobré výsledky považujeme fakt, že respondenti mají poměrně dobré znalosti o tom, které služby mají preventivní vliv na své uživatele, i když nejsou všechny tyto činnosti zařízením primárně nazývány jako preventivní.

6.1 Doporučení pro praxi

Z důvodu zvýšení přínosu diplomové práce pro společnost bude nyní z analýzy a interpretace dat formulováno několik doporučení pro praxi, jež by mohla být přínosná a využitelná zejména pro pracovníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež. Například z výsledků výzkumu vyplývá, že mezi nejvýznamnější zprostředkovatele, tedy

ty, kteří ovlivní první kontakt uživatele s klubem, patří na předních místech zejména kamarádi a rodina. V těchto vztazích lze tedy spatřit největší význam při vyhledávání potenciálních uživatelů služby a lze se na ně nejvíce zaměřit. K těmto osobám mají uživatelé nejbližší vztah a tedy i důvěru v jejich doporučení. V praxi je nejvhodnější, což se analýzou rozhovorů potvrdilo, když mohou být noví uživatelé do zařízení k prvním návštěvám doprovázeni těmi, kteří již zařízení znají a mají s ním zkušenost. To přispívá k jednoduššímu navázání vztahu a rychlejšímu seznámení nejen s pracovníky, ale celkově pojetím sociální služby.

Nejčtenějším důvodem pro návštěvu klubu, který vyplývá z analýzy dat, patří zejména setkávání se a to jak s pracovníky, tak s ostatními uživateli. Pro správné a smysluplné využívání klubu má tedy významný vliv zastoupení konkrétních osob. To potvrzuje také pozorování, které poukázalo na to, že zda uživatelé setrvají v klubu a pro jaké účely klub v daný okamžik využijí, má vliv aktuální obsazení a atmosféra v zařízení, což by se dalo nazvat jako příznivé klima klubu. Je proto příhodné udržovat pozitivní podmínky a zajistit tak bezpečné předpoklady k využívání klubu cílovými uživateli, s nimiž poté bude možno pracovat v té oblasti, která je pro dané uživatele nejvhodnější a nejaktuálnější.

K zajímavým výsledkům došlo rovněž při zkoumání způsobu trávení volného času. Většina respondentů uvedla, že volný čas tráví aktivně. Toto zjištění lze využít zejména při plánování pravidelných programů jednotlivých zařízení tohoto typu a to konkrétně zapojením většího množství především sportovních aktivit, které tyto respondenty, jak sami uvedli, nejvíce baví. To potvrzují také výroky odkazující na spokojenost se službou, kdy dvakrát respondenti uvedli, že k maximální spokojenosti jim chybí posilovna a boxovací pytel. S těmito výroky korespondují rovněž některá vyjádření uživatelů, která neproběhla po dobu výzkumu, a nejsou tedy zařazena v analýze výše uvedených dat. Z analýzy rozhovorů a z pozorování lze potvrdit, že nejoblíbenější činnosti a také akce s největší účastí na klubu bývají ty, které jsou zaměřené na sport, ale také na vaření, které bylo rovněž zmíněno v proběhnutém rozhovoru.

K nepříliš pozitivním výsledkům naopak došlo v oblasti znalosti pojmů, které souvisí s významem této sociální služby. Uživatelé tyto pojmy většinou nedovedou definovat, mají o nich případně pouze představy. Považujeme tedy za vhodné získání základních vědomostí přizpůsobených věku a mentálním schopnostem.

ZÁVĚR

Záměrem diplomové práce bylo zmapovat informace týkající se nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice a také problematiku sociálně patologických jevů souvisejících s cílovou skupinou uživatelů těchto zařízení. Důvodem pro výběr daného tématu byl ten, že pracuji jako sociální pracovníce, tedy, ačkoli tato profese není takto prozatím pojmenována, jako sociální pedagog v nízkoprahovém zařízení pro děti a mládež TULiP, kterému se věnuje zejména poslední kapitola teoretické části práce a také výzkumná část této diplomové práce. Jak bylo uvedeno již na začátku naší diplomové práce, tato činnost s konkrétní cílovou skupinou mne velmi baví a vidím ji jako užitečnou. To nic nezměnilo ani po zpracování těchto textů a po provedení výzkumu. Naopak tato nelehká a dlouhodobá práce nejen na teoretické, ale zejména na praktické části, která proběhla formou rozhovorů s uživateli, mne utvrdila ve smysluplnosti fungování takovýchto typů sociálních služeb.

Cílem teoretické části bylo popsat nízkoprahová zařízení, jejich podobu, poslání, historii a legislativní vymezení. Dále jsme si kladli za cíl shrnout informace o problematice sociálně patologických jevů. Tento úkol považujeme za splněný. Přestože považujeme rozměr práce za rozsáhlý, není vyčerpávající a jistě si čtenář uvědomí, že mu zde něco chybí, co by zde uvedl. To jsme ovšem nepovažovali již za vhodné vzhledem k aktuální rozsáhlosti dokumentu. V teoretické části jsme si také kladli za cíl charakterizovat vztah tématu k sociální pedagogice, o což jsme se pokusili zejména v první kapitole. V ní jsme se také pokusili o zmapování dostupnosti odborné literatury české, zahraniční a cizojazyčné vztahující se k tématu diplomové práce. Cílem praktické části bylo formou kvalitativního výzkumu, zjistit, zda působí tato zařízení preventivně v oblasti sociálně patologických jevů, zda zařízení své uživatele pozitivně ovlivňuje a zda si uživatelé uvědomují vliv těchto zařízení na svou osobu. Záměrem výzkumné části bylo popsat průběh tvorby zakotvené teorie, která byla pro tuto diplomovou práci využita. Ta proběhla na třech úrovních analýzy, konkrétně kódováním otevřeným, axiálním a selektivním. Z interpretace výsledků výzkumu byla následně stanovena doporučení pro praxi.

Doufáme, že samotný obsah práce a čas strávený na něm bude alespoň v něčem přínosný nejen čtenářům, ale také autorovi práce a rovněž nízkoprahovému zařízení, ve kterém výzkum proběhl a pomůže alespoň v uvědomění si smyslu těchto zařízení, které nepochybně mají, což potvrdil také výzkum.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura česká, zahraniční a cizojazyčná

- [1]. BAKOŠOVÁ, Zlatica, 1994. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-0817-X.
- [2]. BARTOŇOVÁ, Marina, Pavel KADLEČÍK a Juraj ŠANDOR, 2005. *Nízkoprahové programy pre deti a mládež: Úvod do problematiky*. Bratislava: alfaPrint. ISBN 80-969348-0-5.
- [3]. BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH, 2000. *Sociální práce na ulici: Streetwork*. Brno: Doplněk. ISBN 80-723-9048-1.
- [4]. BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH, 2003. *Slabikář sociální práce na ulici: Supervize, streetwork, financování*. Brno: Doplněk. ISBN 80-723-9148-8.
- [5]. ČÁMSKÝ, Pavel, Dagmar KRUTILOVÁ a Jan SEMBDNER, 2011. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7.
- [6]. ČECHLOVSKÝ, Jan a Jindřich RACEK, 2007. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 303-306. ISBN neuvedeno.
- [7]. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4727-813.
- [8]. GAVORA, Peter, 2007. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.
- [9]. *Good Practice: Czech and foreigner experience from low barriers and easy contact services*, 2011. Praha: Česká asociace streetwork. ISBN 978-80-90569-1-6.
- [10]. GULOVÁ, Lenka, 2011. *Sociální práce pro pedagogické obory*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3379-1.
- [11]. HAICL, Martin a Veronika HAICLOVÁ, 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, s. 21-34. ISBN 978-80-904668-1-4.
- [12]. HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2009. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-807-3675-691.
- [13]. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, 2008. Druhé, aktual. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.
- [14]. HERZOG, Aleš a Jindřich RACEK, 2007. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 319-330. ISBN neuvedeno.
- [15]. HERZOG, Aleš, Jiří STANIČEK a Jan SYROVÝ, 2007. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 87-93. ISBN neuvedeno.
- [16]. HERZOG, Aleš, Jan SYROVÝ a Martina ZIMMERMANNOVÁ, 2008. *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*. Praha. ISBN neuvedeno.

- [17]. HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8927-5.
- [18]. HORECKÝ, Jiří, 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, s. 105-112. ISBN 978-80-904668-1-4.
- [19]. HORECKÝ, Jiří a Andrea TAJANOVSKÁ, 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky, s. 13-20. ISBN 978-80-904668-1-4.
- [20]. CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [21]. JANEBOVÁ, Radka, 2007. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 75-84. ISBN neuvedeno.
- [22]. JEDLIČKA, Richard a Petr KLÍMA, 2007. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 11-21. ISBN neuvedeno.
- [23]. KAJANOVÁ, Alena, 2009. *Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s. 90-98. ISBN 9788073941819.
- [24]. KAPLÁNEK, Michal a Michael MARTINEK, 2008. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, s. 78-91. ISBN 978-80-904137-2-6.
- [25]. KLATEZKI, Thomas, Jochen RÖSSLER a Hagen WINTER, 2007. *Kontaktní práce: antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 29-36. ISBN neuvedeno.
- [26]. KLÍMA, Petr, Jindřich RACEK a Michal ZAHRADNÍK, 2010. *Kontaktní práce 2010: Antologie textů české asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork. ISBN 978-80-86728-42-1.
- [27]. KLOSE, Andreas a Stefan WERNER, 1997. *Streetwork und Mobile Jugendarbeit in Europa: Europäische Streetwork-Explorationsstudie*. Münster: Votum. ISBN 978-3-531-17652-9.
- [28]. KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-807-3673-833.
- [29]. KUNÁK, Stanislav, 2007. *Vybrané možnosti primárnej prevencie vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: Iris. ISBN 978-808-9256-105.
- [30]. LOUČKOVÁ, Ivana, 2010. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-86429-79-3.
- [31]. MATOUŠEK, Oldřich, 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-473-7.
- [32]. MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2003a. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.

- [33]. MATOUŠEK, Oldřich, 2003b. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8549-0.
- [34]. *Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: aktualizovaná verze k 1. 1. 2009*, 2008. 2., aktualiz. vyd. Praha: Bomton Agency. ISBN 978-809-0425-903.
- [35]. MILTNER, Wolfgang, 1982. *Street Work im Arbeiterviertel: eine Praxisstudie zur Jugendberatung*. Mnichov: Luchterhand. ISBN neuvedeno.
- [36]. NEJEDLÝ, Jan, 2014. *Co letí u dětí: Abeceda trendů, fenoménů a mód dnešní mládeže*. Rodina a škola: Časopis pro všechny rodiče a učitele. LXI, č. 9, s. 10-13.
- [37]. NEŠPOR, Karel, 2001. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-515-6.
- [38]. *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež*, 2008. Praha: Česká asociace streetwork. ISBN neuvedeno.
- [39]. PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3470-5.
- [40]. PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2001. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8579-2.
- [41]. PRŮŠA, Ladislav, 2007. *Ekonomie sociálních služeb*. 2., aktualizované a rozšířené vyd. Praha: ASPI. ISBN 978-807-3572-556.
- [42]. REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3006-6.
- [43]. ROBERTSON, Sue, 2005. *Youth clubs: Association, participation, friendship and fun*. Dorset: RHP. ISBN 978-1903855386.
- [44]. ROSENBAUM, Marsha, 2007. *Safety First: A Reality-Based Approach to Teens and Drugs*. United States of America: Drug Policy Alliance. ISBN neuvedeno.
- [45]. SCHNEIDEROVÁ, Anna, 2008. *Základy poradenství: učební text pro distanční studium*. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-807-3685-232.
- [46]. SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4740-423.
- [47]. *Sociální pedagogika: Studijní materiál vytvořený v rámci projektu K naplnění předpokladů pro výkon činnosti v sociálních službách*, 2010. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN neuvedeno.
- [48]. SPECHT, Wolfgang, 1979. *Jugendkriminalität und mobile Jugendarbeit*. Darmstadt: Herman Luchterhand Verlag. ISBN neuvedeno.
- [49]. STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky zakotvené teorie*. Boskovice: Nakladatelství Albert. ISBN 80-85834-60-X.
- [50]. ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.
- [51]. TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.

- [52]. WOLFER, Dieter, 2012. Streetwork. *Sozial extra*. Roč. 36, č. 5, s. 22-22. DOI: 10.1007.
- [53]. WURR, Rüdiger a Irene DITRICH, 2000. *Straßensozialarbeit und Jugendgewalt: Erfahrungen und Schlußfolgerungen aus Modellprojekten in Schleswig-Holstein*. 2. Aufl. Kiel: Agimos-Verl. ISBN 978-393-1903-107.
- [54]. YOUNG, Kerry, 1999. *The Art of YouthWork*. Dorset: RHP. ISBN 978-1898924494.
- [55]. ZIMMERMANNOVÁ, Martina, 2007. *Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork*. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork, s. 299-302. ISBN neuvedeno.

Internetové zdroje:

- [56]. Case management v sociálních službách. *Agentura pro sociální začleňování* [online]. © 2014 [cit. 2014-12-07]. Dostupné z: <http://www.socialni-zaclenovani.cz/case-management-v-socialnich-sluzbach>
- [57]. *Česká asociace streetwork: Oborový portál o nízkoprahových sociálních službách a zařízeních* [online]. ©2006 [cit. 2015-02-26]. Dostupné z: www.streetwork.cz
- [58]. Dítě v ohrožení: první pomoc pro pedagogy a vychovatele. *E-bezpečí: Vědecko-výzkumná síť pro rizika elektronické komunikace* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého, © 2013 [cit. 2014-12-22]. Dostupné z: www.esynergie.upol.cz/ditevohrozeni
- [59]. Sexuálně-rizikové chování. *Pražské centrum primární prevence: portál primární prevence rizikového chování v Praze* [online]. © 2013 [cit. 2014-12-27]. Dostupné z: <http://www.prevence-praha.cz/sexualne-rizikove-chovani>
- [60]. Sociální služby: Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež. In: *Ministerstvo práce a sociálních věcí: Registr poskytovatelů sociálních služeb* [online]. © 2014 [cit. 2015-01-01]. Dostupné z: http://iregistr.mpsv.cz/socreg/hledani_sluzby.do?SUBSESSION_ID=1420131374570_1&zak=&zaok=&sd=n%C3%ADzkoprahov%C3%A1+za%C5%99%C3%ADzen%C3%AD+pro+d%C4%9Bti+a+ml%C3%A1de%C5%BE
- [61]. Sociální služby. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/18661>

Zákony:

- [62]. ČESKO, 2006a. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257. Dostupný také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=108~2F2006&part=&name=&rpp=15#seznam>
- [63]. ČESKO, 2006a. Zákon č. 108 ze dne 14. března 2006 o sociálních službách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 37, s. 1257. Dostupný také z: <http://portal.gov.cz/app/zakony/zakon.jsp?page=0&fulltext=&nr=108~2F2006&part=&name=&rpp=15#seznam>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Ad.	A dále
Apod.	A podobně
APSS	Asociace poskytovatelů sociálních služeb
Atd.	A tak dále
Atp.	A tak podobně
CPA	Chicago area Project
Č.	Číslo
ČAS	Česká asociace streetwork
ČR	Česká republika
IP	Individuální plán
MOBI	Mobilní sociální práce s dětmi a mládeží
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR
MV	Ministerstvo vnitra ČR
MZ	Ministerstvo zdravotnictví ČR
Např.	Například
NZDM	Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež
NC	Nízkoprahové centrum
PC	Osobní počítač (Personal Computer)
PS NZDM	Pracovní skupina nízkoprahových zařízení pro děti a mládež Zlínského kraje
ZK	kraje
SQ	Standardy kvality sociálních služeb
SW	Streetwork
Tj.	To je
USA	Spojené státy americké

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Logo PS NZDM ZK

Obr. č. 2: Logo NZDM TULiP

Obr. č. 3: Schéma – Časová osa docházení klienta do NZDM

Obr. č. 4: Schéma paradigmatického modelu

SEZNAM TABULEK

- Tab. č. 1: Analýza rozhovoru Adam
- Tab. č. 2: Analýza rozhovoru Bedřich
- Tab. č. 3: Analýza rozhovoru Ctirad
- Tab. č. 4: Analýza rozhovoru David
- Tab. č. 5: Analýza rozhovoru Eva
- Tab. č. 6: Analýza rozhovoru František
- Tab. č. 7: Analýza rozhovoru Gabriela
- Tab. č. 8: Analýza rozhovoru Helena
- Tab. č. 9: Analýza rozhovoru Ivan
- Tab. č. 10: Analýza rozhovoru Jana
- Tab. č. 11: Vzniklé kódy
- Tab. č. 12: Charakteristika kategorie Trvání
- Tab. č. 13: Charakteristika kategorie Zprostředkovatel
- Tab. č. 14: Charakteristika kategorie Četnost návštěv
- Tab. č. 15: Charakteristika kategorie Motivace
- Tab. č. 16: Charakteristika kategorie Volný čas
- Tab. č. 17: Charakteristika kategorie Volný čas - dříve
- Tab. č. 18: Charakteristika kategorie Změna - budoucnost
- Tab. č. 19: Charakteristika kategorie Spokojenost s nabídkou
- Tab. č. 20: Charakteristika kategorie Znalost pojmu – patologické chování
- Tab. č. 21: Charakteristika kategorie Znalost pojmu - prevence
- Tab. č. 22: Charakteristika kategorie Vliv klubu
- Tab. č. 23: Charakteristika kategorie Preventivní činnosti

SEZNAM PŘÍLOH

PI: Rešerše

PII: Slovník pojmů

PIII: Seznam otázek k rozhovoru

PIV: Přepis rozhovorů

PV: Seznam nízkoprahových zařízení pro děti a mládež v České republice

PŘÍLOHA P I: REŠERŠE

BAKOŠOVÁ, Zlatica, 1994. *Sociálna pedagogika*. Bratislava: Univerzita Komenského. ISBN 80-223-0817-X.

Autorka se v dané publikaci zabývá vybranými problémy sociální pedagogiky, nastiňuje vývoj tohoto oboru, vnímání oboru v různých zemích a dále se zabývá konkrétními sociálně pedagogickými problémy a ukazateli, např. rodinou, školou, prostředím apod. Jedná se o vysokoškolská skripta, která velmi přehledně vysvětlují danou problematiku. Pro diplomovou práci byla tato skripta nejprůnosnější zejména při zmapování historického vývoje sociální pedagogiky a taktéž při zkoumání vztahu sociální pedagogiky k nízkoprahovým zařízením pro děti a mládež.

BARTOŇOVÁ, Marína, Pavel KADLEČÍK a Juraj ŠANDOR, 2005. *Nízkoprahové programy pre deti a mládež: Úvod do problematiky*. Bratislava: alfaPrint. ISBN 80-969348-0-5.

Cílem publikace bylo shrnout základní informace o nízkoprahových programech pro děti a mládež (dále NPDM), které by korespondovaly se specifiky slovenského prostředí. Kniha je dle autorů určena začínajícím pracovníkům v nízkoprahových programech, dobrovolníkům a studentům pomáhajících profesí. Skládá se ze dvou tematických celků, první část je zaměřena na přiblížení a představení problematiky NPDM. Autoři se v publikaci věnují cílovým skupinám, základním kritériím nízkoprahovosti, službám, které NPDM poskytují. Druhá část je zaměřena na základní oblasti organizačního rozvoje, jakým je fundraising, týmová spolupráce a Public Relations. Při tvorbě publikace autoři vycházeli ze zkušeností a odborných textů českých kolegů z České asociace streetwork a z vlastních zkušeností s prvními NPDM.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH, 2000. *Sociální práce na ulici: Streetwork*. Brno: Doplněk. ISBN 80-723-9048-1.

Kniha, která je součástí edice *Co? Jak? Proč?*, je určena tzv. streetworkerům, tedy lidem, kteří mezi krizovými sociálními skupinami pracují přímo v jejich vlastním prostředí. První kapitola dává nahlédnout do úvodu problematiky streetworku, poskytuje definice, historii streetworku u nás i ve světě, dále podává terminologii této metody práce, popisuje formy práce a činnosti aj. Kniha se zabývá mimo jiné také drogovou problematikou, která byla

jedním z hlavních důvodů pro vznik dané publikace. Popisuje drogovou scénu v ČR, charakterizuje taktéž zařízení pro drogově závislé a specifikuje práci v oblasti drogových závislostí.

BEDNÁŘOVÁ, Zdena a Lubomír PELECH, 2003. *Slabikář sociální práce na ulici: Supervize, streetwork, financování*. Brno: Doplněk. ISBN 80-723-9148-8.

Kniha, která je součástí edice Co? Jak? Proč?, navazuje na výše zmíněnou publikaci s názvem Sociální práce na ulici, přičemž druhé vydání se více zaměřuje na témata supervize, streetwork a financování. Jedná se o zobecnění praktických každodenních zkušeností autorů s problematikou projektů, financování sociální práce, supervizí a práce s konkrétními pracovními týmy různých organizací nebo jednotlivými pracovníky. Tato navazující publikace vznikla díky úspěchu právě výše zmíněné knihy. Cílem je, stejně jako u té první, vyvolat zájem o dané téma a popsat celkově problematiku nízkoprahově orientovaných služeb, zejména sociální práci na ulici.

ČÁMSKÝ, Pavel, Dagmar KRUTILOVÁ a Jan SEMBDNER, 2011. *Sociální služby v ČR v teorii a praxi*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0027-7.

Autoři publikace v dané knize na základě své několikaleté praxe v oblasti sociálních služeb usilují o zprostředkování svých dlouholetých zkušeností a znalostí všem, kdo sociální služby poskytují, působí či budou působit v oblasti sociální péče v ČR. Kniha je určena nejen poskytovatelům, ale také adresátům těchto služeb. Publikace mapuje nejnovější vývoj v dané oblasti, včetně příslušné legislativy. Část knihy je zaměřena rovněž na rady a doporučení při tvorbě a zavádění standardů kvality sociálních služeb, kterou mohou pomoci ve zdokonalení jejich práce, a jež mohou pomoci před inspekcí kvality.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA, 2009. *Sociální patologie: Analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4727-813.

Autoři publikací reagují na zvýšený výskyt jevů, které jsou společností většinou hodnoceny jako nežádoucí či dokonce jako nepřijatelné. Tyto jevy ohrožují společenský vývoj jak z hlediska morálky, tak mravnosti. Kniha vznikla díky intenzivnímu zájmu odborné, ale i laické veřejnosti o informace, které by objasnily příčiny zmíněných jevů a zejména pak možnosti jejich řešení. Kniha seznamuje studenty psychologie, sociologie, pedagogických oborů a odbornou veřejnost s vybranými sociálně deviantními jevy. Autoři věnují pozornost zejména jevům, jež mají vyšší stupeň nebezpečnosti. V knize se zabývají

obecnými okruhy sociální patologie a deviace, vymezením základních pojmů. Zabývají se také zdroji a faktory, které jsou považovány za příčiny rozvoje společensky negativních jevů. V knize jsou rozebrána společensky závažná témata, jako například kriminální chování, problematika závislostí, impulzivní a návykové poruchy, problémy spojené s nevhodným působením rodiny, otázky agresivity, násilí, suicidiálního jednání atd.

GAVORA, Peter, 2007. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.

Publikace slouží jako metodologická příručka. Popisuje hlavní činnosti, které má výzkumník poznat a to vymezení výzkumného problému, informační přípravu výzkumu, formulaci hypotéz, výběr zkoumaných osob, používání výzkumných metod a vyhodnocování získaných údajů. Autor, kterým je významný slovenský pedagog a odborný metodolog doc. Peter Gavora, se v publikaci věnuje kvantitativně i kvalitativně orientovanému výzkumu. Velkou výhodou dané knihy je ta, že je konstruována jako učebnice a poskytuje tedy instruktivní postupy.

***Good Practice: Czech and foreigner experience from low barriers and easy contact services*, 2011. Praha: Česká asociace streetwork. ISBN 978-80-90569-1-6.**

Knihy volně navazují na předchozí publikace České asociace streetwork, které se shodně nazývaly Kontaktní práce s rokem, ve kterém byly vydány, přičemž tato nejnovější je psána v anglickém jazyce. Cílem autorů bylo zvolit jiný formát, jímž chtěli zachytit obraz oboru nízkoprahových a terénních sociálních služeb. Publikace poskytuje inspiraci pro další rozvoj a profesionalizaci sociální práce. Účelem knihy je sdílení dobré praxe tak, aby byla zvýšena kvalita a efektivita poskytovaných služeb, které procházejí neustálým vývojem a dle autorů jsou konfrontovány s potřebou měření jejich kvality a efektivity. Autoři, kteří se podíleli na psaní publikace, zkoumali oblast tohoto druhu práce v zahraničí a své poznatky shrnuli právě v publikaci *Good Practice*. Obsahem jsou příklady dobré praxe ve službách na Slovensku, v Belgii, Nizozemsku a Polsku. Publikace je zaměřena dále na motivační systém, na práci se staršími klienty na klubu, zabývá se Facebookem a jeho využitím v NZDM, nabízí náhled na metodiky a postupy při pořádání akcí klienty apod.

GULOVÁ, Lenka, 2011. *Sociální práce pro pedagogické obory*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3379-1.

Smyslem publikace je přiblížit studentům pedagogických oborů disciplínu sociální práce, která může budoucím pedagogům odhalit mechanismy a strategie tohoto pomáhajícího oboru. Pedagogičtí pracovníci se v rámci své práce setkávají se složitými sociálními situacemi žáků a jejich rodin a právě studium témat sociální práce a spolupráce se sociálními pracovníky nabízí vhled do těchto situací a zefektivňuje jejich řešení. Teorii sociální práce doplňuje publikace výzkumným šetřením mezi odborníky, kteří se v dané oblasti dlouhodobě angažují. Čtenáři je umožněno nahlédnout prostřednictvím výzkumné analýzy do náročné profese, jež v současnosti zažívá velký rozmach.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2009. *Psychologický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-807-3675-691.

Psychologický slovník mapuje a podává vysvětlení k velkému množství pojmů z oblasti psychologie a příbuzných sociálních věd. Autoři usilují o důslednou provázanost hesel, začleňují pojmy do dalších souvislostí. Kladou důraz na srozumitelné a přístupné vysvětlení pojmů. Slovník je užitečně doplněn přehledem světových i českých psychologů. Jedná se o druhé, rozšířené a zcela přepracované vydání. Slovník je určen nejen studentům, psychologům, pedagogům, ale i širší veřejnosti.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: Základní teorie, metody a aplikace*, 2008. Druhé, aktual. vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.

Kniha tvoří jakousi příručku, která poukazuje na to, z jakých zdrojů vycházejí metody kvalitativního výzkumu. Představuje hlavní výzkumné plány užívané v této oblasti. Popisuje kvalitativní metody sběru dat, jejich kódování, vyhodnocování a interpretace. Kniha je rozdělena do celkem čtrnácti kapitol, přičemž první se věnuje základům metodologie vědy, druhá kapitola je zaměřena na kvantitativní, kvalitativní a smíšený výzkum, následující část pojednává o vývoji kvalitativního výzkumu, dále o školách a teoriích. Pro účely této práce je významná zejména kapitola čtvrtá, která podává informace o základních přístupech kvalitativního výzkumu. Významné jsou také následující kapitoly, které shrnují informace důležité pro vyhodnocování a analýzu dat získaných během výzkumného šetření. Kniha poskytuje návodné texty, které jsou vhodné zejména začínajícím výzkumníkům.

HOFBAUER, Břetislav, 2004. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8927-5.

Jak vypovídá již název, předmětem zájmu dané publikace je volný čas dětí a mládeže. Volný čas představuje příležitost pro osobnostní a sociální rozvoj dětí a mládeže, ale na druhou stranu v sobě skrývá nemalá rizika. První část publikace popisuje, jak se rozsah a podmínky využívání volného času dětmi a mládeží vyvíjeli v minulosti. Vymezuje hlavní rysy využívání volného času mladými jedinci ve světě i u nás a charakterizuje trendy, jež pravděpodobně ovlivní tuto oblast v blízké budoucnosti. Druhá část se zabývá podmínkami, které pro volný čas vytváří nebo může vytvářet rodina, škola, sdružení dětí a mládeže, různé typy specializovaných zařízení, obce. Publikace je doplněna řadou údajů a příkladů od nás i ze zahraničí. Autorem publikace je PhDr. Břetislav Hofbauer, jež se dlouhodobě zabývá jak teoreticky, tak i prakticky pedagogikou volného času. O tomto tématu publikoval u nás i v zahraničí. Je členem předsednictva Evropské asociace zařízení volného času dětí a mládeže (EAICY) a řídí její sekretariát. Kniha je určena studentům oborů sociální pedagogika a sociální práce, pedagogika volného času a oboru vychovatelství. Uvítají ji taktéž pracovníci zařízení pro volný čas, vedoucí zájmových organizací mládeže, pracovníci škol všech typů a ti, kdo se v rámci státní správy a samosprávy zabývají sociální prevencí, dětmi a mládeží.

CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-1369-4.

Publikace *Metody pedagogického výzkumu* podává základy kvantitativně orientovaného výzkumu v pedagogice, přičemž předkládá výhody i nevýhody toho přístupu. Pozornost věnuje informačním zdrojům pedagogického výzkumu. Kniha je velmi dobrým a praktickým pomocníkem zejména studentům, kteří pracují právě s metodou kvantitativního přístupu, přičemž poskytuje názorné ukázky k jednotlivým metodám krok po kroku. Opačnému výzkumu, tedy kvalitativnímu přístupu, se autor v této publikaci zabývá spíše okrajově, o čemž svědčí i samotný název knihy. Autorem knihy je renomovaný český autor prof. PhDr. Miroslav Chráska, CSc., který je v této oblasti velmi významný a uznávaný. Kniha je určena zejména studentům pedagogických oborů a pedagogům.

***Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*, 2011. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. ISBN 978-80-904668-1-4.**

Cílem knihy je nastínit problematiku individuálního plánování a klíčových pracovníků z různých úhlů pohledů jednotlivých zúčastněných osob v procesu sociálních služeb a také osvětit základní nejasnosti, aby mohla být praktickým pomocníkem pracovníkům v

sociálních službách, jež jsou základním pilířem všem, kdo jsou v každodenním kontaktu s uživateli sociálních služeb. Hlavními důvody ke vzniku knihy byla velká poptávka po odborných textech a informacích týkajících se individuálního plánování a dále pak absence jakéhokoliv uceleného textu na toto téma. Výše zmíněné pojmy se staly synonymem zákona o sociálních službách, nicméně, jako v jiných oblastech, najdeme v zákoně pouze všeobecně definovanou povinnost, v souvislosti s níž vyvstává celá řada dotazů. Na otázky, jak má vypadat individuální plán, jak přesně individuálně plánovat a kdo má být klíčovým pracovníkem neexistuje jednoduchá odpověď, neboť zodpovězení těchto otázek vyžaduje pochopení podstaty individuality člověka a vlastního systému sociálních služeb. A právě pochopení této problematiky je hlavním cílem dané odborné publikace.

Kontaktní práce: Antologie textů České asociace streetwork, 2007. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork. ISBN neuvedeno.

Publikace byla vydána v roce 2007 jako antologie textů České asociace streetwork v rámci projektu Profesní vzdělávání pracovníků a odborníků v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork sdružených v České asociaci streetwork o. s. ČAS je profesní odborná nevládní nezisková organizace, jež vznikla roku 1997. Zastupuje fyzické i právnické osoby působící v oblasti nízkoprahových sociálních služeb dle typologie sociálních služeb (terénní programy, NZDM, kontaktní centra). Na publikaci se podílelo několik odborníků z tohoto oboru, kniha obsahuje ale také texty z kurzů, výňatky z diplomových prací, k aktuálním textům byly přidány také starší práce, které již byly publikovány. Cílem publikace bylo poskytnout plnohodnotná vodítka a podněty pro současnou kontaktní práci. Na knize se například podílel Mgr. Jan Čechlovský, Ing. Aleš Herzog, Mgr. Radka Janebová, Doc. PhDr. Richard Jedlička Ph.D., Mgr. Helena Kotová, PhDr. Petr Klíma, Mgr. Stanislav Kunc, Mgr. Jindřich Racek, Mgr., Ing. Jiří Staniček, Mgr. Petr Syrový, Mgr. Martina Zimmermannová, aj. Kniha se zabývá kontexty a východisky, cílovými skupinami, kontaktem, strategiemi, postupy a technikami, exkurzem do historie a terminologie a požadavky na kvalitu.

Kontaktní práce 2010: Antologie textů české asociace streetwork, 2010. Praha: Národní vzdělávací fond ve spolupráci s Českou asociací streetwork. ISBN 978-80-86728-42-1.

Kniha navazuje na velmi úspěšnou publikaci se stejným názvem Kontaktní práce z roku 2007. Smyslem publikace je pokus o obsahové navázání na dlouholetou řadu bulletinu Éthum, který vycházel od roku 1994 do roku 2004 a věnoval se publikování textů, jež se

objevily na poli sociální práce. Jedná se o soubor textů, které spolu ne zcela souvisí, ale dohromady jsou odrazem skutečnosti, kterou obor kontaktní práce v daných letech žil. Do zorného pole autorů se znovu dostala problematika terénní práce, konkrétně práce s lidmi bez přístřeší, práce s uživateli návykových látek a práce s klientelou, která se žíví prostitucí. Kniha se významně zaměřuje také na problematiku individuálního plánování, což je oblast, s níž se potýká nejedna nízkoprahová služba. Na nízkoprahové služby je zaměřen text, který se zabývá zejména problematikou návykových látek.

KAJANOVÁ, Alena, 2009. Sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami: etnické, marginální a rizikové skupiny. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, s. 90-98. ISBN 9788073941819.

Publikace slouží jako učební text pro studenty vysokých škol k problematice sociální práce s etnickými a menšinovými skupinami. Kniha mapuje základní pojmy z problematiky menšin, dále podává stručný historický exkurz k národnostnímu složení první Československé republiky, který srovnává se současnými vybranými menšinami v České republice. Kniha je také zaměřena na romskou menšinu v České republice, dále je možné se v knize dočíst o sociální exluzi, o kultuře chudoby, o sociálně vyloučených komunitách, o specifikách sociální práce s menšinami apod. Pro diplomovou práci byla z dané publikace využita nejvíce kapitola číslo devět, jež se soustředila na subkultury a extremistická hnutí.

KAPLÁNEK, Michal a Michael MARTINEK, 2008. *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. Praha: Jabok - Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, s. 78-91. ISBN 978-80-904137-2-6.

Kniha je určena, jak již samotný název napovídá, pro sociální pracovníky, ale může posloužit také studentům a učitelům oborů sociální práce a pastorační na vysokých a vyšších odborných školách a dalším zájemcům, jež chtějí hlouběji nahlédnout do tohoto oboru a touží po poznání hlubších souvislostí sociální práce. Jak uvádí sami autoři, sociální práce byla v naší kultuře vždy významným polem angažovanosti křesťanů a křesťanských institucí, což je přirozeným důsledkem sociálního étosu Bible a prvních křesťanských obcí. Není proto překvapující, že významnou část profesionálních pracovníků i dobrovolníků v sociální sféře zastávají proto i dnes právě křesťané.

KRAUS, Blahoslav, 2008. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál. ISBN 978-807-3673-833.

Publikace tohoto významného sociálního pedagoga podává komplexní pohled na historii i současnost sociální pedagogiky a to jak v České republice, tak v zahraničí. Podává základní informace o počátcích sociální pedagogiky zejména v Německu a Polsku, které srovnává s naší zemí. Čtenář se v knize může seznámit s metodologickými východisky, s pojetím a předmětem sociální pedagogiky. Autor také vysvětluje vztah sociální pedagogiky k jiným disciplínám. Kniha je dále zaměřena na problematiku sociálního prostředí, školy a výchovných institucí z pohledu tohoto oboru. Zajímavou částí je také kapitola věnující se problematice sociálně-pedagogické komunikace a kapitola pojednávající o sociální pedagogice jako životní pomoci, která se soustředí na aktuální možnosti oboru při pomoci v nejrůznějších životních situacích. Zaměřuje se na otázky multikulturního soužití, věnuje se celé šíři sociálně-výchovného působení v terénu atd. Kniha je určena studentům pedagogických a sociálních středních i vysokých škol, dále může být zajímavou pro sociální pracovníky a zájemce z pomáhajících profesí.

KUNÁK, Stanislav, 2007. *Vybrané možnosti primárnej prevencie vplyvov na deti a mládež*. Bratislava: Iris. ISBN 978-808-9256-105.

Cílem knihy je poukázat na existenci negativních sociálních vlivů, jež mohou být přítomné v každé rodině a které nebývají řešeny. Neřešení, hibernace a inkubace mohou způsobit postupný rozvoj rizikových faktorů a následně také sociálně-patologických jevů. Autor se v knize zaměřil na možnosti primární prevence u některých negativních sociálních vlivů v rodině se zaměřením na sociální skupinu dětí v období dospívání, což je skupina z pohledu možné ohrožitelnosti sociálně-patologickými jevy nejrizikovější. Kniha je rozdělena do dvou kapitol, přičemž ta první je zaměřena na teoretická východiska a vymezení základních pojmů, druhá kapitola se soustředí na negativní sociální vlivy v rodině a na primární prevenci.

LOUČKOVÁ, Ivana, 2010. *Integrovaný přístup v sociálně vědním výzkumu*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 978-80-86429-79-3.

Autorka v knize rozebírá vztah kvantitativního a kvalitativního výzkumného přístupu a jejich vyhodnocování. Stěžejními otázkami v publikaci pro ni je, jak může věda přistoupit k sociálním jevům a jak lze harmonizovat kvalitativní a kvantitativní výzkumné postupy v přístupu, který je nazýván integrovaný. Jak sama uvádí, v současném sociálně vědním výzkumu se objevují dva krajní přístupy, které jsou zakotveny v protichůdných epistemologických pozicích. První jsou kvantitativní výzkumné strategie a matematicko-

statistické postupy, které jsou známy jako hypoteticko-deduktivní, nebo také pozitivistické přístupy. Druhým přístupem jsou kvalitativní výzkumné strategie, označované jako induktivní, nebo též interpretativní přístup. Jako integrovaný výzkum či integrovaná strategie se zpravidla implicitně chápe kombinace výše uvedených tradičních výzkumných strategií. Autorka se v knize věnuje rozboru přínosů a nedostatků kvantitativní a kvalitativní metody výzkumu a dokumentuje potřebnost integrovaného přístupu.

MATOUŠEK, Oldřich, 2001. *Základy sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-473-7.

Editorem a hlavním autorem dané publikace je doc. PhDr. Oldřich Matoušek, vedoucí katedry sociální práce FF UK v Praze, dlouhá léta pracující jako klinický psycholog a psychoterapeut. Zabýval se výzkumy školství a mládeže, ale taktéž organizací programů pro rizikové děti a mládež. Mimo této publikace je autorem celé řady odborných prací. Na publikaci se autorsky podíleli další přední odborníci v oblasti sociální práce. Seznamují zde čtenáře s historií i současnými přístupy v sociální práci, představují filosofická a náboženská východiska sociální práce, historický vývoj oboru ve světě i u nás. Zabývají se také vztahem sociální politiky a sociální práce, zaměřují se na sociální služby. Kniha dále popisuje současná paradigmatata a teorie sociální práce, dále analyzuje různé modely v práci s menšinami, které autoři ilustrují příklady z praxe u nás i v zahraničí. Kniha je určena studentům sociální práce, sociální pedagogiky a příbuzných oborů na univerzitách a vyšších odborných školách, sociálním pracovníkům v praxi, odborníkům v oblasti sociální politiky a státní správy.

MATOUŠEK, Oldřich a kol., 2003a. *Metody a řízení sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-548-2.

Publikace navazuje na výše uvedenou knihu stejného autora, tedy na *Základy sociální práce* (2001). Jsou v ní podrobně probrány zejména různé formy případové práce, tedy poradenství, krizová intervence, mediace, dále práce se skupinou, tj. skupinová práce, streetwork, práce s dětmi a s rodinou i makrometody, analýza sociálních potřeb obce a regionu, systémové projekty. Pozornost je věnována taktéž otázkám řízení, supervize a hodnocení sociální práce, etickým aspektům výkonu povolání a riziku vyhoření sociálních pracovníků. Kniha byla pro tuto diplomovou práci využita zejména v oblasti streetworku a také v kapitole, která se zabývá metodami sociální práce v oblasti nízkoprahových služeb.

MATOUŠEK, Oldřich, 2003b. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál. ISBN 80-717-8549-0.

Autor publikace vysvětluje základní termíny sociální práce i pojmy sousedních vědních oborů, které se na poli sociální práce nejčastěji užívají. Do slovníku jsou zařazena hesla zahrnující konceptuální schémata společenských věd, metody sociální práce a jiných pomáhajících oborů, instituce provádějící sociální práci. Pozornost je věnována i sociálním službám, jejich hodnocení a organizaci a celému systému sociálního zabezpečení. V knize jsou shrnuty informace týkající se duševního zdraví, systému zdravotní péče, problematiky sociálního vyloučení, chudoby a nezaměstnanosti, migrace a menšin, termíny týkající se ohrožených skupin, závislostí, rizikového chování, ústavní péče aj. Kniha je určena studentům sociálních a příbuzných oborů, vychovatelům a učitelům, sociálním pracovníkům, pracovníkům samosprávy, státní správy, justice a nevládních organizací.

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů: MKN-10: desátá revize: aktualizovaná verze k 1. 1. 2009, 2008. 2., aktualiz. vyd. Praha: Bomton Agency. ISBN 978-809-0425-903.

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů je výsledkem revize, jejíž přípravu koordinovala Světová zdravotnická organizace (WHO), na níž se podílela řada odborníků, komisí a konferencí na mezinárodní i národní úrovni. Cílem MKN-10 je zajistit, aby ve všech členských státech WHO byly nemoci, úrazy, příčiny smrti a další přidružené zdravotní problémy stejně vykazovány, tříděny a tudíž byly mezinárodně srovnatelné. Veškeré nemoci jsou tabelárně rozděleny a popsány v rozsáhlém seznamu. České znění MKN-10 bylo závazně zavedeno k 1. 1. 1994 a od té doby několikrát aktualizováno. Zatímco původní verze byly vydávány knižně, nejnovější budu k dispozici pouze v elektronické podobě.

NEJEDLÝ, Jan, 2014. *Co letí u dětí: Abeceda trendů, fenoménů a mód dnešní mládeže*. Rodina a škola: Časopis pro všechny rodiče a učitele. LXI, č. 9, s. 10-13.

Měsíčník Rodina a škola je určen všem, jež vychovávají, vzdělávají a pomáhají dětem při jejich vstupu do života. Časopis podává rady a informace, jak řešit nejrůznější situace a aktuální problémy, s nimiž se vychovatelé při výchově svých dětí, žáků, studentů setkávají. Na tvorbě časopisu se podílí řada odborníků z oblasti psychologie, pediatrie a pedagogiky. Časopis pravidelně přináší aktuální informace ze světa školství, poskytuje rady, tipy a zkušenost. Na svých stránkách vyvolává diskusi s odborníky i veřejností na polemická

témata. Součástí každého čísla je rozhovor s odborníky, kteří mají k aktuálnímu tématu co říct.

NEŠPOR, Karel, 2001. *Vaše děti a návykové látky*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-515-6.

Knihy je určena především rodičům, kteří chtějí ve výchově svých dětí udělat maximum v předcházení problémům s návykovými látkami. V publikaci najdou nejen potřebné informace o dané problematice, ale také množství příkladů a praktických přístupů, jež si mohou vyzkoušet a ověřit v praxi. Autor popisuje, jak rozpoznat návykový problém u dítěte, podává desítky příznaků, podle kterých rodič může rozpoznat zneužívání návykových látek a poskytuje informace, co se již v prevenci u dětí osvědčilo. Nabízí přehled prevence v rodině dle věku dítěte a poukazuje na vliv chování rodičů, které následně plodí předpoklad rizikového chování dětí. K této problematice předkládá v publikaci krátké testy na životní styl rodičů. Autor je dlouholetým odborníkem v problematice drogových závislostí.

Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, 2008. Praha: Česká asociace streetwork. ISBN neuvedeno.

Publikace *Pojmosloví nízkoprahových zařízení pro děti a mládež* byla publikována v roce 2008 v rámci projektu „Systém vzdělávání pro pracovníky a odborníky v nízkoprahových zařízeních pro děti a mládež a streetwork v hl. m. Praze.“, jehož realizátorem je Česká asociace streetwork. Publikace, jak napovídá již sám název, mapuje problematiku nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, zaměřuje se na ukotvení služby v legislativě, zabývá se posláním, cílovými skupinami i cíli NZDM. Kniha se dále zaměřuje na charakteristiku procesu užívání služby, popisuje evidence, zabývá se popisem intervencí ve prospěch uživatelů aj.

PROCHÁZKA, Miroslav, 2012. *Sociální pedagogika*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3470-5.

Daná publikace je u nás údajně první takto zaměřenou, důkladně propracovanou učenicí sociální pedagogiky. Rovněž v zahraničí jsou podobným způsobem pojaté texty spíše vzácností. Touto knihou je obor sociální pedagogiky plně konstituován. V knize je plně podáno vymezení oboru, jsou zde pečlivě vysledovány vazby na jiné vědní disciplíny, s nimiž se stýká, podrobně jsou rozebrány vztahy mezi sociální pedagogikou, pedagogikou, speciální pedagogikou, sociální psychologií a sociologií. Text je rozdělen do šesti částí,

přičemž první dvě jsou orientovány historicky. Třetí část je věnována současnému pojetí. Důležité je v knize pojednání věnované strukturovanému vymezení oboru, jeho aktuálním tématům a charakteristice profese sociálního pedagoga. Čtvrtá kapitola je zaměřena na výchovu a socializaci jedince. Dále se autor v publikaci podrobně zabývá rodinou – zkoumá její funkce, analyzuje současné problémy. Zajímavý je také pohled autora na vrstevnické vztahy a na širší, lokální prostředí. Poslední kapitola je zaměřena na význam a úkoly sociální pedagogiky vzhledem ke škole. V publikaci jsou podány informace týkající se sociálně patologických jevů. Autor docenjuje význam sociální pedagogiky, dokládá nutnost této disciplíny, která si dle něj zaslouží podporu. Poukazuje na naléhavost vybavit sociální pedagogy důkladnými znalostmi, dovednostmi a kompetencemi. Kniha je vhodná zejména pro studenty pedagogických a sociálních oborů a pracovníkům školství.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2001. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-717-8579-2.

Slovník mapuje nové odborné pojmy, jež přinesl vývoj pedagogiky, pedagogické psychologie a dalších vědních oborů, ale taktéž systémové změny školství, školské politiky, státní správy a samosprávy ve školství. Terminologický pohyb spolu se základními pojmy věd o vzdělání zachycuje zásadně inovované a rozšířené vydání. Slovník je nepostradatelným pomocníkem zejména studentům pedagogických oborů a pedagogickým pracovníkům.

PRŮŠA, Ladislav, 2007. *Ekonomie sociálních služeb*. 2., aktualizované a rozšířené vyd. Praha: ASPI. ISBN 978-807-3572-556.

Daná publikace tvoří druhé, aktualizované a rozšířené, vydání úspěšné knihy, reagující na novou legislativní úpravu oblasti sociálních služeb. Pozornost je věnována otázkám teoretického vymezení sociálních služeb a také rozboru výdajů krajů a měst na sociální služby, vývoji vybavenosti jednotlivých regionů službami sociální péče, ale i postavení a roli sociálních služeb jako významného nástroje sociálního vyloučení. Publikace se rovněž zabývá významem nestátních neziskových organizací při poskytování sociálních služeb, rozebírá hlavní problémy, s jejich řešením se dané organizace potýkají v rámci přidělování finančních prostředků. Kniha je rozdělena do pěti kapitol, k nimž příleží mj. rozsáhlá tabulková a grafická příloha znázorňující výsledky různých výzkumů. První kapitola se zabývá postavením sociálních služeb v systému sociální ochrany obyvatelstva, druhá se

věnuje vývoji sociálních služeb v letech 1990 až 2005, v nichž se kromě jiného autor zaměřuje na přípravy zákona o sociálních službách a dále na náklady jednotlivých typů sociálních služeb a výdaje obcí a krajů na sociální služby. V třetí kapitole se autor zabývá zákonem o sociálních službách, jeho charakteristikou a důsledky přijetí. Čtvrtá kapitola nastiňuje sociální služby jako jeden z nástrojů prevence sociálního vyloučení. Poslední kapitola nabízí přehled o organizacích a financování sociálních služeb ve vybraných zemích.

REICHEL, Jiří, 2009. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3006-6.

Kniha seznamuje se specifiky sociálních výzkumů a s rozdíly mezi výzkumem kvalitativním a kvantitativním. Autor v publikaci představuje užívané podoby sběru výzkumných dat, jako např. dotazník, pozorování, rozhovor, experiment atd., ale představuje také několik speciálních postupů získávání informací, např. brainstorming, brainwriting, Delfská metoda aj. Záměrem autora není podat instruktáž či příručku pro toho, kdo se chce naučit dělat sociální výzkum, ale pouze přinést základní informace o přípravách, realizaci a vyhodnocování sociálních výzkumů. Kniha je určena studentům různých společenskovedních i humanitních oborů, dále zadavatelům a uživatelům výsledků sociálních výzkumů.

ROSENBAUM, Marsha, 2007. *Safety First: A Reality-Based Approach to Teens and Drugs*. United States of America: Drug Policy Alliance. ISBN neuvedeno.

Autorka se v dané publikaci zaměřuje na problematiku drog a návykových látek a na jejich prevenci. Zejména v Kalifornii je její práce mezi rodiči velmi oblíbená. Cílem autorky je nastolení efektivní prevence v dané problematice. Snaží se dát pohled, jak porozumět užívání drog mezi mládeží, poukazuje na nedostatky v současných strategiích prevence. Autorka usiluje o realistický přístup v prevenci, který bude založen na nezkresleném, vědecky podloženém vzdělání. Efektivní prevence je dle ní založena na následujících krocích, které je potřeba ze strany rodičů dělat. Jsou jimi: naslouchat, učit se, jednat, vést a pomáhat. Ve snaze přesvědčit, přemluvit a donutit mladé lidi abstinovat se používá celá řada metod od odstrašovacích technik po strategii založené na principu nulové tolerance a náhodném testování na drogy. Efektivitu těchto přístupů dle autorky snížilo využívání zkreslených nebo nepravdivých informací k zastrašování, neposkytování úplných informací, které by uživatelům pomohly snižovat újmy, k nimž může v důsledku užívání

drog dojit a neochota rozlišovat mezi užíváním a zneužíváním, čili nadužíváním. Tento přístup se snaží autorka změnit.

SCHNEIDEROVÁ, Anna, 2008. *Základy poradenství: učební text pro distanční studium*. Vyd. 2. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta. ISBN 978-807-3685-232.

Učební text je zaměřen na základní teoretickou problematiku poradenství, především na poradenský proces chápaný jako proces intervenční, jehož výsledkem je aktivizace a nasměrování klienta k řešení jeho svízelné osobní situace. Kromě podrobně popsaného poradenského procesu zahrnuje text veškeré důležité proměnné, které tento proces ovlivňují a se kterými musí poradenský pracovník pracovat. Obsahem a rozsahem neslouží k výkonu poradenské pomoci lidem v osobní nouzi, ale k osvojení poznatkového systému budoucího poradenského sociálního pracovníka, který je možné úspěšně rozvíjet do podoby kognitivních dovedností potřebných v praxi. Pozornost v knize je věnována také specifikům socializace. Autorkou knihy je PhDr. Anna Schneiderová, CSc., pracující na katedře psychologie filozofické fakulty Ostravské univerzity. Mezi její obory činnosti spadá pedagogická, poradenská psychologie, kariérové poradenství, personalistika, management a komunikační dovednosti.

SOBOTKOVÁ, Veronika, 2014. *Rizikové a antisociální chování v adolescenci*. Praha: Grada. ISBN 978-802-4740-423.

Autorka se v knize zabývá, jak napovídá již název, zejména antisociálním chováním v období adolescenci, jeho projevy a podobami. Zaměřuje se také na vztah mezi tímto chováním a užíváním návykových látek. Zkoumá mimo jiné tři nejvýznamnější socializační kontexty vývoje v adolescenci, tedy rodinu, školu a prostředí vrstevníků. Pro diplomovou práci měla publikace přínos zejména v popisu sociálně patologických jevů. Publikace je určena psychologům, pedagogům, sociálním pracovníkům a studentům těchto oborů, lidem z pomáhajících profesí a v neposlední řadě rodičům, jejichž potomci procházejí tímto mnohdy nelehkým obdobím.

***Sociální pedagogika: Studijní materiál vytvořený v rámci projektu K naplnění předpokladů pro výkon činnosti v sociálních službách*, 2010. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN neuvedeno.**

Jedná se o studijní materiál, který byl vytvořen v rámci projektu „K naplnění předpokladů pro výkon činnosti v sociálních službách“. Obsahem těchto materiálů je čtrnáct kapitol,

kteře se zaměřují např. na sociální aspekty pedagogické profese, dále popisují práci sociálního pedagoga (asistenta) v terénu, popisují sociální pedagogiku jako vědní obor. Čtvrtá kapitola je zaměřena na rodinu a její funkce, další kapitola zkoumá vliv prostředí výchovných institucí. V publikaci jsou popsány také náročné a krizové životní situace u dětí a mládeže a možnosti jejich řešení. Publikace podává mimo jiné také popis výchovných a sociálních deviací. Je zakončena aktuálními demografickými problémy v České republice. Pro diplomovou práci byla nejpřínosnější kapitola č. 5, která popisovala vliv prostřední výchovných institucí na rozvoj osobnosti a role výchovných institucí v oblasti sociálně výchovné prevence a terapie.

STRAUSS, Anselm a Juliet CORBINOVÁ, 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: Postupy a techniky zakotvené teorie*. Boskovic: Nakladatelství Albert. ISBN 80-85834-60-X.

Daná kniha je často označována jako „první vlaštovka“, dohánějící značného dluhu v metodologii výzkumu v humanitních vědách v Čechách i na Slovensku, kde se kvalitativní přístup a jeho metody využívaly spíše sporadicky. Nejvýznamnějším tématem této knihy, s jehož obsahem bylo nejednou pracováno v této diplomové práci, je zakotvená teorie. Jedná se o jednu z nejvíce propracovaných a známých kvalitativních metod. Kniha je velmi uznávaná a příkládá se k ní velký důraz. Bývá proto pro vysvětlení problematiky hojně využívána studenty při zpracovávání svých absolventských prací, nejinak je tomu i v případě této práce.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách: pravidla hry*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-313-0.

Autoři v publikaci prezentují určitý pohled na kvalitativní přístup v pedagogice, přičemž tento pohled nepovažují za jediný možný. Chtějí ukázat, že kvalitativní výzkum má své ustálené a systematizované postupy. Knihu je rozdělena do dvou částí: první je metodologická, kde je popisován celý proces kvalitativního výzkumu od prvního nápadu, přes výběr výzkumného designu, sběr dat, jejich analýzu a interpretaci až k napsání výzkumné zprávy. Záměrem autorů, je aby kniha sloužila jako učebnice, která ukazuje začínajícím kvalitativním výzkumníkům směr, kudy se vydat. Následující část knihy představuje příklady dobrých kvalitativních výzkumů a autoři se domnívají, že pomohou čtenáři, aby si vytvořil obrázek o tom, k jakým konkrétním výsledkům mohou všechny ty pracně popísané v metodologické části směřovat.

TOMEŠ, Igor, 2010. *Úvod do teorie a metodologie sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-680-3.

Autor knihy, kterým je Prof. JUDr. Igor Tomeš, CSc., touto publikací seznamuje čtenáře s různými pojetími sociální politiky, vysvětluje zde základní pojmy používané v sociální politice, nabízí přehled o vývoji sociálněpolitických idejí a institucí. V díle taktéž rozebírá cíle a předmět sociální politiky, vymezuje pojem sociální událost, zabývá se sociální prevencí, podává definice subjektů a objektů sociální politiky, ale věnuje se také sociálním reformám v České republice i v Evropě, české sociální reformě a soudobým trendům ve vývoji sociálních institucí. Výše jmenovaný Prof. JUDr. Igor Tomeš, CSc. mimo jiné publikoval řadu odborných studií a knih u nás i v zahraničí, ale je také významnou osobností v oblasti vysokoškolského vzdělávání v oborech sociální politiky, sociální správy, mezinárodní sociální politiky, terénní sociální práce aj. Kniha je určena studentům magisterského studia sociální politiky a sociální práce, doktorandům těchto oborů a odborné veřejnosti.

PŘÍLOHA P II: SLOVNÍK POJMŮ

Individuální plánování služby – proces kontraktování, dojednávání toho, jakým způsobem a s jakým zaměřením bude sociální služba ve formě podpory a péče konkrétnímu uživateli poskytována. (Haicl, Haiclová, 2011, s. 26) Dlouhodobá kontinuální práce s uživatelem služby, která začíná se všemi uživateli uzavřením dohody, smlouvy o užívání služeb. Výstupem individuálního plánování je individuální plán. (Pojmosloví, 2008, s. 10)

Intervence – jakýkoli zásah do procesu za účelem ovlivnit jej, změnit. V užším smyslu slova jde o cílený, předem promyšlený zásah, který je zpravidla zaměřený na zmírnění tíživé situace uživatele. Jedná se také o jakýkoli postup, techniku, jež směřuje k přerušení, zamezení nebo úpravě probíhajícího procesu. (Hartl, Hartlová, 2009, s. 213)

Klíčový pracovník – osoba pověřená individuálním plánováním služby, odpovědná za individuální průběh poskytované služby. (Horecký, 2011, s. 107)

Kontakt – pobyt v zařízení, kdy dochází k interakci mezi uživatelem služby, pracovníkem zařízení nebo zařízením a to v otvírací době zařízení, nebo v pracovní době pracovníka. Interakce je ohraničená časem, lze určit začátek a konec. Kontakt vede ke zvědomování a zažití reálných příležitostí uživatele, tzn., že připravuje prostor k poskytnutí intervence. Během kontaktní práce pracovník cíleně navazuje rozhovor, jinou interakci s uživatelem za účelem společného hledání cíle využití služby. (Pojmosloví, 2008, s. 12-13)

Metodika – vnitřní pravidla obsahující pracovní postupy, které podrobněji upravují postup zaměstnanců při řešení některých typických provozních situací, a také standardizují postupy při řešení netypických, nouzových, havarijních, krizových a mimořádných situací. Úkolem metodik je přehledně standardizovat a optimalizovat postupy a činnosti typické i netypické, které v procesu poskytovaných služeb vznikají jak opakovaně, tak nahodile. (Čámský, 2011, s. 85)

Nízkoprahová zařízení pro děti a mládež – ambulantní, popřípadě terénní služby dětem ve věku od 6 do 26 let ohroženým společensky nežádoucími jevy. Cílem této sociální služby je zlepšit kvalitu jejich života předcházením nebo snížením sociálních a zdravotních rizik, která souvisí se způsobem života této věkové kategorie. Cílem je umožnit jim lépe se

orientovat v jejich sociálním prostředí a vytvářet podmínky k řešení jejich nepříznivé sociální situace. Služba může být poskytována osobám anonymně. (Česko, 2006a)

Obtížná sociální situace, životní událost – nepříznivý stav, souhrn nepříznivých podmínek a okolností, které se vztahují k určité osobě nebo skupině společně posuzovaných osob a vlivů, které se jich bezprostředně či zprostředkovaně dotýkají. (Matoušek, 2003, s. 133)

Poradenství – v sociální práci je vymezováno jako poskytování pomoci lidem, tj. jednotlivcům, skupinám či komunitám, v nepříznivé sociální situaci, kterou nejsou schopni řešit vlastními silami. Je poskytováno formou podpory při sociálním začleňování a využívání společností nabízených příležitostí, zprostředkováním přístupu ke zdrojům. (Schneiderová, 2008, s. 8-10) Dochází k poskytování informací, které si klient vyžádá a které potřebuje k řešení svého problému. **Sociální poradenství** se dělí na základní a odborné. **Základní sociální poradenství** zprostředkovává osobám v obtížné sociální situaci informace o formách sociální pomoci. **Odborným poradenstvím** se rozumí specializovaná odborná činnost zaměřená na zjištění rozsahu a charakteru obtížné sociální situace, zjištění příčin jejího vzniku, poskytnutí informací o možnostech řešení a usměrnění osoby při volbě a uplatňování forem sociální pomoci. Prostřednictvím odborného sociálního poradenství získává osoba dostatek informací o možnostech a způsobech řešení její obtížné sociální situace, o subjektech, které sociální pomoc poskytují, o podmínkách poskytování pomoci a jednotlivých formách, včetně sociálních služeb. (Matoušek, 2003, s. 151, 212)

Poskytovatelé služeb – subjekty provozující státní nebo nestátní sociální služby. (Matoušek, 2003, s. 94) Poskytovat sociální služby může právnická či fyzická osoba, která má oprávnění poskytovat sociální službu. Je vedena v Registru poskytovatelů sociálních služeb. (Haicl, Horecký, Tajanovská et al. 2011, s. 221)

Sociální pomoc – peněžní nebo věcné dávky a služby poskytované jednotlivcům nebo rodinám, které se nacházejí na spodní hranici příjmového žebříčku nebo pod určitou úroveň sociálního minima. (Matoušek, 2003, s. 212) Cílem sociální pomoci je vrátit dezintegrované občany do stavu sociální suverenity a nezávislosti. Smyslem je ovlivňovat tyto osoby tak, aby svým způsobem života neohrožovali své zájmy a zájmy osob na nich závislých, usilovat o minimalizaci negativních důsledků takového způsobu života, jak pro občana samotného, tak pro společnost. (Tomeš, 2010, s. 274)

Sociální práce – společenskovední disciplína i oblast praktické činnosti, jejichž cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů, kterými je např. chudoba, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanost aj. Sociální pracovníci pomáhají jednotlivcům, rodinám, skupinám i komunitám dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění a pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. (Matoušek, 2003, s. 213)

Sociální prevence – zvláštní druh sociální regulace. Zahrnuje činnosti směřující k ochraně člověka v jeho přirozeném sociálním prostředí před tím, aby z něho nevypadl, aby si vytvořil pro budoucnost podmínky pro rozvoj v tomto pro něj přirozeném prostředí, aby vytvořil podmínky setrvání v pro něj přirozeném prostředí. (Tomeš, 2010, s. 332-335)

Sociální služba – službou rozumíme systematickou činnost ve prospěch osob neschopných si pomoci sami. Je poskytována konáním státní (obecní) instituce ve prospěch občanů v sociální nouzi, a to soukromoprávní nebo veřejnoprávní instituce za podpory veřejnoprávní instituce. (Tomeš, 2010, s. 38)

Sociální služby v užším pojetí – služby, které jsou vykonávány, garantovány a regulovány státem, respektive veřejnou správou a které vedou k udržení či získání lidské soběstačnosti a důstojnosti, předchází sociální exkluzi a vedou k sociální integraci. (Horecký, Tajanovská, 2011, s. 16)

Sociální služby v širším pojetí – služby poskytované veřejnosti státem, kam patří např. oblast školství, péče o děti, přidělení bytu v domě s pečovatelskou službou atp. Takovéto chápání je používáno jak Evropskou unií, tak v některých jednotlivých evropských státech. (Horecký, Tajanovská, 2011, s. 16)

Standardy kvality sociálních služeb – soubor kritérií, jejichž prostřednictvím je definována úroveň kvality poskytování sociálních služeb v oblasti personálního a provozního zabezpečení sociálních služeb a v oblasti vztahů mezi poskytovatelem a uživateli. Slouží jako nástroj kontroly při výkonu inspekce, pomocí nichž se ověřuje kvalita sociálních služeb. (Čámský, 2011, s. 24-25)

Terénní sociální práce – působení sociálního pracovníka mezi rizikovými jednotlivci a jejich skupinami v přirozených podmínkách a prostředí jejich života. (Hofbauer, 2004, s. 95) Speciální typem je práce na ulici, tzv. **streetwork**. Jedná se o vyhledávací, doprovodnou a mobilní sociální práci s nízkoprahovou nabídkou sociální pomoci. (Matoušek, 2003, s. 242)

Uživatel, klient – subjekt, které je sociální služba poskytována. (Čámský, 2011, s. 258) Jedná se o fyzické nebo právnické osoby, které mají zvláštní potřeby, na něž služby reagují. Může to být osoba, rodina, skupina i komunita. Protože výraz klient navozuje představu pasivního a závislého postoje, dávají někteří soudobí autoři přednost výrazům uživatel, respektive konzument služeb, zákazník, jako je tomu například ve Francii či v Německu. V České republice zatím vysoce převládá označení klient, nicméně v kontextu nízkoprahových zařízení se nejčastěji používá právě pojem uživatel. (Matoušek, 2003, s. 90-94)

Volný čas – čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, které vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště pak z dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život. Někdy bývá vymezován jako čas, který zbývá po splnění pracovních i nepracovních povinností. Přesnější a úplnější je ovšem jeho charakteristika jako činnosti, do níž člověk vstupuje s očekáváním, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení. Hlavní funkcí volného času je *odpočinek* (regenerace pracovní síly), *zábava* (regenerace duševních sil) a *rozvoj osobnosti* (spoluúčast na vytváření kultury). Hofbauer (2004, s. 13)

PŘÍLOHA P III: SEZNAM OTÁZEK K ROZHOVORU

1. Jak dlouho chodíš do Tulipu?
2. Pamatuješ si, jak nebo od koho ses o klubu dozvěděl/a?
3. Jak často chodíš do Tulipu?
4. Z jakého důvodu chodíš do klubu? Jaké služby v NZDM nejčastěji využíváš?
5. Jaký je tvůj volný čas? Jak ho trávíš?
6. Jak nebo kde jsi trávil/a volný čas, než jsi začal/a chodit do klubu?
7. Jak bys trávil/a volný čas nyní, kdybys už nemohl/a chodit do klubu? (otázka pro uživatele do 20 let)
8. Změnilo by se pro Tebe něco, kdybys už nemohl/a využívat služby? (otázka pro uživatele starší 20 let)
9. Jak jsi spokojen/a s nabídkou služeb klubu? Chybí Ti tu něco, nebo přebývá?
10. Víš, co znamená pojem patologické chování?
11. Víš, co znamená pojem prevence?
12. Služby NZDM by měly působit preventivně, měly by předcházet patologickému chování. Myslíš si, že klub působí preventivně?
13. Jaké činnosti klubu považuješ za preventivní?
14. Myslíš si, že má na Tebe klub nějaký vliv? Ovlivňuje Tě v něčem?
15. Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

PŘÍLOHA P IV: PŘEPIS ROZHovorŮ

1. Adam

Přepis rozhovoru:

T⁹: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Jak dlouho chodíš do Tulipu?

R¹⁰: *Tak asi rok přibližně, rok něco.*

T: Pamatuješ si, od koho, nebo jak ses o klubu dozvěděl?

R: *Jel jsem v autobusu jeden den, teď nevím, kdy to bylo, asi ve středu nebo tak nějak, a tam byl takový plakát nebo co to bylo a tam bylo nápis Tulip, jakože nízkoprahový klub, tak jsem se na to podíval, pak jsem se zeptal bratránka, jako XY, on mi řekl, že tam chodí, tak jsme sem zašli.*

T: Jak často do klubu chodíš?

R: *Vždycky, když mám čas, když nemám nějaký trénink.*

T: Jaký je tvůj hlavní důvod, proč chodíš do klubu? Co tady využíváš nejčastěji?

R: *Třeba abych si udělal úkoly nebo tak, nebo fotbálek, když se nudím.*

T: A využíváš také pokec s pracovníky?

R: *Pokec s pracovníkama často.*

T: A chodíš sem třeba i kvůli kamarádům?

R: *Jo, někdy.*

T: Volnočasové akce, doučování?

R: *Úkoly jsem tady nedělal, jo dělal. Úkoly a referáty.*

T: Chodíš někdy na preventivní besedy?

R: *Chodím často a aktivně se zúčastňuju.*

T: Když nejsi v klubu, jak většinou trávíš volný čas?

R: *Většinou sportuju nebo sedím u televize, když jsem unavený.*

T: Jak jsi trávil volný čas, než jsi chodil do klubu?

R: *Tak hrával jsem venku fotbal, chodil jsem na tréninky a nudil jsem se tak třeba. Bud' jsem byl na komplu nebo tak nějak doma.*

T: Myslíš si, že má v tomto nějaký přínos klub?

R: *Jo, že se nenudím. Můžu si tady udělat, co chcu, co potřebuju.*

⁹ Zkratka „T“ označuje tazatele, tedy realizátora výzkumu.

¹⁰ Zkratka „R“ označuje respondenta, tj. informanta, tedy účastníka výzkumu.

T: Takže ti v tomto klub pomohl?

R: *Jo, seznámit se s novými kamarádama a tak.*

T: Dovedeš si představit, co bys dělal, kdyby se klub ze dne na den zavřel, kdy jsi sem nemohl chodit? Jak bys trávil volný čas?

R: *No, jako na tréninky bych chodil jakože pořád. Nudil bych se třeba. Jako chodit po venku mě to nic nepřináší.*

T: Nedal ti zatím klub nějakou příležitost, co by tě naučil, co bys dělal, kdyby nebyl klub?

R: *Jo dal. Dal mi nějakou tu příležitost.*

T: Naučil ses tady něco, co bys využil i bez klubu?

R: *Jo.*

T: Co ses například naučil?

R: *Třeba pomáhat druhým, naslouchat a takové ty věci.*

T: A od koho ses to přiučil?

R: *Od pracovníků.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb?

R: *Jo, mě to stačí.*

T: Nechybí ti něco?

R: *Ne.*

T: A nepřebývá ti tu něco?

R: *Akorát, je tady všechno v normálu.*

T: Víš co je to patologické chování?

R: *Ne. Něco s lidma, prostě nějaké chování.*

T: Patologické chování je špatné. Dovedeš si představit nějaké příklady špatného chování, které se týká třeba tvé věkové kategorie, co dělají mladí špatně?

R: *Kouří trávu, cigarety kouří, pijou alkohol, kradou.*

T: A víš, co znamená slovo prevence, preventivní služba?

R: *Něco často...nevím.*

T: Když je preventivní služba, tak snaží se něčemu předcházet. Naše služba se snaží předcházet patologickým jevům, o kterých jsme se například teď bavili. Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně, tzn., že by NZDM mělo usilovat o předcházení špatnému/nevhodnému chování u uživatelů. Myslíš si, že klub působí preventivně na vás, na uživatele?

R: *Jo působí podle mě. Ovlivňuje hodně uživatelů.*

T: V čem konkrétně si myslíš?

R: *Jako kdyby sem někdo nechodil, tak je venku, hulí trávu a tak, prostě dělá blbosti. Jo také blbosti většinou. Třeba by si chytl nějakou partu, která by ho naváděla a tak.*

T: Jaké činnosti klubu považuješ za preventivní?

R: *Ty preventivky, co tady často bývají, třeba nějaké povídání s pracovníkama o problémech.*

T: Takže působí to preventivně?

R: Jsou tady věci, na které se nemůžeš zeptat někoho venku. Třeba na intimní věci. Jak se na něho chceš zeptat někoho venku, třeba cizího chlapa nebo ženské? To se nezeptáš. A tady se na to můžeš zeptat.

T: A doma by ses na to třeba zeptal?

R: Nezeptal, to je takové trapné.

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv?

R: Jo má, to má na každého asi podle mě tady nějaký ten vliv.

T: V čem konkrétně třeba zrovna tebe ovlivňuje?

R: Kdybych sem třeba nechodil, jako nedělal bych také velké blbosti, ale chodil bych po venku s partou a tak, a čím víc jsu tady, tak víc se zajímám o to učení a tak, že chcu něčeho dosáhnout, že nechcu být na sociálních dávkách a takové ty věci. Chci na sobě pracovat.

T: A myslíš, že má klub význam i pro společnost, pro okolí?

R: Jo má, pro společnost má velký význam.

T: V čem třeba konkrétně?

R: Tak když je to Charita, tak pomáháte druhým.

T: A v čem jim třeba pomáháme?

R: V problémech, když mají nějaký problém, tak sem zajdou a snažíte se to vyřešit.

T: A pomáháme nějak, ne přímo společnosti, ale tím, že k nám chodí uživatelé, tím pomáháme společnosti?

R: Jo. Třeba když se jde na nějaký úřad a ten dotyčný se stydí tam jít, tak vy prostě s ním jdete, a poradíte mu jak na to.

T: Poděkování.

2. Bedřich

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Jak dlouho chodíš do Tulípu, pamatuješ si to?

R: Nevím, tak tři roky, dva?

T: A pamatuješ si, od koho, nebo jak ses o klubu dozvěděl?

R: Od sestřenky.

T: Jak často do klubu chodíš?

R: Nevím, tak dva dny nebo, nevím. Víckrát do týdne spíš.

T: Jaký je tvůj hlavní důvod, proč chodíš do klubu?

R: Tak se podívat, co je nového a takto, pokecat s kámošema a tak.

T: A využíváš i jiné služby, které nabízíme v nízkoprahovém zařízení? Volnočasovky, preventivní besedy, výlety?

R: Jo, asi jo.

T: Doučování, pomoc se školou?

R: Ne.

T: Využíváš i pokec s pracovníky?

R: *Ne, jo, asi ne. Ne.*

T: Vykládáš si s námi někdy?

R: *Někdy jo.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš nejčastěji, když nejsi ve škole?

R: *Jsem venku s kámošema a děláme takové ty věci.*

T: Jaké třeba? Co provádíte?

R: *Různé věci.*

T: Jste venku? Sportujete?

R: *No někdy.*

T: Třeba fotbálek?

R: *Jo.*

T: V parku býváte?

R: *Ne.*

T: Do hospody chodíte?

R: *No někdy.*

T: Jak často takto chodíváš s partou ven?

R: *Jednou za měsíc.*

T: Jak nebo kde jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do klubu?

R: *S kámošema spíš venku.*

T: A jak bys ho trávil teď, kdyby se klub ze dne na den zavřel, nebo kdybys sem nemohl chodit?

R: *S kámošema bych byl. Nebo doma.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb? Chybí ti tu něco, přebývá nebo jsi spokojený?

R: *Wifi.*

T: A služby, co vám nabízíme, volnočasovky, výlety...

R: *A co s něma?*

T: Jsi s nimi spokojený, s programem, který pro vás chystáme?

R: *Jo.*

T: Nechybí ti něco, nepřebývá?

R: *Ne.*

T: Víš, co znamená pojem patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je špatné, nevhodné chování. Dovedeš si představit konkrétní projevy chování, které souvisí s tvou věkovou skupinou? Chování, které není dobré pro společnost?

R: *Jo.*

T: A co třeba konkrétně tě napadne? Co špatně dělají mladí?

R: Nevím. Třeba hulí trávu.

T: Přesně tak, pak to může například také alkohol, nezdravé stravování, předčasná sexualita, záškoláctví, krádeže apod. Víš, co znamená slovo prevence?

R: Ne.

T: Prevence znamená, že se snaží něčemu předcházet. Když je nějaká služba preventivní, tak se snaží něčemu předcházet. Může být prevence ve zdraví, nebo preventivní sociální služba, což by mělo působit právě nízkoprahové zařízení, mělo by působit preventivně. Myslíš si, že náš klub působí nějak preventivně na uživatele?

R: Asi jo. Asi ne no. Ne.

T: Myslíš si, že tady máme na klubu nějaké činnosti preventivní, kterými se snažíme ovlivnit vaše chování?

R: No asi jo. Třeba zákazem.

T: Preventivní besedy navštěvuješ?

R: No tak zas často ne. Občas jsem tam byl.

T: Preventivní besedy právě jsou od toho, že by měly působit preventivně. Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv, ovlivňuje tě v něčem, ovlivňuje tě v tvém chování?

R: Ne.

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost? Že je dobrý například pro okolí, třeba pro město Hradiště?

R: Asi jo, třeba pro lidi, pro mladé lidi.

T: A například pro dospělé z Hradiště, třeba pro rodiče, pro sousedy? Nevíš, jestli má klub nějaký vliv?

R: Nevím.

T: Poděkování.

3. Ctírad

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Pamatuješ si, jak dlouho chodíš do Tulípu zhruba?

R: Pět až šest let.

T: A vzpomeneš si, od koho nebo jak ses dozvěděl o klubu?

R: Od kámošů z party.

T: Do klubu teď v současnosti chodíš jak často?

R: Skoro každý den.

T: A bylo to tak i dřív, například před pěti lety?

R: Ano.

T: Jaký je hlavní důvod, proč chodíš do klubu?

R: Tak doma není co dělat, většinou je tam nuda a tak, tady se aspoň trošku zabavím.

T: Jaké služby tady nejčastěji využíváš?

R: *Stolní hry, fotbálek a playstation.*

T: Chodíš sem, abys byl i v kontaktu s pracovníky, např. na pokec?

R: *Jo tak určitě.*

T: I kvůli radě, nebo k řešení své aktuální situace?

R: *Kvůli radě málokdy, většinou si všechny své problémy vyřeším sám, ale jo, někdy jsem přišel, že nevím, co mám dělat.*

T: A setkáváš se tady i s kamarády?

R: *Kamarádi už sem většinou nechodí.*

T: A víš, z jakého důvodu už sem nechodíš?

R: *Bohužel ano. Kvůli rasové nenávisti.*

T: A využíváš i preventivní besedy?

R: *Na preventivky chodím skoro furt. Když je nějaká preventivka, tak si sednu a většinou poslouchám a dávám pozor, snažím se zapojit, když o tom něco vím a tak.*

T: A považuješ preventivní besedy za přínosné, dává ti to něco?

R: *Je to informace, to jo. Ale tak někteří nad tím můžou mávnout rukou a říct si, vy mi můžete, víte co a dělat si to svoje. Takže vy máte svým způsobem jen takovou povinnost prostě dát jim info, jak můžou dopadnout a oni si stejně udělají svoje. To je na každém.*

T: A konkrétně tebe ovlivňují preventivní besedy, má to pro tebe přínos?

R: *Nemůžu říct, že ne, nemůžu říct, že ano. Půl na půl, já si stejně taky dělám většinou to, co chci.*

T: Jak trávíš svůj volný čas?

R: *Svůj volný čas? Snažím se učit do školy, jdu si zasportovat nebo jít sem, když můžu.*

T: Pamatuješ si, jak jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do Tulipu?

R: *Tak většinou jsem byl na zahradě, s klukama jsme hráli fotbal.*

T: A dovedeš si představit, jak bys trávil volný čas, kdyby ze dne na den přestal fungovat klub nebo kdybys sem už nemohl chodit?

R: *Tak určitě bych se nějak zabavil, ale už by to nebylo ono, jako musím říct ale, takový den za chvíli přijde vzhledem k věku.*

T: A dovedeš si představit, jak ho budeš trávit?

R: *Tak asi učením, nebo brigádami, záleží na tom, co přijde. Nebo s kámošema venku. Uvidíme ještě.*

T: A myslíš, že v tomhle tě ovlivnil klub? Že ti dává například jiné možnosti trávení volného času?

R: *Nejspíš jo.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb klubu?

R: *S nabídkou služeb jsem spokojený, akorát by mohla být trošku větší.*

T: Chybí ti tu něco?

R: *Chybí, ale to nevím, možná že by to tady nemohlo být, nebo možná nad tím hlavní pracovník uvažuje, ale chtěl bych například věci na posilování. Víím, že nejsme žádná posilovna, ale málokdo si může, třeba kdo sem chodí a chce si zaposilovat, málokdo si může dovolit 80 Kč vyhodit za lístek do posilovny.*

(... zbývající část odpovědi není využitelná pro výzkum)

T: A je něco, co ti tady přebývá, čeho je moc na klubu? V programu, v přístupu pracovníků?

R: *Spíš čeho je málo by ses měla ptát. Moc mi něčeho tady nepřipadá. Spíš mi připadá málo tady té bezpečnosti. Jak bezpečnosti uživatelů, tak bezpečnosti i zaměstnanců. Bohužel.*

T: A co si myslíš, že tady narušuje bezpečnost?

R: *Tak bohužel nezralí chlapci, kteří si tady dělají, co chtějí, například kopou do věcí a vyhrožují pracovníkům. (... zbývající část odpovědi není využitelná pro výzkum)*

T: Víš, co to znamená patologické chování? Když někdo jedná patologicky? Sociálně patologické jevy, říká ti to něco?

R: *Ne.*

T: Patologické chování znamená, že je to chování nevhodné, že je špatné. Víš nějaké konkrétní projevy patologické chování u dospívajících, u tvé cílové skupiny, co například dělají špatného?

R: *Berou drogy, podávají alkohol mladistvým, užívají si s každou, s kterou to půjde, a dělají menší kriminální prohřešky. Menší-větší.*

T: Co myslíš menšími prohřešky?

R: *Krádeže, mlátí se.*

T: A většími prohřešky?

R: *Zmlátí někoho do bezvědomí a takové ty věci.*

T: Pod slovem prevence si dovedeš něco představit?

R: *Prevence je předcházení něčemu.*

T: Služby NZDM by měly působit preventivně. Měly by předcházet patologickému jednání. Myslíš, že nízkoprahové kluby svou činností působí preventivně?

R: *Z určité části ano, ale z určité části ne. Jak jsem řekl, můžeš mi 10000x říkat, ať nekouřím a já ti po 10001 si před tebou zapálím. Prostě kuřáka neodnaučíš kouřit, dokud on nebude chtít, stejně tak feťáka neodnaučíš, dokud on nebude chtít a násilníka neodnaučíš jednat násilně, dokud on nebude chtít. Prostě důležité je, aby všichni uživatelé se chtěli těch věcí zbavit.*

T: Myslíš si, že většina uživatelů klub využívá kvůli prevenci, pracování na sobě, nebo kvůli využívání volnočasových nabídek, aby měli kde trávit svůj volný čas?

R: *Tak většina uživatelů, protože nemá kam jít, domů se jim nechce, protože by se tam nudili a protože tady se schází s kámošema a tak dále a tak dále. Tady mají počítač, protože většina z nich prostě doma nemá a pracovníci se jim prostě věnují, protože většina rodičů asi ne. Myslím si, že minimum lidí sem chodí, aby tady chodili na preventivky a tak dále.*

T: A myslíš si, že když tady tak tráví volný čas u těch počítačů, s kámoši, když jsou v kontaktu s pracovníky, že to není preventivní?

R: *Já osobně nevím, protože oni přes ten počítač, přes ten facebook si můžou dovolovat prakticky cokoliv. Ani já, ani vy o tom nemůžete vědět. Odejdou za půl hodiny a přijdou se za deset minut a nikdo neví, jestli si šel jenom zapálit, nebo si pořešit gram, nebo co vlastně šel dělat do toho parku. Nikdo je prostě nehlídá. Takže já osobně prostě nemůžu říct, jestli to preventivní je. Prostě někteří uživatelé si sem chodí jen vyřešit své kšefty. (... zbývající část odpovědi není využitelná pro výzkum)*

T: Považuješ některé konkrétní činnosti na klubu za preventivní?

R: *Konkrétní činnosti na klubu za preventivní? Tak snažíte se upozorňovat ostatní na sprosté chování a vulgární jednání k pracovníkům i násilné chování k ostatním uživatelům i pracovníkům, to ano, ale jinak asi ne.*

T: Třeba preventivní besedy a takhle?

R: Já jsem řekl, že málokomu ta preventivní beseda prostě něco dá. Prostě oni si tam sednou, protože musí, protože nejedou počítače v té době, protože nemůžou si zapnout playstation, tak si sednou vyslechnout těch blbých 10, 15 minut, co ta preventivka je, získají tulibody, potom si udělají placku a tak.

T: Myslíš si, že má na tebe klub v něčem vliv, že tě nějak ovlivňuje?

R: Jak v čem, každopádně mi klub pomáhá najít brigádu, nebo se snažím i sám. Učit se učím úplně sám, v tom mi klub nijak nepomáhá, i kdybych mohl, i kdybych si o to řekl.

T: Ovlivnil například tvé postoje, změnil v něčem tvé chování?

R: Tak už se nechovám násilně, jak jsem se choval dřív. Snažil jsem se to vyboxovat vždycky na pytlí, ne na ostatních lidech, ale jinak asi ne jako. Postoje, chování, jako i když je můžeš změnit, tak postoje k určitým lidem prostě nezměníš bohužel.

T: A myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost, tím že klub funguje? Je to k něčemu pozitivní?

R: Tak můžeš to brát dvouma způsoby. Lidi si řeknou, že většina těch sigrů chodí do klubu a bůhví co tam dělají. Samozřejmě většina lidí ani neví, co takhle organizace má vlastně v palci a co dělá. Potom si to můžeš vzít z té druhé věci, že prostě přes zimu tady vidím nehorázně narváno, jaro, léto, když je tady pět lidí, tak to je moc. Takže záleží na tom, jaké je počasí. Ale tak myslím si, že na to má vliv.

T: Jaký si myslíš, že má společnost názor na NZDM? Myslíš si, že ví, co to NZDM vlastně je?

R: Myslím si, že nejsou o tady té firmě dostatečně informovaní. A že si můžou myslet i něco špatného.

T: Poděkování.

4. David

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: Já nevím, rok asi už.

T: A vzpomeneš si, jak ses o klubu dozvěděl?

R: No, to mi řekl XY (kamarád).

T: Jak často do klubu chodíš?

R: Já nevím, jenom někdy, když mám čas. Když si nedělám doma domácí úkoly. Dvakrát týdně.

T: Z jakého důvodu do klubu chodíš, co tě do klubu táhne?

R: No, že se doma nudím a tady si můžu zahrát třeba fotbálek.

T: A využíváš i jiných nabídek, co jsou na klubu?

R: Třeba počítačů, stolních her.

T: Chodíš i z toho důvodu, že bys chtěl pokecat s pracovníky?

R: Jo.

T: Kamarády tady máš, se kterými by ses tady například setkával?

R: Jo, všichni.

T: Využíváš i doučování, pomoc s přípravou do školy, referáty, domácí úkoly?

R: No, zatím ne. Zatím jsem to tady nevyužil.

T: A chodíš někdy na preventivní besedy, které tady míváme?

R: *Jo, jednou jsem byl.*

T: Vzpomeneš si, čeho se preventivní beseda týkala?

R: *Já už nevím, to je dlouhou, to tady pracovala ještě ta předchozí pracovnice.*

T: Jakým způsobem trávíš svůj volný čas?

R: *Chodím sem.*

T: A co děláš jinak, když nejsi v Tulipu?

R: *Hraju venku fotbal.*

T: A pamatuješ si, jak jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do Tulipu?

R: *Hrál jsem fotbal, když bylo teplo a chodil jsem ven.*

T: Co jsi dělal venku?

R: *Hrál jsem fotbal, byl jsem se proběhnout a tak.*

T: S kámoši nebo jsi byl spíš sám?

R: *Ne, já jsem pro něho chodil, on bydlí hned vedle kámoš.*

T: Dovedeš si představit, jak bys trávil volný čas, kdybys nemohl chodit do Tulipu, kdyby se například zavřel klub?

R: *Byl bych doma.*

T: Nechodil bys ven?

R: *Ne.*

T: Ani bys nevyužíval jiných nabídek ve městě, kroužky apod.?

R: *Jo tak do toho fotbalu bych chodil, který jsme spolu sháněli.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb, které na klubu jsou?

R: *Dobře.*

T: Nechybí ti něco?

R: *Ne.*

T: A není ničeho ani moc, co by ti tady přebývalo?

R: *Akorát.*

T: Víš, co to znamená patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je špatné, je to nevhodné chování, které ohrožuje společnost, které je společensky nepřijatelné. Dovedeš si představit nějaké takové chování, které se týká tvé věkové skupiny? Co dělají špatného tví kámoši, spolužáci, stejně staří jako ty?

R: *Třeba zbijou nějaké kluky, nebo já nevím. Nadávají třeba mamce a tak.*

T: Co by ještě například neměli dělat?

R: *Tak mají pubertu, nadávají doma, bijou děti ve škole, nebo já nevím.*

T: Patologické chování může mít podobu ještě také záškoláctví, kouří, berou drogy, pijí alkohol, mohou mít nezdravé stravovací návyky, mohou předčasně zahájit sexuální život, často střídají partnery apod. A víš, co znamená slovo prevence?

R: *Nevím.*

T: Když je něco preventivní, tak to znamená, že se snaží něčemu předcházet. A právě nízkoprahové zařízení by mělo působit preventivně, mělo by předcházet patologickým jevům, jak jsme si před chvílí říkali. Myslíš si, že klub působí preventivně? Považuješ nějaké činnosti za preventivní?

R: *Ne.*

T: A myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv? Ovlivňuje tě v něčem?

R: *Ne.*

T: A má podle tebe vliv pro společnost?

R: *Jo.*

T: A napadne tě v čem konkrétně?

R: *Nevím.*

T: Poděkování.

5. Eva

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Jak dlouho chodíš do Tulípu?

R: *No asi od šesté třídy, takže od 12-ti let, teď mi je 21.*

T: Vzpomeneš si ještě, jak ses o klubu dozvěděla, nebo kdo ti o klubu řekl?

R: *My jsme tady byli na exkurzi se školou.*

T: Jaký je důvod, proč chodíš do klubu nebo proč jsi sem chodila?

R: *Dřív jsme sem chodili trávit volný čas s děčkama ze školy, s partou. Ještě když tu byli dřívější pracovníci, tak jakoby za něma pokecat. Teď spíše pomoct hledáním práce a tak.*

T: Jak často chodíš do klubu?

R: *Jak mám cestu okolo, nebo jak se domluví s pracovníkama.*

T: Je to pravidelně?

R: *Ne.*

T: Jednou za měsíc sem například chodíš?

R: *Tak to určitě teďka víckrát, jednou za dva týdny. Když se podaří, když jsu ve městě.*

T: A využíváš i jiné služby, které jsou na klubu? Například pokec s pracovníky?

R: *Asi jediné pokec s pracovníkama. Volnočasovky a akce už nevyžívám.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: *Tak člověk je hodně zaneprázdněný chodit k doktorovi, jinak plavání a tak s děčkama po venku, spíš po městě, protože jsem městský typ.*

T: Takže trávíš volný čas ve společnosti?

R: *No, kino a tak. Ale spíš třeba v létě, jak jsou ty filmovky a tak. To víc jako, ale jinak teď ne.*

T: A vzpomeneš si, jak jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu?

R: Tož taky jakoby chození po venku s těma děckama, vysedávání v parku na lavičce, kecání a tak. Ale to nás ne bavilo, nebylo taky věčně pěkně, nebylo kde se schovat a tak.

T: A k tomu jsi například využila prostor klubu?

R: No, jo.

T: Jak bys trávila volný čas teď, když bys už nemohla chodit vůbec do klubu. Ty jsi říkala, že už klub nevyužíváš pro volnočasové aktivity, ale změnilo by se něco, kdybys už nemohla využívat klub?

R: Tak pokud bych chodila do práce, tak už bych ta no čas neměla ani jako volný čas mimo klub, takže bych asi vůbec neměla volný čas.

T: Jak jsi spokojená s nabídkou služeb, které ti klub nabízí? Jsi spokojená, chybí ti něco, přebývá?

R: Tak vlastně když chodím do klubu jenom ohledně práce, a takových těchhle věcí, tak jsem spokojená. Nechodím sem každý den, tak nevím, co je na klubu.

T: Víš, co znamená pojem patologické chování?

R: Ne.

T: Patologické chování je nevhodné, je nebezpečné pro jedince, pro společnost. Je to špatné chování. Napadá tě konkrétně špatné chování, které se týká například dospívajících nebo mladých dospělých? Co můžou dělat například špatně?

R: Tak může to být šikana, v jakémkoli věku, drogy, alkohol, užívání omamných látek, takže asi tak.

T: A víš, co znamená pojem prevence?

R: Tož nějaké opatření, nějaké výchovné opatření.

T: Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně, cílem je předcházet právě patologickému jednání. Myslíš si, že klub působí preventivně? Snaží se předcházet například šikaně, drogám a tak?

R: Jako jo, ale může se to stát jako. Nikdo, když sem vstoupí poprvé do klubu, tak neřekne, já šikanuju, jsem pod vlivem drog nebo tak. Takže to se může stát a nemusí se to stát.

T: A myslíš si, že se pracovníci snaží ovlivnit mladé, aby se tak nechovali?

R: Tak určitě, ale záleží, jestli to ten mladý člověk vezme v potaz. Jestli vůbec chce.

T: Dokázala bys třeba říct, které činnosti klubu by mohly být preventivní, které působí preventivně?

R: Tak jelikož tu nechodím často, tak nevím, co by se tu mohlo dít. Jestli je tu třeba nějaká šikana.

T: Myslíš, jestli jsou užitečné preventivní besedy, které bývají na klubu?

R: Jako určitě, ale tak záleží, jestli si to ten člověk vezme, jestli si to uvědomí. Jestli to bude brát, jako že si něco odbyl, že mu někdo něco řekl a nebere to ani v potaz, tak to ani nemusí být. Záleží, jestli si to člověk vezme, jestli si to vezme k sobě a bude nad tím přemýšlet. A jestli ne, tak jeho problém, ale v tom případě pak nemusí mezi těma slušnýma, kteří si to vezmou, být mezi něma. Proč, když mu to vykládáte a on to nevezme a furt sem bude chodit a dělat špatné věci, tak jako?

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost? Například v tom, že se snaží na mladé působit preventivně? Myslíš, že to v něčem ovlivňuje i společnost?

R: Nevím, co na to říct.

T: Například se snažíme na mladé působit v oblasti drog, snažíme se je ovlivnit, aby nebrali drogy...

R: Tak snažíte se mu to nějak mu navnadit, že je to špatně, snažíte se mu to tak trochu vysvětlit, proč je to špatně, ale tak záleží to na člověku, jestli vás poslechne, protože ten dospívající si klidně řekne no, dobrý, ale půjde za roh a je.

T: A myslíš si, že když my se je snažíme ovlivnit, že to může i společnost poznat?

R: Jo, tak pokud si ten člověk řekne, jo, asi je na tom něco pravdy, tak proč by jako potom s tím nepřestal. Ale tak záleží na tom člověku. Vy jakoby splníte ten svůj úkol, to, co chcete, aby on věděl, ale jestli si to on vezme, ale tak záleží na něm.

T: Poděkování

6. František

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: Sedm roků.

T: A vzpomeneš si, od koho nebo jak ses o klubu dozvěděl?

R: Přes bratra.

T: Jak často chodíš do klubu dnes?

R: Jednou, dvakrát za čtrnáct dní přibližně.

T: Jaký je důvod, proč chodíš do klubu, jaké služby tady nejčastěji využíváš?

R: Pokec s pracovníkama.

T: A využíváš i jiné služby? Volnočasovky, doučování, preventivní besedy?

R: Ani ne.

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: Spím.

T: Celý den?

R: Jak kdy. Tož koukám na telku, jdu na chvíli ven se psem. Nic moc velice.

T: A pamatuješ si, jak jsi trávil volný čas, než jsi začal chodit do klubu?

R: Jo, s děčkama za barákem.

T: A co jste dělali, něco jste hráli?

R: Jo, hráli si na pískovišti.

T: Dovedeš si představit, co by se pro tebe změnilo, kdybys ze dne na den přestal do klubu, kdyby se klub zavřel? Změnilo by se něco?

R: No, já myslím, že ne.

T: Jsi spokojený s nabídkou služeb, co ti poskytuje klub?

R: Jo.

T: Nic ti tu nechybí, nepřebývá?

R: Ne.

T: Víš, co to znamená pojem patologické chování?

R: Ne.

T: Patologické chování je nevhodné, nebezpečné, špatné pro společnost. Dovedeš si představit konkrétní špatné chování, které se týká dospívajících, mladých dospělých?

R: Hulení trávy.

T: A ještě něco tě napadne?

R: Nevím, s kým se stýká a tak.

T: A víš, co znamená prevence?

R: Prevence? To mi něco říká.

T: Když je něco preventivní, tak se to snaží něčemu předcházet. Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně, měly by předcházet patologickému chování. Myslíš si, že klub působí preventivně?

R: Já myslím, že jo.

T: Jaké činnosti klubu si myslíš, že jsou konkrétně preventivní?

R: Třeba když jsou nějaké akce, třeba ty preventivní besedy.

T: Myslíš si, že působí preventivně na uživatele i pokec s pracovníky?

R: Jo, ale jak s kým, záleží, kdo se s kým baví.

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv, že tě v něčem ovlivnil, že ses v něčem změnil?

R: Ani ne.

T: A myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

R: Jo.

T: A například?

R: Nevím.

T: Myslíš si, že tím, že klub působí preventivně na uživatele, že to je dobré pro společnost?

R: Tak záleží to na povaze většinou. Na povaze toho uživatele.

T: Poděkování.

7. Gabriela

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Víš, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: Od čtrnácti jsem tady chodívala už, teď je mi 22.

T: Pamatuješ si, od koho, nebo jak ses o klubu dozvěděla?

R: Dozvěděla jsem to od školy, protože jsme tady byli se školou, takto na prohlídku se a takou možností měla, že sem tady mohla chodívat.

T: A jak často chodíš do klubu teď v současnosti?

R: Málo kdy, jak mám čas takto, jak jsem ve městě, tak se zastavím, jak nejsem ve městě, tak nezastavuju se jako.

T: A jaký je důvod, proč chodíš do klubu, jaké služby tady využíváš?

R: Tak baví mě to tady chodívat, tak jako měla jsem možnosti si využívat počítače, hry a takové a teďka už nemůžu a to z toho důvodu, kolik mi je. Cítím se tady dobře.

T: A využíváš ještě nějaké služby, nebo jen chodíš za pracovníky, povykládat si? Ty už vlastně nemůžeš využívat nic jiného kromě poradenství a preventivních besed. Ty využíváš?

R: Ano.

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: *Chodím ven, chodím s kámoškama, s kamarádama, malou hlídám.*

T: A pamatuješ si, jak jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu?

R: *No můj čas, jak jsem nechodila do klubu, tak to bylo koně, zvířata, vždycky jsem tam šla na brigádu, zajezdit si na koních a potom jak jsem měla možnost, tak jsem začala chodit do klubu.*

T: Takže předtím jsi chodila na koně, pak jsi začala chodit do klubu a ke zvířatům jsi pak přestala chodit?

R: *Jako nepřestala, mám možnosti, aj kámoška má, jsem tam za ní chodila, pomáhala jsem jim s chovem a takto, dělala jsem aj hnoje z tama a tak co potřebovala. Alebo k sousedovi jsem chodila s kámoškou pomoci, tak já tam furt chodívám, jak mám čas, jak mám možnost. Jak mi zavolají. Jako furt, mě to nepřestalo bavit.*

T: Napadá tě, co by se pro tebe změnilo, kdyby nemohla chodit do klubu už vůbec?

R: *Co by se pro mě změnilo, to by mě taky zajímalo, taky si dávám furt tuto otázku, ale ještě se mi to nestalo. A jestli by náhodou stalo, tak by jsem uvažovala o nějaké brigádě, musela bych si hledat, ať mám jiná zábavu.*

T: A využívala bys nabídek i jiných organizací, například poradenství apod.? Navázala bys na jiné služby?

R: Ano.

T: Jsi spokojená s nabídkou služeb, které ti klub nabízí?

R: *Ano, jsem.*

T: A nechybí ti něco nebo nechybělo ti dřív tady něco?

R: *Ne.*

T: Ani nepřebývalo?

R: *No, jedna věc tu byla, že nás vždycky, když kámoška udělala nějaký průšvih, tak jsem to schytávala vždycky i já. Protože ona vždycky, jak se na mě podívala, tak jsem se tomu začala smát, že ju z tama vyrazili, ale potom jak vyrazili aj mě, tak jsem s tím moc spokojená nebyla.*

T: A to bylo z jaké důvodu, že vás vyrazili? Porušení pravidel?

R: *No kámoška tady začala trochu nadávat sprostě, a že já jsem se tomu zasmála, tak i mě vyrazili.*

T: Takže to bylo díky porušování pravidel. Myslíš si, že teď už ty pravidla nejsou tak přísné?

R: *Tak já už sem tak dlouho chodívám, jako teď je to jiná a jsem spokojená.*

T: Víš, co znamená patologické chování?

R: *Nemluvit sprostě, nenadávat.*

T: Takže patologické chování je špatné, nevhodné. Napadá tě ještě konkrétně jiné chování, které je špatné, nevhodné, které se týká mladých, dospívajících?

R: *No napadá mě hodně věcí, že nesmíš tady...toto, no ono je to takto, že jak to mám vyjádřit? ... No, že nenapadat lidi se slovy, nesmí nenapadat jináč s rukama, neodmlouvat. No tak, už mě nenapadá nic.*

T: A víš, co znamená slovo prevence?

R: *Prevence? No, teď jsem na to zapomněla.*

T: Prevence znamená předcházení, například snaha předcházet patologickému chování. Služby nízkoprahového zařízení by měly působit preventivně. Myslíš si, že klub působí preventivně na uživatele?

R: *No tak myslím si, že ne.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub vliv, že tě v něčem ovlivnil?

R: *Ne.*

T: Nic se v tvém chování nezměnilo, neposunulo?

R: *Tak jo, změnilo se.*

T: A napadne tě něco konkrétního, co se u tebe změnilo?

R: *Hodně, třeba věci. Že jsem konečně našla odvahu, že si teď najdu to ubytování, teďka tu práci jenom chci teď a to bude všechno.*

T: A myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

R: *Ano, že tady budou moct lidi chodívat, že to využijou, že se tak trošku ještě změníjou v tom dobrým a nebudou v horším.*

T: Poděkování.

8. Helena

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Vzpomeneš si, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *chodím sem tak zhruba 5 měsíců, 4 měsíce, dá se říct.*

T: vzpomeneš si, jak ses o klubu dozvěděla?

R: *Dozvěděla jsem se o klubu od kamarádky XY, tak jsem sem zašla a líbilo se mi tu, tak jsem semzačala chodit.*

T: Jak často chodíš do klubu?

R: *Tak když je čas, tak chodím každý den v týdnu. Někdy ne každý den, někdy 2x, 3x, 4x týdně.*

T: Z jakého důvodu chodíš do klubu, jaké služby využíváš nejčastěji?

R: *Nejčastěji využívám pokec s pracovníkama Tulipu.*

T: A využíváš i jiné služby?

R: *Třeba fotbal, šipky a tak.*

T: Využíváš klub i z toho důvodu, aby ses tady setkávala i s kamarádkami, s kamarády?

R: *Ano.*

T: Doučování na klubu využíváš?

R: *Jo někdy, když chci s něčím pomoci, tak si řeknu.*

T: Preventivní besedy využíváš?

R: *Ne, vůbec, ještě jsem nebyla vůbec.*

T: A za jakého důvodu jsi nikdy nebyla na preventivní besedě?

R: *Tak většinou jsem nevěděla, kdy to je, nebo jsem tam nechtěla jít, protože mě to třeba nezajímalo.*

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: Většinou jdu ze školy, jdu třeba něco nakoupit mamce a tak, pak dojedu domů a začnu si dělat úkoly nebo se jdu osprchovat a tak, pak si jdu zacvičit a pak si jdu dělat domácí úkoly.

T: Takže se nenudíš?

R: Ne, vůbec.

T: Trávíš někdy volný čas s kamarádkami?

R: Ano. Chodíme třeba ven, nebo nakupovat do města.

T: Vzpomeň si, jak jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu, vidíš tam nějakou změnu?

R: Ne, vůbec.

T: Změnilo by se pro tebe něco, kdyby se například zavřel klub?

R: Jo, možná že bych byla zklamaná, že si nemám jít kam popovídat a tak.

T: Jak jsi spokojená s nabídkou služeb, které vám nabízíme?

R: Tak v pohodě, jako mě to přijde super věc. Bavilo by mě, kdybychom něco vařili častěji.

T: Je něco, co ti tady chybí?

R: Myslím si, že mi tady nic nechybí.

T: A není tady něčeho moc například?

R: Ne, tak to mi taky nepřijde.

T: Víš, co to znamená patologické chování?

R: Že třeba přemýšlí?

T: Patologické chování znamená, že se člověk chová špatně, nevhodně, nebezpečně pro společnost i pro sebe. Dovedeš si představit, jak se například 15-ti letí, chovají špatně?

R: Tak třeba vykrádat něco nebo někoho okradnout, někomu nadávat, zesměšňovat ho apod.

T: Víš, co znamená slovo prevence?

R: Prevence, že to nás poučí v něčem. Řeknou, co by se v situaci mělo, co by se nemělo a tak. Že to vysvětlí.

T: Služby NZDM by měly působit preventivně, měly by předcházet patologickému jednání. Myslíš si, že klub působí preventivně?

R: Já myslím, že hodně.

T: A napadne tě v čem?

R: Tak třeba čistota – ve městě i osobní, různé sexuální přednášky a tak.

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv, že tě v něčem ovlivňuje?

R: Ne, vůbec.

T: Myslíš si, že má klub význam pro společnost? Že je pro společnost dobré, že klub funguje?

R: Jo, já myslím, že jo.

T: A napadne tě, v čem by to mohlo být přínosné pro společnost?

R: Vůbec nevím.

T: Poděkování.

Přepis rozhovoru:

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Vzpomeneš si, jak dlouho chodíš do Tulipu?

R: *Nevím, teprv chvílku. Necelý rok.*

T: Jak ses o klubu dozvěděl, kdo ti o klubu řekl?

R: *Když jsem byl malej, tak jsem tady byl. Byl jsem se tu podívat s bráchou. Pak jsem čekal, až sem budu moct chodit.*

T: Jak často chodíš do klubu?

R: *Skoro každý den.*

T: Jaký je ten důvod, proč chodíš do klubu?

R: *Protože mě to tady baví.*

T: A co tě tady baví, co tady děláš nejčastěji?

R: *Hraju tady hry – hlavně o tulibony.*

T: Chodíš sem například i z toho důvodu, abys tady pokecal s pracovníky?

R: *Jo, aby mi třeba pomáhali třeba s úkolama.*

T: Chodíš i na preventivní besedy?

R: *Někdy.*

T: Byl jsi někdy na preventivní besedě?

R: *Ještě ne. Jo jenom chvílku, jak tady byla ta sexuální...*

T: Sexuální? Nebyly to sekty – Jehovisti a tak? Jak je nástěnka za dveřmi?

R: *Jo, tak to byly sekty.*

T: Co děláš ve svém volném čase?

R: *Jdu hrát fotbal s kámošema, jsem venku.*

T: Trávil jsi volný čas jinak, než jsi začal chodit do klubu?

R: *Ani ne.*

T: Dovedeš si představit, co by se pro tebe změnilo, kdyby se zavřel klub, změnilo by se pro tebe něco?

R: *Nevím.*

T: Nudil by ses?

R: *No, třeba.*

T: Bylo by ti to líto?

R: *Jo, bylo.*

T: A co bys dělal, kdyby nemohl chodit do klubu?

R: *Hrál bych hry na plejáku a tak.*

T: Jak jsi spokojený s nabídkou služeb?

R: *Dobře.*

T: A nechybí ti tu něco?

R: Ne. Jen boxovací pytel, který jste sundali.

T: Ani nepřebývá?

R: Ne.

T: Víš, co to znamená patologické chování?

R: Že je na hlavu?

T: Patologické chování znamená, že se člověk chová špatně, nevhodně, nebezpečně pro společnost i pro sebe. Dovedeš si představit, co mladí dělají špatně, jak se chovají špatně?

R: Otravují každého, chtěou se bít, provokují, otravují.

T: Víš, co znamená slovo prevence?

R: Ne.

T: Když je něco preventivní, tak se snaží něčemu předcházet. Například se snažíš předcházet nemoci, že jíš ovoce, oblékáš se podle počasí... Služby NZDM by měly působit preventivně, myslíš si, že klub působí preventivně?

R: Ne.

T: Myslíš si, že má klub na tebe nějaký vliv, že ti v něčem pomáhá?

R: Jo, pomáhá, třeba s úkolama, když něco nechápu, tak mi někdo pomůžete, vysvětlí mi to.

T: A pomohlo ti to v něčem, jsi lepší ve škole?

R: Jo, zlepšil jsem se, je to lepší.

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost, že klub funguje, že sem chodí uživatelé? Myslíš si, že je to dobré pro společnost?

R: Nevím.

T: Poděkování.

10. Jana

T: Souhlas s nahráváním rozhovoru, seznámení se s jeho významem.

T: Vzpomeneš si, jak dlouho chodiš do Tulipu?

R: Nevím, tak 5 roků určitě. Já jsem chodila, jak to bylo ještě jinde.

T: Pamatuješ si, jak dlouho nebo od koho ses o klubu dozvěděla?

R: Od kámošky, ona řekla, že chodí do Tulipu, tak jsem řekla, že půjdu s ňou a tak to začalo.

T: Jak často do klubu chodiš?

R: Dřív každý den, teď 1x až 2x za měsíc, jak kdy. Předtím jsem chodila častěji. Chodila jsem do školy, doma byla nuda, tak jsem chodila do Tulipu. Jak mi skončila škola, tak jsem chodila míň do Tulipu.

T: Z jakého důvodu navštěvuješ klub?

R: Dřív jsem se nudila, teď ohledně práce. Umíte poradit, pomoct. Teď už nic jiného.

T: Jaký je tvůj volný čas, jak ho trávíš?

R: Pomáhám babičce, jsu na PC, chodím ke kámošce...

T: Jak nebo kde jsi trávila volný čas, než jsi začala chodit do klubu? Změnilo se pro tebe něco tím, že jsi začala navštěvovat klub?

R: *Jo, my jsme vždycky po škole (ZŠ) šli do hospody, tam jsme si vykládali, pili i alkohol a tak. Pak, jak jsme začali chodit do Tulipu, jsme už do hospody nechodili, jen 1x, ale z Tulipu nás vyhodili, protože jsme byli pod vlivem. To nám došlo, že nás někdo asi napráskal, tak už jsem nechodili do hospody po škole.*

T: Změnilo by se pro tebe něco, kdybys nemohla chodit do klubu?

R: *Tak nevím, dřív jo, protože jsem se tady potkávala s kámošema, teď ani ne, protože už se tu nepotkáváme.*

T: Jsi spokojená s nabídkou služeb?

R: *Jo, ale až teď. Dřív ne, protože jsem se chodila dřív jen z nudy, teď chodím do klubu kvůli práci. Má to větší smysl.*

T: A chybí ti tu něco nebo naopak přebývá?

R: *Ne.*

T: Víš, co znamená pojem patologické chování?

R: *Ne.*

T: Patologické chování je špatné, nevhodné, nebezpečné pro jedince i společnost. Dovedeš si představit konkrétní projevy špatného chování, které dělají mladí?

R: *Perou se, nepomáhají starým...*

T: A víš, co znamená slovo prevence?

R: *To je o tom, jak tady máte ty besedy, že se tam bavíte o sexu, o té šikaně.*

T: Proč si myslíš, že je to preventivní?

R: *Protože chcete mladým poskytnout radu do života.*

T: Služby NZDM by měly působit preventivně, NZDM by mělo předcházet patologickému chování, myslíš si, že klub působí preventivně?

R: *Asi jo.*

T: A napadne tě konkrétně v čem?

R: *Nevím.*

T: Považuje některé činnosti klubu za preventivní?

R: *Třeba videa.*

T: Myslíš si, že má na tebe klub nějaký vliv?

R: *Ne.*

T: Pomohl ti v něčem klub?

R: *Tož jo, třeba ty pracovní nabídky, co mi posíláte přes Facebook.*

T: Myslíš si, že má klub nějaký význam pro společnost?

R: *Asi jo.*

T: A v čem například?

R: *V tom, aby se děcka nenudili, že zajdou pokecat do klubu, za kamarádama, že když nemají doma net, tak můžou zajít na Tulip a tak.*

T: Poděkování.

PŘÍLOHA P V: SEZNAM NÍZKOPRAHOVÝCH ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ V ČESKÉ REPUBLICE

Č.	Název	Město
1.	NZDM OÁZA	Karviná
2.	NZDM Altahia	Osoblaha
3.	NZDM Fontána	Jirkov
4.	Komunitní centrum	Havířov
5.	Sbor a komunitní centrum	Přerov
6.	NZDM Jonáš	Brno
7.	Komunitní centrum Dživípen	Brno
8.	Sbor a komunitní centrum	Krnov
9.	Sbor a komunitní centrum	Karlovy Vary
10.	Komunitní centrum	Ostrava
11.	Sbor a komunitní centrum	Brno
12.	Klub Bunkr	Nový Jičín
13.	Klub Bunkr	Bohumín
14.	Klub Bunkr	Třinec
15.	NZDM Radvanice	Ostrava
16.	NZDM Vítkovice	Ostrava
17.	NZDM KECKA	Roudnice nad Labem
18.	Centrum J. J. Pestalozziho	Chrudim
19.	NZDM Bouda	Český Krumlov
20.	Klub 17	Praha
21.	NZDM	Praha
22.	CSS Hvozdy	Štěchovice
23.	Klub Cesta	Říčany u Prahy
24.	Centrum U parku	Děčín
25.	Člověk v tísní	Kraslice
26.	Otevřený klub	Bílina
27.	Klub Mixér	Ústí nad Labem
28.	Člověk v tísní	Kladno
29.	Člověk v tísní	Liberec
30.	eNCéčko	Bílina

31.	Nový svět	Ústí nad Labem
32.	NZDM 4. lístek	Jeseník
33.	Klub Malého Bobše	Jaroměř
34.	Diakonie ČCE	Jablonec nad Nisou
35.	RUBIKON	Vsetín
36.	Diakonie ČCE:	Středisko Západní Čechy
36.	Klub akcent pro děti a mládež	Rokycany
36.	Klub Echo pro děti a mládež	Dobřany
36.	Klub Fontána pro děti a mládež	Domažlice
36.	Klub Atom pro děti a mládež	Plzeň
36.	Klub Dok pro děti a mládež	Horažďovice
37.	Wellmez – NZDM Velké Meziříčí	Velké Meziříčí
38.	NZDM Vata	Židlochovice
39.	ZASTÁVka Telč	Telč
40.	Klub Coolna	Krumlov, Znojmo
41.	Klub Čas Tišnov	Tišnov
42.	BARÁK – nízkoprahový klub	Třebíč
43.	Ambrela – Komunitní centrum pro mládež	Třebíč
44.	Zlatá zastávka Adamov	Adamov
45.	Ponorka	Žďár nad Sázavou
46.	Nadosah – NZDM	Bystřice nad Pernštejnem
47.	Nízkoprahový klub Vrakbar	Jihlava, Kostelec u Jihlavy
48.	Erko – NZDM Jihlava	Jihlava
49.	Nízkoprahový klub Pohoda Hodonín	Hodonín
50.	Vesnička soužití	Ostrava
51.	Archa – NZDM	Kutná hora
52.	Domeček, středisko pro volný čas a integraci	Sviny
53.	DOMINO	Slušovice
54.	Nízkoprahový klub	Temelín
55.	NZDM Drom	Brno
56.	Klub Čas	Nový Bydžov
57.	Klub Čásek	Nový Bydžov
58.	Klub Beztíže	Praha
59.	NZDM Magnet	Opava

60.	NZDM Na Hraně	Hlučín
61.	NZDM CARAVAN	Krnov
62.	Klub Modrá kočka	Opava
63.	Klub KOULE NZDM	Česká Lípa
64.	Farní charita – Střelka	Králové nad Labem
65.	NZDM – romský klub Rep Sun FCH	Kralupy nad Vltavou
66.	AMICUS	Lovosice
67.	NZDM sv. Františka z Assisi	Milevsko
68.	NZDM Spirála	Pacov
69.	NZDM Síť	St. Město pod Landštejnem
70.	NZDM Bota	Roudnice nad Labem
71.	NZDM Bongo	Týn nad Vltavou
72.	Gutra, občanské sdružení	Orlová
73.	Houpe House	Břidličná
74.	Nízkoprahový klub Husita	Praha
75.	Charitní středisko Kometa – NZDM	Karviná
76.	Klub Nezbeda	Frydek-Místek
77.	NZDM Fénix	Hranice, Lipník nad Bečvou
78.	NZDM DéDěčko	Dolní Dvořiště
79.	NZDM Molo	Velešín
80.	NZDM Depo	Kaplice
81.	Zvidálek – středisko pro mimoškolní činnost romských dětí	Krnov
82.	Nízkoprahový klub Wu-Wej	Kyjov
83.	NZDM Manhattan Odry	Odry
84.	Klub Khamoro	Olomouc
85.	Charitní středisko Michala Magone – NZDM	Ostrava
86.	NZDM Jakub klub Přelouč	Přelouč
87.	Zastávka	Valašské Meziříčí
88.	NZDM Zrnko	Vsetín
89.	NZDM No. 10	Zlín
90.	Cheiron T	Tábor
91.	Centrum motivace a stimulace	Brno
92.	Nízkoprahový klub Džagoda	Praha
93.	Nízkoprahový klub Jahoda	Praha

94.	Khamoro	Chodov u Karlových Var
95.	NZDM AUTOŠKOLA	Český Krumlov
96.	NZDM Chánov	Most
97.	T-klub NZDM	Krásná Lípa u Rumburka
98.	Klub Relax	Tachov
99.	Kotec:	
99.	Klub Restart	Mariánské Lázně
99.	Klub Respekt	Cheb
99.	Klub Refresh	Sokolov
100.	NZDM DĚTSKÁ DUHA	Liberec
101.	Komunitní centrum	Bruntál
102.	NZDM Benešov, Magdaléna	Benešov u Prahy
103.	NZDM Vagón	Hrádek nad Nisou
104.	NZDM Voraz	Nové Město pod Smrkem
105.	NZDM Zapes	Liberec, Hrádek nad Nisou
106.	Nízkoprahový klub Milovice, D – klub	Milovice nad Labem
107.	NZDM Klub Krypt	Frenštát pod Radhoštěm
108.	Klub Kamará	Kopřivnice
109.	Nízkoprahové centrum dětí a mládeže	Neratovice
110.	Klub Mandl	Nové Město nad Metují
111.	Centrum sociálních služeb – nízkoprahový klub Modrý kámen	Varnsdorf
112.	NZDM V.I.P.	České Budějovice
113.	NZDM Srdičko – Jirolo	České Budějovice
114.	Centrum Archa	Vsetín
115.	Středisko Naděje Litoměřice-Osvobození	Litoměřice
116.	Středisko Naděje Česká Třebová-Borek	Česká Třebová
117.	Středisko Naděje Písek	Písek
118.	Středisko Naděje Vizovice	Vizovice
119.	Středisko Naděje Plzeň	Plzeň
120.	Dům Naděje Litomyšl	Litomyšl
121.	Nízkoprahový klub a terénní program HoPo	Praha
122.	Nízkoprahový klub a terénní program Autobus	Praha
123.	STŘEP – Nízkoprahové zařízení pro neorganizované děti a mládež	Český Těšín

124.	NZDM Kontakt	Mělník
125.	NZDM Díra	Svitavy, Moravská Třebová
126.	Prevence s Bonanzou	Vendolí
127.	Komunitní centrum	Broumov
128.	Klub Magnet	Dubí u Teplic
129.	Centrum LAMPA	Mimoň
130.	NZDM Klub Zvonice	Český Brod
131.	CROSS NZDM Prevent	Strakonice
132.	Station 17 NZDM Prevent	Blatná
133.	Občanské sdružení R – EGO	Slavičín
134.	NZDM Modrý pomeranč	Hradec Králové
135.	Smajlík	Jaroměř
136.	Klub Ostrov	Ostrov nad Ohří
137.	Klub Kámen – SC Kamínek	Chomutov
138.	Klub Přizemí	Kadaň
139.	Klub MOLO	Chomutov
140.	Klub DOpatra	Kadaň
141.	Nízkoprahový klub BAN ⁴⁴	Havlíčkův Brod
142.	Nízkoprahové centrum pro děti a mládež	Světlá nad Sázavou
143.	Nízkoprahový klub PoHoDa	Hořice v Podkrkonoší
144.	Nízkoprahový klub EXIT	Jičín
145.	NZDM – klub Budík	Klatovy
146.	NZDM Klub Chapadlo	Klatovy
147.	NZDM DOMEK	Čáslav
148.	NZDM Maják	Kutná Hora
149.	Zastávka	Duchcov
150.	Vejpřt'ák	Vejpřty
151.	NZDM Drak	Osečná
152.	NZDM Zákupák	Zákupy
153.	NZDM Tanvald	Smržovka
154.	NZDM Kahmoro	Chomutov
155.	NZDM Domino	Litvínov
156.	Sovička	Most
157.	Pastelka	Osek u Duchcova

158.	Romské komunitní centrum Lačo jilo – Dobré srdce	Přerov
159.	Žijeme spolu – NZDM	Rumburk
160.	NZDM Ambrela	Šluknov
161.	NZDM TULiP	Uherské Hradiště
162.	NZDM Tykadlo	Ústí nad Labem
163.	Komunitní centrum pro děti Světluška	Ústí nad Labem
164.	NZDM Street	Letohrad
165.	NZDM VULKÁN	Obrnice
166.	Centrum 5KA	Rychnov nad Kněžnou
167.	NZDM OPEN HOUSE, OPEN STREET	Bruntál
168.	Nízkoprahový klub U-kryt	Frýdek-Místek
169.	Klub Rozhledna	Praha
170.	Pohoda	Žatec
171.	Prev – Centrum, nízkoprahové služby	Praha
172.	Free klub	Ostrava
173.	Dětský dům Zábrdovice – FARA	Brno
174.	ZÁPLATA	Most
175.	Nízkoprahový klub pro děti a mládež Rachot	Šumperk
176.	NZDM Bedna	Příbram
177.	NZDM Pixla	Plzeň
178.	Želváček	Hořovice
179.	Želváček	Krupka
180.	EZOP-NZDM	Nové Město na Moravě
181.	COOLna	Prachatice
182.	Céčko	Prachatice
183.	Klub Zóna	Olomouc
184.	NZDM Klub 21	Beroun
185.	NZDM Kolín	Kolín
186.	NZDM – Klubus	Kutná Hora
187.	NZDM KLÍDEK	Hradec Králové
188.	NZDM KLUBÍK	Hradec Králové
189.	NZDM Terén	Dobříš
190.	NZDM Klub Radotín	Praha
191.	NZDM Jedna Trojka	Praha

192.	NZDM Činžák	Mladá Boleslav
193.	NZDM Jižní pěl	Praha
194.	NZDM Krok	Praha
195.	NZDM	Praha
196.	Nízkoprahový klub Pavlač	Brno
197.	Nízkoprahový klub Likusák	Brno
198.	NZDM – Hl. m. Praha	Praha
199.	Komunitní centrum dětí a mládeže Kamarád	Děčín
200.	NZDM Oráč	České Budějovice
201.	Salesiánské středisko mládež – dům dětí a mládeže Plzeň	Plzeň
202.	Nízkoprahový klub Vrtule	Praha
203.	Abalone	Teplice
204.	Luna	Teplice
205.	Zavináč	Rumburk
206.	Salesiánský klub mládeže Zlín	Zlín
207.	NZDM SANREPO – Sanrepáček	Jablonné v Podještědí
208.	Nízkoprahový klub Pacific	Praha
209.	NZDM RIAPS – Shelter	Trutonov
210.	Sdružení pro mimoškolní aktivity Palaestra	Praha
211.	NZDM	Trmice
212.	Nízkoprahové zařízení pro děti M. C. Zefyrino	Trmice
213.	NZDM Nymburk, N klub	Nymburk
214.	NZDM EMKO	Vysoké Mýto
215.	NZDM Free klub	Pardubice
216.	NZDM na Albrechticku	Holčovice, Město Alberehtice, Jindřichov u Krnova
217.	KANAAN Bohumín, NZDM	Bohumín
218.	KLUB ON LINE Karviná, NZDM	Karviná
219.	POHODA Karviná, NZDM	Karviná
220.	Denní centrum pro děti	Žďár nad Sázavou
221.	NZDM Větrník	Uherský Brod
222.	Společenství Romů na Moravě, Romano jekhetaniben pre Morava	Olomouc
223.	NZDM SPOLEČNĚ-JEKHETANE	Ostrava
224.	NZDM v Brně	Brno

225.	NZDM Nitka	Zábřeh, Mohelnice
226.	NZDM Prostějov	Prostějov
227.	NZDM KudyKam	Olomouc
228.	NZDM PVC Blansko	Blansko
229.	NZDM Pohoda	Cheb
230.	Nízkoprahový klub Kumbál	Brno
231.	Klub Kost'a	Frydek-Místek
232.	Klub Prostro	Frydek-Místek
233.	NZDM 15-26	Most
234.	NZDM eMBečko	Moravské Budějovice
235.	Středisko křesťanské pomoci – KC Maják	Praha
236.	NZDM TUNNEL	Vítkov
237.	Klub Agora	Chrudim
238.	NZDM Futur	Chrudim, Hrochův Týnec, Prachovice
239.	Dětské centrum Teen Challenge International ČR	Brno
240.	ŠLIKR – nízkoprahový klub pro mládež	Otrokovice
241.	T klub – NZDM	Zlín
242.	Útočiště – nízkoprahový klub pro děti 6 – 15 let	Cheb
243.	Centrum volného času Harmonie	Šluknov
244.	NZDM – komunitní centrum Hrušov	Ostrava-Hrušov
245.	NZDM – komunitní centrum Zárubek	Ostrava
246.	NZDM – komunitní centrum Liščina	Ostrava
247.	Nízkoprahové zařízení KamPak?	Slavičín, Valašské Klobouky
248.	Nízkoprahový klub YMCA Sibiř	Votice
249.	NZDM Ymkárium	Praha
250.	NZDM Dixie	Praha
251.	Nízkoprahový klub Orion	Ústí nad Labem

(Registr poskytovatelů sociálních služeb, © 2015, citováno 1. 1. 2015)